

İSLÂM
MEDENİYETİ
Dini, İlmî, Fikrî
Aylık Mecmuası

SAHİBİ ve YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

İst. Yük. İslâm Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti Başkan

Cahid BALTACI

★

Reklam İşleri
MUSTAFA EFİLOĞLU

★

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: Rıza ÖZSU
Konya: Ali MARAŞLIGİL
Kayseri: İsmail ELİUZ
İzmir: Ali ARSLAN
Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★

Hattat - Ressam
Turan SEVGİLİ

★

IDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6
Telf.: 22 46 02 Cağaloğlu — İST.
Haberleşme ve Havale
P.K. 1315 SIRKEÇİ — İSTANBUL

★

ABONE VE İLÂN

Yıllık 12 sayı 40 TL.
Altı aylık 6 sayı 20 TL.
Yabancı memleketlere posta ve kırı-
tasiye ücreti eklenir.
Her türlü reklam ve ilânlar özel ta-
rifeye tabidir.

★

Yıl: 3 — Sayı: 35-36
Tarih: 15/10/1973

Dizgi — Baskı
İrfan Matbaası — İST.

Bu sayıda

	Sayfa
Selâm	
İSLÂM MEDENİYETİ	2
Ramazan Beyannamesi	
Dar'ul-Hikmet'il-İslâmiye	3-5
Garp Medeniyetinin İntiharı	
Ebu'l-A'l; el-MEVDÜDÎ, Terc: Mehmed AYDIN	6-12
Oruç	
Ziya KAZICI	13-20
Oruc'un ve Ramazan'ın Fazîleti	
İzmirli İsmail HAKKI	21-22
İnsan İçin İmanın Lüzumu	
Hayreddin ŞALLI	23-26
Zekât	
Taner CÜCÜ	27-32
Ramazan ve Ramazaniyeler	
Selçuk ERAYDIN	33-40
Dünya Bilgisi	
İmam-ı GAZALÎ Terc: Mürsel SIRADAĞ	41-47
Fâiz - Banka ve İslâm	
Mustafa COŞKUN	48-54
Sualler ve Cevaplar	
Ramazan ARSLANBABA	55-59
İslâm Medeniyeti Üçüncü Cilt Fihristi	60

Mecmuamızdaki bütün yazılar kaynak gösterilmeden alınmaz. Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez. Neşredilecek yazılarda gerektiğinde ilâve ve çıkartmalar yapılabilir.

S
E
L
A
M

Muhterem Okuyucu,

Mecmuamız, üçüncü cildini tamamlarken Mübarek Ramazan'a da girmiş bulunuyoruz. Bizi bugünlere kavuşturan C. Hakk'a sonsuz hamd ü senalar ve Ramazan-ı şerif cümlemiz hakkında hayırlı olsun.

Bir mevkute için gayesi istikametinde devamlılık çok önemlidir. Bu, onun hem davaya, hem de okuyucuya sadaketini gösterir. İSLÂM MEDENİYETİ, bütün neşir hayatında bunu muhafaza etmeye çalıştı ve hamdolsun üçüncü cildini tamamlamakla bunu gösterdi.

Aziz Okuyucu,

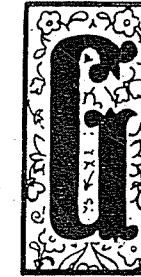
Bugüne kadar yüksek İslâm Enstitüleri talebeleri ve Mezunları Cemiyeti imkânları ile çıkan İSLÂM MEDENİYETİ, inşallah IV. cildine İSLÂM MEDENİYETİ VAKFI ile başlayacak, daha geniş imkânlar ve daha mükemmel bir muhteva ile neşir hayatına devam edecektir.

Mecmuamızın bu nüshası, 34 ve 35. sayıları ihtiva eden Ramazan özel sayısı olarak çıkarıldı. Yazılar ona göre seçildi ve tertib ona göre yapıldı. Başta yer alan Daru'l-Hikmet'il-İslâmiye'nin Ramazan Beyan-ınamesi ve büyük âlim Mevdûdî'nin yazıları, müslümanlar için bir intibah, bütün insanlık için bir kurtuluş çağrısı ümidiyle konuldu. Kendi öz benliğinden uzaklaşmakla doğu veya batıya hizmetkâr durumuna gelmiş dünya müslümanları için Ramazanın kendine dönüş ve hergün kendi felâketini hazırlayan insanlık için bir kurtuluş vesilesi olmasını dileriz.

İSLÂM MEDENİYETİ

RAMAZAN BEYANNAMESİ (1)

Nesre hazırlayan: Sadık ALBAYRAK

GELMESİ ile şeref bulduğumuz mağfiret ayı Ramazan Allah'ın Muhammet ümmetine en büyük ihsanıdır. Bu mağfiret ayında Cenab-ı Hak Ümmet-i Muhammed'i farz ibadetler arasında âcül mükâfatı ile kendi zatına izafe ettiği oruç farızına memur buyuruyor.

İman nuru ile cennetini aydınlatmış olan her mü'min gerek bu ilâhî va'din içine aldığı müjdeyi, gerek oruç farızasının kudsiyetini düşünerek tam bir ihlâsla bu farzı yerine getirmeğe gayret etmelidir. Bu sûretle dünyevî ve uhrevî saadet kazanmış olur. Bilinen şartlarına riayet sûretiyle yerine getirilecek olan oruç farızasının maddî ve manevî iyilik ve faydalarını saymak mümkün değildir. Ancak ibadât ve taatın içindeki iyilik ve faydalardan istifade etmekle beraber biz Müslümanlar Allah'ın emirlerini, o emirlerin ifâsı boynumuza borç olduğu için yerine getirir ve karşılığında Allah'ın rızasından başka bir şey beklemeyiz.

İşte ibadât ve taat için değişmez şart hükmünde olan tam ihlâs bundan ibarettir. Allah Teâlâ Hazretleri İlahî emirlerine yapışanları iki cihanda aziz, aksi şekli seçenleri dünya ve ahrette zelil eder. Cenab-ı Hakk'ın İlahî yardımlarına mazhar olabilmek için o yardımı kazanmağa çalışmak lâzımdır. İnsanlar kendilerine ihsan olunan nimetleri kendi elleriyle değiştirmezlerse Cenab-ı Hak da yardımlarını kesmez.

Her milletin saadet ve felâketi hiç şüphe yok ki kendi çalışmasının mahsulüdür. Allah'ın sünneti değişiklik kabul etmez. Âlemde her şey imal tarzına bağlı, istidât şekline göre câridir. İyiliğin karşılığı iyilik, kötülüğün cezası da kötülüktür. Madem ki âlemin kanunu böyledir, biz de aklın, şeriatın gösterdiği yola gidip hayrın ortaya çıkmasına çalışmalıyız. Uğradığımız felâketler bizi dalmış olduğumuz gaflet yıkusundan uyandırması lâzım gelir. Bir müddetten beridir nedense İslâm'ın hükümlerine karşı üzüntüye varacak derecede bir umursamazlık görülmüyor. Bu durumun neticesi felâketimizi çabuklaştırmaktan başka bir

şeyi doğurmayacağı apaçıktır. İşte Ramazan-ı Şerîf geldi. Bu ay ibâdet ve taat için istifade edilecek müstesnâ bir fırsattır. Böylece cümlemiz memur olduğumuz diğer İlahî farzlar gibi oruç farızasını da lüzumlu adâbına riayet şartıyla ifâ ederek Allah'ın merhametini kazanmaya çalışalım. Ramazan ayı ibadet ve taat ile uğraşılacak bir ay iken bir takım kimseler yasaklara ve boş şeylere bu mübarek ayda da ziyade cür'et ediyorlar.

Susulamıyacak elîm hallerden biri de İslâmın örtülü kızlarından bazıları tarafından tesettür işinde gösterilen lâkaydilik ve bir kısım erkekler tarafından kadınlara karşı revâ görülen terbiye ve nezaheti kırıcı tavır ve hareketlerdir. Asîl İslâm hayatı ile müteahsis olan bütün kalbler nezâh olmayan manzaralardan son derece müteessir olmaktadır. O gibi kadınların örtünme şekilleri şeriatın maksadını temin etmek şöyle dursun, iffet sahipleri için riayet edilmesi vacip olan en basit terbiyeye de karşı olduğu gibi o gibi erkeklerimizin dost ve düşmana karşı pek çirkin düşen ve şu anda mevcut bulunan büyük felâketle pek büyük bir tezat teşkil eden bu halleri de her akıl ve vicdan sahibini müteessir etmektedir.

Üzüntü ile görülen kaldırılıp yok edilmesi samîmi bir kalble arzu edilen elîm haller şu andaki perişanlığımıza sebep olduğundan bundan kurtulmamız geçmiş günahlarımıza tevbe ve hak yoluna koşmamıza bağlıdır. Bu da gerek erkeklerimizin, gerek kadınlarımızın şu anda ortada bulunan durma ibretle bakıp uyanmaları ve en sağlam ip olan İslâm Dini'ne bağlanmaları ve Din'in faydalı şartlarına riayet etmeleri ile müyesser olacaktır. Cenâb-ı Hak bütün Ümmet-i Muhammed'i felâh ve salâha mazhar buyursun.

(Ramazan'ın 15. günü Dârü'l-Hikme tarafından yayımlanan ikinci beyanname) (2)

Din-i Mübin-i Muhammedî fitrî bir dindir. Selîm bir fıtrata sahib olan şuur sahibi bir fert bu hakikati inkâr edemez. İnkâr edecek olursa ya fikrinde selâmet yoktur ya görüşünde isabet. İslâm'ın meziyetlerini tetebbu' eden hiç bir akl-ı selîm sahibi yoktur ki İslâmın lüzumlu güzellikleri içinde toplayan yüce bir din olduğunu teslim etmesin. İslâm demek insanlık nurunun yayılmış tahlili demektir. Bu yaygın nurun cezbedici renkleri ancak o şöhretten geçtikten sonra görülür. İnsanlığın esası demek olan ruhun kuvve olarak tazammun ettiği bütün güzellik ve üstünlükler ancak İslâm'ın kalblere nazîz ve vicdana hakîm olması ile anlaşılır.

Âlemde hiç bir hayır yoktur ki İslâm onu himayesine alıp gerek ferdî gerek ictimâî bir saadetin husûlüne hâdim kılmasın. Fakat bu hakikatın tereddütsüz teslimi için kalbin inkâr ve gayz saibelerinden uzak olması lâzım gelir. Eğer kalb bu illetler ile ma'lûl ise fikirde selâmet, nazarda isabet kalmaz. İlahî emirlerin hepsinde dünyevî, uhrevî nice nice faydaları topladığını kim inkâr edebilir? Cenâb-ı Hak bize emrettiği her şeyde bazısını aklen müdrük olduğumuz, bazısına akıl erdiremediğimiz birçok faydalar yerleştirmiştir.

Bazı kimseler akıl zannettikleri dalâlet rehberine ittibâ ile her şeyi kendi hevâ ve heveslerine göre tefsîr ve te'vîle kıyam etmeleri en açık hakikatleri inkâra hattâ inkâr değil, Allah korusun, bazı kere de istihkara yeltenmeleri dine karşı bir cinayet olduğu gibi insanîyete karşı da pek büyük bir cinayettir.

İşte dimağ-ı tereddîden beri olan her iz'an sahibi Din-i Mübinimizin

her emrini kalb huzuru ile anlamakta tereddüt etmez. Halimizi islâh, istikbalimizi temin edecek yegâne çare budur. Bundan inkıraf edecek olursak akâbetimiz pek karanlıktır.

Milletimizin felâhını ise bilhassa vatan gençliğinin safında aramak lâzım geldiğinden her şeyin evvelinden sonunu gören rûyet sahibleri dâima gençlerimizin hareketlerine dikkatlerini dikmektedirler. Hamiyetten nasibli olan herkes gelecek nesil dediğimiz bu vatan yavrularını maddî ve manevî pek yüksek bir mertebede görmek ister. Milletın geleceğini ancak bu mefkûrenin tecelli sahasına gelmesinde görür. Gençlerimiz her şeyden önce dindâr olmalıdır. Fakat bu dindârlık sözde kalmamalıdır. Bu lâfzın tazammun ettiği manâ kalbe nüfuz etmelidir. Sair hayırlar dînin zarûrî dâvetlerindedir. Kalb iman ve İslâm nuru ile tenvîr edilince gidilecek yol görülecek tehlikeden nefis muhafaza edilir.

Şurasını söylemekte zerre kadar tereddüt câiz değildir ki bugün medeniyet hayatı denilen sefil hayat insanlığı temelinden yıkacak sonsuz rezaletleri ihtiva etmektedir. Bu kuru bir söz değil, yine Avrupalı âlimlerin eserlerinden anlaşılmalıdır. Fakat ne fayda ki hevaperest Batıda da hak ve hakikata temayül kabiliyeti kalmaması! Avrupa âlimlerinden hangisi ile insafla bir şekilde sohbet edilecek olsa onlar da halkın bu şekilde dalâlete meyyal bulunmasından şikâyetçi! Hepsi cereyan eden şeylerin fecaatını takdîr, fakat dalâlet karşılığı arasında hakikati duyurmanın mümkün olmadığını teessüfle tekrar ediyorlar. Bunu bırakalım, kütüphaneler dolusu yeni eserler Batı'da ortada. Acaba bu eserlerin hangisi bu rezaletleri tavsiye etmektedir?

İşte gençlerimiz bu bahislerde gayet ileri görüşlülükle hareket ederek Allah'ın inayeti ile elimizde kalacak olan yerlerin kapılarını tamamiyle bu rezaletlere karşı kapalı bulundurmalıdır. Ama buna taassup denilecekmiş, varsın densin. Bu tabir insan olmak arzusunun tecerrüt eden sefilhlerin mânâsını bilmeden her yerde kullanmak istedikleri bir tevzîr âletidir.

Gençlerimiz her şeyden evvel dindâr olurlarsa hiç bir taraftan tavsiyeye hacet kalmaksızın bu hakikatleri görüp muktezasında uyup hareket ederler. Bununla beraber genç oğullarımızla genç kızlarımızın sefil hayatın yalancı gösterişine kapılmayıp her durumda dînin aslına müstenit bir ciddiyeti rehber ittihaz etmeleri hâlisâne ve müstakîmâne tavsiye olunur. Zira maddî ve manevî saadetimiz, felâh ve necatımız ancak bu yola sülûk ile temin edilebilir. Eğer gençlik süflî emeller peşinde koşacak olursa son felâket feryadı olarak vay bizim halimize demekten başka söylenecek söz de kalmaz. Çünkü zamanın şakası yoktur. O kahredici bir terbiyecidir. Hepimiz o terbiye edicinin tadını tattık. Bu felâketler —İnsaallah— intibahımıza sebep olmuştur. Felâketler üzüntüye sebep olursa netice vahim olur. Cenab-ı Hakk'ın lütfuna mazhar olmaktan ümit kesilmez. Fakat o lütfun gelmesine sebep olacak istidadı elde etmek şarttır. Rabbimiz Teâlâ ve Takaddes Hazretleri cümle Ümmet-i Muhammedi tevfiyat-ı samedâniyesine makrûn buyursun. Amin!

(1) Ceride-i İlmîye, sayı: 60, sh: 1920. (Bu beyanname Ramazan 1338 (1920) tarihinde Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye tarafından yayınlanmıştır. Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye 25 Ağustos 1918 tarihinde kurulmuş ve 4 Kasım 1922 tarihinde yapmıştır. Bu teşkilât üç encümeden (kelâm, fıkâh ve ahlâk) teşekkül etmişti. Her encümende üç aza vardı. Ayrıca bir başkâtip ve birinci ve ikinci derecede üçer kâtipi mevcuttu. Yaptığı icraat Ceride-i İlmîye'de açıkça vardır.)

(2) Ceride-i İlmîye, sayı: 61, sh: 1962-1963.

Başyazı

Garb Medeniyetinin İntiharı (*)

Ebu'l-A'lâ el-MEVDÜD
Terceme: Mehmed AYDIN

BATI milletlerinin, siyaset sahasında, ticaretle, sanayide, ilimde ve fende yapmış olduğu korkunç ilerleme, diğer millet insanlarının akıllarına hayrette bıraktı. Ve onları bu medeniyetin ezel-ebed yıkılmaz olduğuna kanaat getirdiler. Çünkü, Avrupa medeniyeti, dünya üzerindeki istilâlar ve galibiyetlerine devam etmiş, yer yüzünün ve onunun servetlerin üstüne hakimiyetini oturmuştur. Bu hakimiyet o kadar ileri biri safhada cereyan etmiştir ki, onu sökmek ve izale etmek sanki mümkün değilmiş gibi göründü.

Şurası bir gerçektir ki «Galib Milletler» e nazaran diğer akıllar mağlub mevkiindedir: Mısır'da Fravun devri, Araplarda Ad ve Semud kavmi devirleri, Irak'ta Keldaniler, İran'da Kisralar, Rusya'da Melikler, dünyayı önünde titreten İslâm hakimiyeti, beldeleri harabeden Tatarlar, olmak üzere hepsi sahnede kuvvet ve liderlik rollerini oynamışlardır. Kimin sahneye çıkmak zamanı geldiyse, çıkmış, dünyayı dehşete vermiştir. Tıpkı, bugünkü ileri memleketlerin dünyayı dehşete verdiği gibi.

İşte, bu milletlerden her kim ilerlemişse, dünyayı kendi siyaset mihriverine çekmiştir. Böylece, saltanatının, sesini yeryüzünde duyurmaya muvaffak olmuştur. Dönüp, bu galib devletlerin saltanatına gince, herkes, bu devletlerin gücünün ve kuvvetinin hiç gitmiyeceğine kanaat getirmişlerdir.

Fakat, ebedî kuvvet sahibi, mülkü için zeval olmayan Allah, her birini eceli gelince, yok etti ve hepsi de bir daha meydana çıkmamak üzere helâk olup gittiler. Ancak onların bazılarının arkalarında eserleri kaldı. Bu galib devletler nihayet okadar zayıfladılar ki, dünyayı mahkûmuna boyun eğmek zorunda kalarak, kendi mülkünde köle haline geldiler. «Sizden önce bir takım vak'alar geçti. Onun için yer yüzünde doluşun da peygamberleri yalanlayanların akibetleri nasıl oldu da bakın, ibret alın.» (1)

(*) Biz ve Garb Medeniyeti, s. 70-82.

Dünyanın durmadan hareket etmesi, onun özelliklerindedir. Dünyada daimî bir hareket vardır. Devamlı bir dönme mevcuttur. Bu dünyada, hiçbir şey bir hal üzere kalmıyor. Her varlığı bir harabiyet takib ediyor. Her binayı bir fesad kolluyor. Her ilkbaharı, bir sonbahar takib ediyor. Her çıkışın bir inişi görülüyor. Daha başka gariblikler de oluyor... Bugün bir rüzgârın ektiği küçücük bir tohumu bir müddet sonra yere kök salmış, kocaman bir ağaç olarak görüyoruz. Daha sonra bu ağaç kuruyor ve yeryüzünün içinde kaybolup gidiyor. Ve bundan diğer tohumları büyütücü kuvvetler meydana geliyor ve onları besliyor. İşte bütün bunlar bu hayatın inişleri ve çıkışlarıdır. İnsanoğlu, bu iniş ve çıkışları ebediyete doğru uzanıyor zannetti; bunun için de insanın başına gelen bir düşüşü hiç geçmiyecekmiş gibi düşündü. Yükselişi de hiç inişi olmayacakmış gibi anladı. Halbuki, bu dünyada olan şeylerin hepsi bu ilerleme ve gerileme durumundan öteye geçmiyor. Her ikisi için de bir ebedilik mevcut değildir. «O sevinçli ve kederli günleri insanlar arasında evirip çeviririz.» (2)

Bu âlemde olan şeylerin hepsi, hareket içinde dolayış duruyor: Doğum, ölüm, gençlik, ihtiyarlık, kuvvet zayıf, ilkbahar, sonbahar, canlılık, solgunluk, bütün bunlar, bu cereyan eden hareketin neticesinde oluyor. Bütün bunları, sırası gelen —olması gereken— şey takib ediyor. Bu hal içinde o şey büyüyor, safileşiyor, kuvvet ve şiddet arz ediyor ve karakterine göre güzellik ve tatlılık arz ediyor ve bu en son kemâline kadar uzanıyor. Bunu da hemen noksanlaşmalar, zayıflamalar, solmalar, takib ediyor ve onun vücuduna kendi meydana getirdiği kuvvetli bir şey hükmetmeye başlıyor.

Bu hal, Allah'ın yarattıkları üzerinde bir ilâhî kanunudur. Bu ilâhî sünnet (kanun) bütün mevcudatta cari olduğu gibi insan üzerinde de caridir. Bu, hem ferd, hem de cemiyet için aynıdır. Bu dünyada, şerefle, zellilik, kolaylık ile zorluk, çıkış ile iniş daima olagelmıştır. Bu değişiklikler üzerinde hiçbir fert veya cemiyet, hareket kanunlarıyla anlaşmış değildir. Bütün topluluklarda bu değişik olmuştur. Bundan hiçbir kimse geri kalmadığı gibi, yine hiçbir kimseye de ebedilik özelliği verilmemiştir. «İşte bundan evvel geçen münafıklar hakkındaki Allah'ın kanunu değiştirmeye asla imkân bulamazsın.» (3)

Bugün yeryüzünün birçok yerlerinde bizden önce geçen milletlerin eserlerini görüyoruz. İşte bu, geçmiş milletlerin, medeniyet, kültür, san'at hayatlarının birer kalıntılarının ifadesidir. Bu eserler, onların hiç te zayıf olmayan bir medeniyete sahip olduklarını göstermektedirler. Zamanlarının en ileri, galib milleti olduklarını ifade ediyor bu eserler. Gerçekten de onlar kendi zamanlarında, bu asırdaki galib milletlerden daha kuvvetli ve güçlü bulunuyorlardı «Onlar (daha evvel gelen Âd ve Semûd gibi kavimler) kuvvetçe kendilerinden daha şiddetli idiler: Toprağı ekib aktarmışlar ve onu kendilerinin imarından daha çok imar etmişlerdi.» (4) Fakat netice ne oldu? Bu milletler, galibiyetin ve ikbalin kadrine uğrayarak, nimetlerle gururlandılar. Refaha fitneye düştüler, yerleşen kuvvet ve galibiyetle azgınladılar ve yaptıkları çok kötü amellerle nefislerine zulmetmeye başladılar. «Zulüm yapanlar ise, kendilerine verilen refahın ardına düştüler ve hep mücrim, günahkâr oldular.» (5) Allah ise onlara, azgınlıklarına ve isyanlarına rağmen muhlet verdi. «Zulmedib dururlarken kendilerine muhlet verdiğim nice memleket halkı vardı ki, ben onları azabımla yakalayacağımı vermiştir Sonunda muhakkak dönüş banadır.» (6)

Hatta bu mühlet kısa da olmadı. Bazı milletlere asırlar boyu süren bir mühlet verildi. «Bununla beraber Rabbinin katında bir gün, sizin sayacaklarınızdan bin sene gibidir.» (7) Fakat, Allah'ın onlara verdiği her mühlet bir yeni belâyı onlara getirdi. Halbuki onlar, Allah'ı hile ve oyunlarıyla aceze düşüreceklerini zannetmişlerdi. İşte bu noktada Allah'ın gazabı coştı, onlardan inayet elini kaldırdı, onlara bu ikbâl ve saltanattan sonra, düşük ve zelil bir hayatı miras olarak verdi. «Böyle bir hile kurular. Biz de, onların haberi olmadan hilelerinin cezasını verdik.» (8)

Şurası iyice bilinmelidir ki ilâhî gazab ve tecelli bir insanın hemen önünden gelivermez. O, insanın bizzat nefsinde meydana gelir, oradan insanın zihnine ve aklına sirayet eder. İnsan'ın akıl, basireti, şuurunu üzerinde sabit kalır. Ve o insanın akıl gözünü ve basiret nurunu yok eder. Böyle bir kişinin gözü kör olmaz ama, basireti tam kör olur. «Gerçek şudur ki, gözler (görmemek sûretiyle) kör olmaz, fakat asıl sinelerin içindeki kalbler kör olur.» (9)

Bir insan, iç nurunu kaybedince menfaati için teşebbüs ettiği her iş aksileşmeye ve ona zarar vermeye başlar. Kurtuluş için attığı her adım, onun helâka gitmesine sebep olur. Ve bütün uzuvları ve gücü ona isyan ederler ve hatta kendi eli olmasına rağmen onu, eli boğmaya teşebbüs eder. «Ey Resûlüm, şimdi bak ki, hilelerinin akibeti nasıl oldu!.. Hem (o imansızların) kendilerini, hem de kavimlerini toptan helâk ettik.» (10)

Bu ikbâlin ve felâketin en güzel örneğini, Fravun âilesinde ve İsrailoğulları üzerinde görüyoruz: Mısır halkı terakkinin en yüksek noktasına ulaşınca; zulümde ve düşmanlıkta da o derece ileri gittiler. Ve hatta bunda ebedileştiler sanki... Onların büyüğü FRAVUN şöyle bağırdı: «BEN SİZİN EN BÜYÜK RABBİNİZİM» Daha sonra bu azgın kâfir, zayıf milletlere azab vermeye, onlardan intikam almaya başladı. Fravun'un azgınlığı ve Mısır halkının düşmanlığı en son haddine ulaşınca, Allah'ın iradesi tecelli etti. Onların haşmetlerini kırdı ve bunlara, zayıf olan, herkesin hakir gördüğü milleti üstün getirdi. Nihayet ilâhî irade gereğince, İsrailoğulları arasında Hz. Musa doğdu. Ve onun Fravun'un sarayında büyümesini, terbiyesini temin etti. Nihayet Musa (A.S.)'ı peygamber olarak gönderdi ve ona kavmini Mısır'daki kölelikten çıkarmasını tavsiye etti. Hz. Musa, Fravun'a güzellikle nasihat bulundu. Fakat, Fravun nasihat kabul etmedi. Daha sonra Allah, korku üstüne korku gönderdi: Onlara açlık, tufan, kan felâketleri verdi. Ekinlerini çekirgeler yedi, üzerlerine pireler, kurbağalar yağdı. Fakat bütün bunlar, onların kibirlerinden ve azgınlıklarından hiçbir şey eksiltmedi. «Yine de inad ettiler, kibirlendiler. Onlar öyle mücrimler guruhu idiler.» (11)

Nihayet azgınlıkları iyice artınca, ilâhî azab üzerlerine tam olarak indi. Musa (A.S.) ümmetiyle beraber, Allah'ın izniyle Mısır'dan çıktı. Fravun ve askerlerini de Allah feci bir şekilde denizde boğdu. Böylece, Mısır kuvvetleri, tam olarak düştü ve asırlar boyunca da kendine gelmedi. «Biz de hem Fravunu, hem de askerlerini yakaladık da onları denize atıverdik. Ey Resûlüm, şimdi bak ki, zâlimlerin âkıbeti nasıl olmuştur.» (12)

Nihayet sıra İsrailoğullarına geldi. Mısırlılar üzerinde böylece, Allah onların hakimiyetlerini gerçekleştirdince, gerçek hakim olan Allah bu ülkenin idaresini onların eline verdi. Halbuki onlar, bu topraklarda bir müddet önce çok zavallı bir durumda idiler. «Fravun'un işkencesi altında kıvranan o kavmi de arzın bereketlerle donattığımız doğularına ve batarlarına mirasçı kıldık. Böylece Rabbinin İsrailoğullarına olan o güzel

va'di, felâketlere sabretmeleriyle tam yerine geldi. Fravun'un ve kavminin yapmakta oldukları sarayları ve yükseltmekte buldukları binaları hep harap ettik.» (13)

Allah onları yer yüzünün bütün milletlerine üstün getirdi. (Sizi bütün âlem üzerine faziletli kıldı) Fakat bu fazilet ve miras olma işlemi tamamiyle «iyi amelle» alakalıdır. Bunun için Allah, Hz. Musa'nın lisanı ile şöyle buyurur: «Siz yeryüzüne sahib olacaksınız. Ama, Allah sizin nasıl amel işleyeceğinizi görecektir.» Bu şart, yalnız İsrail oğullarına ait bir şart değildir. Bütün dünyada hüküm süren milletlerin yapması icabeden bir şarttır. «Sonra, onların arkasından, sizi arzda halifeler yaptık ki, bakalım nasıl ameller işleyeceksiniz?» (14)

Nihayet İsrailoğulları, Rablerine âsi geldi ve Allah'ın kelâmını değiştirdiler. Hakkı batıla değiştirerek hainlik ve yalan yollara saptılar. Haram yediler, sözlerinden döndüler. Altının ve gümüşün kulu oldular. Raralarına düşkün, şehvetlerinin esiri, korkak bir millet haline geldiler. Allah'ın peygamberlerini öldürdüler, Hakdan yüz çevirdiler. Hayra çağırınların değil, şerre çağırınların arkasından gittiler. Allah'ın inâyet gözü onlardan ayrıldı ve böylece kendilerine miras olarak verilen yeryüzü onların elinden çıktı. Onlar da, Irak'ın, Yunan'ın, Rumların oklarının atış hedefleri oldular. Yurtlarından çıkartıldılar ve dünyanın her tarafına felâket ve ızdırap içinde dağıldılar. Ve ebediyete kadar tam bir hükümet kurmaktan mahrum oldular. Allah'ın üzerlerindeki la'netinden dolayı; bin seneden beri yeryüzünde kendilerine temiz bir ülke bulamadılar. «Onların üzerine horluk ve yoksulluk yüklendi ve Allah'dan bir gazaba da uğradılar. Bu, Allah'ın âyetlerini inkâr ettiklerinden ve haksız yere peygamberleri öldürdüklerinden.» (15)

İşte bugün, Allah'ın bu sünnetinin tekerrür ettiğini görüyoruz. Geçmiş milletlerin taddıkları bütün fena ameller, ahlâksızlıklar, bugün Garb milletlerini kuşatmıştır. Bunun için de Allah tarafından ikazın ve korkutmanın her çeşidi ile korkutulmuşlardır: Dünya harpleri, iktisadî krizler, işsizlik, korkunç hastalıkların yayılması, âile nizamlarının bozulması gibi musîbetler. Ki bunların hepsi, Allah'ın apaçık âyetleri mesâbesinde belâlardır. Eğer onlar, birazcık düşünmemiş olsalardı; bütün bu belâların ve musîbetlerin, zulümlerinin, isyan ve azgınlıklarının, şehvetlerine boyun eğmelerinin, Hakdan yüz çevirmelerinin acı meyveleri olduğunu görecektiklerdi. Fakat bunlar, bu belâ ve musîbetlerden, ibret alacak bir durumda değillerdir. Bundan dolayı da Hakdan ayrılmaya, yüz çevirmeye halâ devam ediyorlar. Bu milletler, gûya; başlarına gelen bu musîbetleri tedavi ettiler, daha doğrusu onun ilâcını bulduk zannettiler. Fakat gözleri, hastalığın baş sebebini görmedi. Onlar, hastalığın dış görünüşüne bakarak onu tedavi için boşa gayret sarf ettiler. Bundan dolayı da dertleri katıyen şifa bulmuyor. Aksine her tedavide biraz daha şiddetleniyor.

Şimdi artık, korkutma işleminin tamamlandığını, onların helâki veya ikbalden düşmeleri için bütün delillerin nihayete erdiğini görmek mümkündür. Anlaşıyor ki ilâhî iradenin tecellî edeceği zaman yakın...

Şurası iyice bilinmelidir ki, Garb milletlerine iki büyük şeytan musallat oldu: Birincisi, doğum kontrolü, ikincisi de Faşist hareketler. Birincisi ferdlere hakim oldu. İkincisi de milletlere ve hükümetlere hakim oldu. Birincisi, erkeklerin ve kadınların akıllarını değiştirdi, onlara kendi elleriyle nesillerini dondurttu. Bu şeytan onlara hamîleliğin önlenmesini, bunun tedbirlerini öğretti. Ayrıca, kısırlaşma (sterilization) kanunlarının

ve kurallarını da onlara anlattı. Bunlardaki faydeleri onlara telkin etti. Bu ameliyatlar, insanın çoğalma organlarına tesir ediyor ve bir daha kimsenin çocuğu olmuyordu. Ayrıca bu şeytan, kötülük, kasvet, duygularla insanlara tesir ediyor ve onların elleriyle çocuklarını öldüren insanlar haline getiriyor. İşte bu şeytan onları tedricen intihara sevk etmiştir.

Diğer şeytana gelince, bu da, Garb milletlerinin, politikacılarının, kumandanlarının, başından doğru düşünmeyi aklı selimi kaldırmıştır. Onların arasına, hırsı, taassubu, nefreti, rekabeti sokarak, onları dışman kutuplar haline getirmiştir. Böylece de bazı, bazısının şiddetini tadmıştır. «Sizi biribirinize katıştırıp bazınıza diğerlerinin acısını tadırmaya da kadirdir. Bak, onlar anlaşılar diye, âyetleri nasıl açıklıyor.» (16) Ve bu şeytan onlar için büyük bir intihar hazırlamaktadır. Bu büyük intiharı da yavaş yavaş değil, bir anda işleyeceklerdir, daha doğrusu buna seavik edileceklerdir. Bu büyük şeytan, yeryüzünün en uzak bölgelerinde barut depoları elde etti. Ve yine dünyanın birçok noktalarını tehlikenin merkezi edindi. Şimdi ise onun vaktini ve saatını beklemektedir. Onu, yakma zamanı gelince, dünyada herhangi bir barut deposunu alevliyecek ve bütün kavimleri helâk ederek, onların da akıbeti geçmiş milletler gibi olacaktır.

Söylemiş olduğum bu sözlerimde katiiyen mubalağa yoktur. Çünkü Avrupa'da, Amerika'da, Japonya'da devamlı bir harp hazırlığı görmek mümkündür (17). İşte bu durum, bizzat bu milletlerin içinde bulunan akıl sahiblerini korkuya sevk etmektedir. Bu harbin neticelerini onlar düşündükleri zaman, onlara ancak korku hakim oluyor.

İşte bunlardan, Mister Sergel Neumann ki bu zât önceden Amerika ordusunun bir mensubuydu. Bu şahıs, gelecek harbin şekli ser-levhah bir makale yazarak orda şöyle yazıyor: Gelecek harp, yalnız, karşı karşıya gelen iki orduya mahsus olmayacaktır. Bütün insanların yoktuğu burada mevzu-bahs olacaktır. Bu harbin felâketinden ne çocuklar, ne de kadınlar kurtulamayacaklardır. Kimyagerlerin akılları, orduların elinden harp vazifelerini almıştır bugün. Harp vazifelerini terki edilmemiş kimya maddelerine vermişlerdir. Bunlarda öyle harp âletleri ki, ruh ve şuur yoktur. Harp edenle etmiyeni katiiyen ayıramazlar (Non - Combaton).

Şimdi iki grup karşı karşıya harp etmektedir. Fakat onların bu harpleri şehirlerde ve köylerde devam etmektedir. Çünkü yeni nazariyeye göre; düşmanın asıl kuvveti; o devletin ordusunda değil de; ma'mur beldelerinde, ticarî pazarlarında, sanayi muntikalarındadır. Şimdi bir harp olmuş olsa; hemen her devlet, diğer devletin bu kuvvet ve güç muntikalarını üstten bombalayacak, oralara yakıcı ve zehirleyici maddeleri fırlatacaktır. Binlerce insanın helâkine sebep olacak hastalık mikroplarını oralara saçacaklardır.

Bu bombalardan «Lewisite Bomb» diye anılan bombanın, Londra'dan daha büyük bir şehri tek başına harab etmeye gücü yettiği iddia edilmektedir. Diğer taraftan «Green Gross Gas» diye bilinen zehirleyici gazdan kim teneffüs ederse, suda boğulan bir kimsenin hissettiği sıkıntıyı hissetmektedir. Ayrıca «Yellow Gross» diye bilinen bir diğer zehirleyici gaz daha vardır ki zehirinin tesiri aynen bir yılan zehiri gibidir. Ondan kim teneffüs ederse, ona kolayca ölüm gelebilir. Bütün bunlardan başka on iki çeşit daha gaz çeşidi vardır. Bütün bunların hiçbirisi henüz kullanılmış değildir.

Yine bu gazlardan bir gaz daha vardır ki, havanın en üst noktasına vardığı zaman patlar ve dağılır. Eğer onun yakınına bir uçak uğrarsa,

uçaktaki bütün insanların gözleri kör olur. Dev milletler, öyle zehirleyici gazlar icad ettiler ki bunlardan bir tonu PARIS şehri için kullanılmış olsa, bir saat içinde Paris'te hiçbir canlı görülmez. Halbuki bunu en az yüz jet başarabilirdi.

Son olarak elektrikli, yakıcı bir bomba icad ettiler. Ağırhğı bir kiloyu geçmemesine rağmen, yaptığı tahribat müthiş. Bu bomba birşeyle çarpıştığı zaman müthiş patlar ve 30.000 Fr. hayt derece ısı çıkartır. Bunun çıkarttığı yangını söndürmek mümkün değildir. Su onu katiyyen söndüremez. Su aynen petrol gibi yanmayı daha da kolaylaştırır. Kimya ilmi, böyle bir tehlikeden korunma imkânını hâlâ bulamadı.

İşte bu devletler, bu bombaları lüzumu halinde büyük şehirlerin cad-delerine ve başkentlere atacaklar, orada korkunç yangınlar meydana getireceklerdir. Bundan sur'atle kaçmak isteyen halkın başına bu def'a zehirleyici gazlar yağacak böylece de helâk ve zulüm tamamlanmış olacaktır.

İşte bu icadlara göre, bu hususta mutehassis olanlar, birkaç tayyare ile dünyanın en büyük başşehirinin harab edilebileceğini, akşamleyin yataklarına sağlam olarak girip de, bir daha kalkmamak üzere yüz binlerce insanın zehirlenebileceğini, hayvanatın, arazilerin, bahçelerin, harab edilebileceğini, su kaynaklarının zararlı edilebileceğini, su kaynaklarının içilmez hale getirileceğini söylemektedirler.

Bugüne kadar tecrübî ilimler (science) bu kahredici silahlara karşı bir silâh icad ederek ortaya çıkamamıştır. Eğer iki karşı düşman bir anda birbirlerine hücum ederlerse, ikisinin de yokluğu bir anda olacaktır. Bu açıklamalar gelecek harb hakkında çok kısa bir hulasadan ibarettir. Bu hususta fazla malumat almak isteyenler su kitaba müracaat etsinler. «GELECEK HARBİN DURUMU NE OLACAK?» (18) Bu kitap okunduğu zaman görülecek ki Avrupa Medeniyeti kendi eliyle yokluğunu ve sonunu hazırlamaktadır. Avrupa'nın şimdiki hayatı dışa harp ilân eden bir rahatlığı göstermektedir. Eğer dünyada iki büyük devlet harbe girerse şurası iyice bilinmelidir ki bu Avrupa Medeniyetinin son bulması demek olacaktır. Çünkü iki büyük devlet harp meydanına indikleri zaman, onlara mani olacak bir devlet yoktur. Bu harp, dünya harbi olacaktır. Böyle olunca da yıkım ve helâk dünya çapında olacaktır. «İnsanların kendi ellerinin yaptıkları işler yüzünden, karada ve denizde fesad meydana çıktı ki, Allah, işledikleri günahlardan bir kısmının cezasını onlara tadırsın. Olur ki dönerler.» (19)

Herşeye rağmen dünyanın yeni bir mirasa kalma zamanı gelmiştir. Zâlimler, yeryüzününün politika makamlarından incekler, oraya daha lâ-yık ümmetler çıkacaktır. Ümid olunur ki bu makama bu defa zayıf milletler hakim olsun. Biz gelecek asırların hâkimini şimdiden tayin edemeyiz. Bu Allah'ın fazlına aittir. Allah dilediğine bu mülkü verir, dilediğini de bu mülkten indirir. «Resûlüm, söyle de: "Ey mülkün sahibi Allahım! Sen, dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini de zelil edersin: hayır yalnız senin elindedir. Muhakkak ki sen herşeye kadırsın (20).

Fakat bu işlem tamamıyla Allah'ın ilâhî bir kanunudur. Bunu sevgili kitabında açıklamaktadır. Bu da, kötü işleri olan bir milleti Allah'ın helâk etmesi, yerine ise günahı olmayan bir başka milleti geçirmesidir. «Eğer Allah'a ibadetten yüz çevirirseniz, sizin yerinize başka bir kavmi getirir. Sonra onlar sizin gibi olmazlar.» (21)

Bütün bu görünenlerden anlaşılıyor ki, zayıf ve mağlûp milletler —ki

bunların hepsi de Garb Medeniyetinin tesirinde çahşıyorlar— Bu medeniyetin iyiliklerine, nimetlerine, mazhar olacakları yerde, Garb bunların ezilmesiyle, onlara yapılacak zulümlerle meşgul olmaktadır. Bütün bunlar da ilâhî gazabın gelmesi için kâfi sebeptir. Bu gazab gelince de, Avrupa veya diğer devletler, küçük devletlere hâkim olamayacaktır.

- (1) Âl-i İmran: 137.
- (2) Âl-i İmran: 140.
- (3) El-Ahzab: 62.
- (4) Er-Rum sûresi: 9.
- (5) Hûd sûresi: 116.
- (6) El-Hacc sûresi: 48.
- (7) El-Hacc sûresi: 47.
- (8) En-Neml sûresi: 50.
- (9) El-Hacc sûresi: 46.
- (10) En-Neml sûresi: 51.
- (11) El-A'raf sûresi: 133.
- (12) El-Kasas sûresi: 40.
- (13) El-A'raf sûresi: 137.
- (14) Yunus sûresi: 14.
- (15) El-Bakara: 61.
- (16) El-Enam sûresi: 65.
- (17) Bu devletlerin arasına Rusya'yı ve Çin'i de katmak lâzımdır. (M.A.)
- (18) What Woode be the charecter of a new World?War.
- (19) Er-Rum sûresi: 41.
- (20) El-i İmran: 26.
- (21) Muhammed sûresi: 38.

İslâm Medeniyeti Sizindir!

**OKUYUNUZ
OKUTUNUZ
ABONE OLUNUZ
ABONE BULUNUZ.**

İslâm Medeniyeti

İlâhiyât

ORUÇ

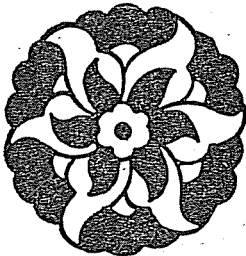
Ziya KAZICI
Kandıra Lisesi
Din Bilgisi Öğr.

ütün Semâvî dinlerde olduğu gibi İslâm'da da çeşitli ibadet şekil ve zamanları vardır. İşte bu ibadetlerden birisi de Ramazan ayında tutulan «oruç» tur. Buhârî'nin, Ebû Hüreyre'den rivayet ettiği meşhur Cibril Hadisinde zikri geçen bu ibadet, riya ve gösterişsiz bir şekilde yerine getirildiği için büyük bir önem taşır.

Her dinin, hatta putperestliğin bile kendisine göre bir nevi ibadeti vardır. Hiç bir din, salıklarını bundan müstağni görmemiştir. Zariyat Sûresi 56. âyetinde Allah Teâlâ Hazretleri şöyle buyurur: «*Cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.*» Bu Âyet-i Kerime, insanın yaratılış gayesini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Buna göre yaratılış, ibadet gayesine matuftur. Bununla beraber ibadet, hiç bir zaman güç ve takatımızı aşan bir şey değildir. Binbir zafiyet ve acz içinde bocalayan insan için, Allah'ın emirlerinin ağır olmaması büyük bir lütuftur. Bakara sûresinin son âyetleri bu hakikatı ifâde ederler. Kur'an, bütün yaratıkların Allah'a (C.C.) ibadet ettiklerini, birçok âyetlerinde zikir eder. Canlı-cansız her şey O'nu tesbih eder. İslâmî ibadet, bütün varlıkların ibadetini bünyesinde toplamıştır. Örnek olarak M. Hamidullah Beyi'n sözlerini nakl edelim: «Yeryüzünde bulunan varlıklar üç büyük zümreye ayrılır: 1 - Canlılar, 2 - cansızlar ve 3 - bitkiler. Bir müslüman ibadeti bu üç zümredeki yaratıkların ibadetlerini cemedip temsil eder; bir Müslümanın namazı:

- a — Dağlar gibi ayakta dikilip durmak (kıyâm)
- b — Sair canlılar gibi eğilmiş bulunmak (rükû)
- c — Kökleri, ağzları demek olan bitkiler gibi yere kapaklık kalmak (secede)tan ibarettir.

«Yine namazda, bir şimşek gibi yüksek sesle Allah'ı tesbih etmek (Allahu Ekber), yıldızların gökte, doğup-yükselip-batmaları gibi bir takım inip çıkma, gölgeler gibi uzanıp kısıalma hareketleri vardır, v.s...» (1)

Bununla beraber, yaratıkları mükellef olanla olmayan diye de iki kısma ayırmak mümkündür. Mükellefler, yukarda zikr edilen âyettekilerle birlikte, meleklerdir. Ancak insanla melek arasındaki fark, mükellef olanla olmayan arasındaki fark kadar büyüktür. Melek diye isimlendirilen varlık, nûrdan yaratılmıştır. Gözlerimizin kendilerini göremeyecek şekilde yaratılan bu varlıklarda nefis dediğimiz şey yoktur. Yeme, içme ve diğer nefsanî arzular onlar için söz konusu değildir. Vazifeleri, sadece Yaraticı'nın emirlerini yerine getirmektir. Göz açıp yumuncaya kadar geçen zamanda dahi, Allah'a isyan etmez ve bir günah işlemezler.

Mükellef olmayan yaratıkların başında da hayvan nesli gelir. Bu sınıf, meleklerin aksine her türlü nefis ile donatılmışlardır. Akıl, şuur ve idrak bu zümreye verilmemiştir. Hayvanlar sadece iç güdülerini hareket ederler. Yeme, içme ve diğer hususlarda Allah'ın kendilerini yarattığı şekilde hareket ederler. Nitekim Allah Teâlâ Kur'an'ın Nahl Sûresinde «*Rabb'in arıya vahy etti...*» (2) demek suretiyle Rabbimizin bu sınıf yaratığa bir türlü vahy ettiğini bildirmektedir. Şurası unutulmamalıdır ki, burada zikr edilen vahy, Peygamberlere yapılan vahy cinsinden değildir. Bu konuda geniş bilgi, Usul-u Tefsir ve Usul-u Fıkıh kitaplarında vardır. Öğrenmek isteyenler bu konudaki eserlere müracaat edebilirler.

Mükellef olan insana gelince, bunun durumu ne sadece nefis ve iç güdüsü ile hareket eden hayvana, ne de nefisten uzak olan ve sadece emirlere uyan meleklerin durumuna benzer. Kendisine her türlü nefis verilmekle beraber, şuur, akıl ve idrak da verilmiştir. İnsan melek ve hayvan cinsleri arasında orta bir menzildedir. Her iki varlığın ortak bazı noktalarını bünyesinde taşıyan insan, eğer doğru yoldan ayrılmaz, Allah'ın emirlerini doğru olarak yerine getirirse, meleklerden daha yüksek bir dereceye yükseltilir. Eğer her türlü imkân ve ortama rağmen, doğru yoldan ayrılır, Allah'tan emirlerini yerine getirmez, müslümanlara her türlü kötülüğü yaparsa, o zaman ortak vasıflarından birini taşıdığı hayvanlar sınıfından da daha aşağı bir dereceye düşer. Kur'an'ın bizzat kendi ifadesiyle sübut bulan bu hüküm, insanların durumlarını belirtmek için konulmuştur. Araplarda ata sözü haline gelen şu vecize bu konuda söylenen sözlerin en güzellerinden biridir: «Allah nice öküzleri insan sûretinde yaratmıştır.»

ORUÇ VE TARİHÇESİ

Dinler Tarihi incelendiği zaman görülür ki, her zaman insanları doğru yola iletmek için Allah tarafından birer peygamber gönderilmiştir. Bu peygamberlerin getirdiği dinin hükümleri, zamana göre değişiklik arz ederler. Bu değişiklik sadece fer'i dediğimiz kısımlardadır. Yoksa inanç ve itikad gibi temel meselelerde değildir. İşte bütün dinlerin göndericisi olan Allah, «Oruç İbadeti» ni de her zaman insanlara emr etmiştir. En eski dinlerde bile oruç ibadetinin mevcudiyeti, tezimizi desteklediği gibi bizzat Kur'an-ı Kerim de bu konuya işaretle şöyle der: «*Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kıldığımız gibi, size de oruç farz kıldık. Ta ki, korunmanız.*» (3) İnsanı yegâne yaratıcısı olan Allah karşısında en gü-

zel bir şekilde hareket etmeye sevk edecek olan Oruc'un her dinde olması tabiidir. Zira oruç, insanı daha çok takvaya yaklaştırır. Bu sebeple eski dinlerde olduğu gibi, bu ümmete de farz kılınması gerekiyordu. Yukardaki âyeti tefsir ederken İbn-i Kesir şunları söyler: «İnsan nefsinin kötülüklerden temizlenmesi için, Allah orucu bize ve bizden öncekilere farz kılmıştır. Oruç, insanı ahlaken iyi bir dereceye ulaştırdığı gibi, onu birçok kötülüklerden de alıkor. Zaten bunun içindir ki, Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde İbni Mes'ud'dan şu hadis rivayet edilmiştir. «Ey gençler kintin evlenmeye gücü yeterse evlensin. Zira evlenmek gözü (haramdan) daha çok men eder, iffeti de öylece korur. Kim evlenmeye muktedir olamazsa oruca sarılsın. Çünkü oruç onun için bir denemedir. (Şehveti kesen, nefsi kıran hafif bir ameliye gibidir.)» İslâmın ilk bidayetinde her ayın üç günü oruç tutulurdu ki, bu, sonra Ramazan Orucu ile nesh edilmiştir. Bu ilk orucun da eski ümmetlerin tuttıkları oruç gibi olduğunu, bu orucun Hz. Nuh'tan beri devam edegelmekte iken Ramazan Orucu ile nesh edildiğini Muaz, İbni Mes'ud, İbni Abbas, Atâ, Katade ve Dahhak rivayet etmektedirler. Abbas İbni Mansur, Hasan el-Basri'nin yukarıda geçen âyet için «Vallahi bizim üzerimize bir ay olarak farz kılınan RAMAZAN ORUCU, geçen bütün ümmetlere farz kılınmıştır.» dediğini nakl eder, Ebû Abdîr-Rahman el-Makarri'nin hadisinde İbni Ebi Hatim, Abdullâh b. Ömer'den Resûlullah (S.A.S.) in şöyle dediğini rivayet eder: «Ramazan orucu, Allah'ın sizden önceki ümmetlere de farz kıldığı bir oruçtur.» (4)

Kiblenin Kâbe tarafına çevrilmesinden bir ay sonra, Peygamberimizin Medine'ye hicretinin 18. ayı başlarında, Şaban ayında farz kılındı. Yukarıda da geçtiği gibi, Ramazan Orucu farz kılınmadan önce Peygamberimiz her ayın üç günü oruç tutardı. Daha sonra yukarıdaki âyetle bildirilen Ramazan Orucu, eskilere farz kılındığı gibi müslümanlara da farz kılınmış oldu.

Ahkâm âyetlerinin Tefsiri adlı eserinde Prof. M. Ali es-Sayis şöyle der: «Eski tarihe ittılâ olanlar derler ki: Tarih, hiç bir dinin oruçtan hali olmadığına şahidlik eder. Yani tarih buna şahiddir.» (5) Yahudi ve hristiyanlar da bidayette Ramazan orucu ile emr olunmuşlardır. Fakat onlar dinin her konusunu istedikleri şekle soktuklarından bu meseleye de el atarak istedikleri gibi değiştirmişlerdir. Yahudilere farz kılınan Ramazan orucu yine onlar tarafından değiştirilerek Firavn'ın boğulduğu güne hasr edilmiştir. Halbuki onlar bunda da yanlışlardır. Firavn'ın boğulma günü Aşura gününde idi. Hristiyanlara gelince; bunlar da Ramazan orucu ile emr olunmuşlardır. Nihayet şiddetli bir sıcağa tesadüf etmişler. Bunun üzerine yaz ile kış arasında normal bir mevsim olan baharda oruç tutmaya âlimleri tarafından karar verilmiştir. Bu değişikliğin keffareti olarak on gün ilâve etmişlerdir. Daha sonra hastalanan hükümdarları için on gün daha ilâve etmek suretiyle 50 güne yükseltmişlerdir. Bundan başka orucun şeklinde de değişiklik yaparak bunu sadece perhize çevirdiler.» (6)

İnsanı birçok kötülüklerden alıkoymayan ve Rabbine daha çok yaklaştıran bir ibadet olmasından dolayıdır ki, her dinde bu ibadet şekli vardır. Eğer meselâ hristiyanlar bu gün bu ibadeti yerine getirmiyorlarsa; bu ibadetin bu dinde olmadığını isbatlamaz. Çünkü Yahudi, Hristiyan ve diğer dinlere bağlı olan kimseler, dinlerinde istedikleri değişikliği yapabilmektedirler. Dinler Tarihi bu gibi örneklerle doludur. Ya-

hudilerin Tevrat'ı, Hıristiyanların da İncil'i tahrif ettikleri bir gerçektir. İşte onlar, bunu da değiştirerek başka bir şekle sokmuşlardır. Örnek olması için M. Hamidullah'ın şu sözlerini verebiliriz: «Brahmanist Hind ilahiyatçılarına nazaran yürürlükte bulunan örf ve âdet en iyi kanundur. Bu hale göre, dinî emirlerle ilgili herhangi bir değişiklik halk yığınlarının umumî tasvibine mazhar olmuşsa, bu değişiklik (yani örf) belli bir bölge ile sınırlı bile olsa, dinî kanuna bir tecavüz olarak karşılanmayacaktır. Yahudiler arasında da buna benzer bir şekilde, vahye dayanan Tevrat'ın açık ve sarîh hükümleri değil de hahamların fikir ve görüşleri tatbik edilir. Hıristiyanlar daha da ileri gitmişlerdir. Onların inanışlarına göre "Papazlar Meclisi" (Konsül) Ruh'ul-Kuds'ün himaye ve kalkını altındadır. Evvelce inatçılar ve muhalefette direnenler Konsül'den çıkarılırlardı. Bugün ise, bu konsüllerde karar alabilmek için âdi ekseriyet kifayet etmektedir; hatta günümüz Hıristiyan dünyasında, herhangi eski bir doğma (nass) veya dinî tatbikatta bir değişiklik için umumî rey birliğine (ittifak) bile ihtiyaç duyulmamaktadır.» (7) Sorbon Üniversitesi Dinler Tarihi Profesörü olan Jini Per'in de bu konudaki sözleri çok mânidardır. O, Hz. İsa zamanındaki hıristiyanlıkla şimdiki hıristiyanlığın sadece bir isim benzerliği bulunduğunu bunadn başka ortak herhangi bir noktalarının bulunmadığını belirtir (8).

Bu konuyu özetleyecek olursak şunu söylemek gerekir: Oruç, insanı Hâlikına daha çok yaklaştırdığı ve onu hayra daha çok yardımcı ettiği için, Allah tarafından gönderilen Semavî Dinlerde olduğu gibi İslâm'da da farz kılınmıştır. Bu ibadet, bugün yalnız ve yalnız Müslümanlarca hakkiyle eda edilmektedir.

ORUÇ NE DEMEKTİR ?

Oruç'un arapça karşılığı «SAVM» kelimesidir. Lûgat anları mutlak surette imsâktir. Konuşma lisanında imsâk, bir şeyden çekinmek, sakınmak, yemek, içmek ve konuşmaktan çekinmek mânalarını içine alır. Bu anlamda Kur'an-ı Kerim'in Meryem sûresinde şöyle demektedir: «*Artık ye, iç. (Göz(ün) aydın olsun. Eğer beşerden herhangi birini görürsen "ben de, o çok esirgeyici (Allah'a) oruç adadım. Onun için bugün hiç bir kimseye katıyyen söz söylemeyeceğim.*» (9) H. B. Çantay meâlinde bununla ilgili olarak, Celaleyn'den şu nakli yapmaktadır: «*Yani söz söylememeyi nezr ettim.*» (10)

Şer'î yani ıstılâhî mânasına gelince; bu, bu kadar basit ve kolay değildir. Herhangi basit bir şeyden sakınma oruç olmadığı gibi, böylesi şeyler dinimizce yasaklanmıştır.

Istılâhî mânasıyla oruç *Niyet ederek tan yerinin ağarmasından, güneş kavuşuncaya kadar yeyip içmekten ve cinsî münasebette bulunmaktan nefsi men etmektir.*» (11) İnsana verilmiş bulunan nefis, hem hayra hem de şerre yarasa da, tabiatı icabı ne çok şerre mütemayıldır. Nitekim Hz. Yusuf'un lisanı ile Rabbimiz tarafından nefis hakkında bize şu mâlumat verilmektedir: «*(Bununla beraber) ben nefsimi tebrie etmem. Çünkü nefis, olanca şiddetiyle kötülüğü emr edendir muhakkak. Meğer ki, Rabbimin esirgemiş bulunduğu (bir nefis) ola. Zira Rabbim çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir.*» (12) Tabir câizse nefsi bir ateşe benzetebiliriz. Ateş hem iyiliğe hem de kötülüğe yarar. Fakat tabiatı itibarıyla bir temas halinde hemen yakıcılık tesirini gösterir. İşte nefsi em-

mare dediğimiz kıvvet de bunun gibidir. Buna hükmedebilmek için Hz. İbrahim gibi bir hassaya sahip olmak gerekir. «Biz de dedik: Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve selamet ol.» (13) Hakikatte biz ateşe karşı böyle bir kuvvete sahip olamayacağımıza göre, onun gibi yakıcı ve sahibini helak eden bir nefse, oruç tutmak sûretiyle hakim olabiliriz. Rabbini bile tanımayacak kadar azgınlaşan bu nefsi terbiye etmek, ancak ve ancak onu aç bırakmakla mümkün olur. Bu ise oruçtan başkası ile mümkün olamaz. Bunun için şöyle derler: «Oruç, azayı acıktırır. fakat nefsi doyurur. Azâ doydu mu, bu sefer de nefis acıktır.» Meşhur İranlı İslâm filozofu Sâdî tarafından söylenen «*hadden aşırı şiddet, gayesindeki hikmeti kayb eder.*» sözü tıkabasa, doldurulan bir midenin mutlak sûrette sahibini bir tehlikeye maruz bırakacağını güzel bir şekilde ifade etmektedir.

ORUCUN KISIMLARI

İslâm, her konuda olduğu gibi oruç hususunda da «Orta Yolu» takip eder. Bunun için İslâm'da bazı oruçlar farz kılınırken diğer bazıları haram kılınmıştır. İnsanlar, yaratılıştaki birbirinin aynı olmadıkları gibi fikir ve düşüncede de birbirine benzemezler. Bazı kimseler bir aylık orucu bile fazla görürken, bazıları da, bütün sene oruç tutmak isterler. Bu görüşlerin her ikisi de İslâma aykırıdır. İslâm'ın gayesi insanı zor olan şeylerle imtihan değildir. O, her zaman insanın hayrına olanı seçtiği gibi, onun taşıyamayacağı yükü de yüklemeyi (14). İnsan, Allah'a karşı bir takım ibadetleri yerine getirmekle yükümlü kabul edilirken, kendisinde hem bedeninin hem de diğer bazı insanların hakları olduğu kabul edilmiştir. Bu hak ve ödevlerin yerine getirilebilmesi için bütün sene oruç tutmaya müsaade edilmemiştir.

İslâm'da, oruçlar muhtelif olup, bir kısmı farz kılınmışken, bir kısmı da haram kılınmıştır. Dinimizce oruçlar: «farz, vacip, mesnûn, mendûp, nafîle, kerahet-i tenzihiyye ile mekruh ve kerahet-i tahmiyye ile mekrûh kefaretlere, hacc'da av cezası, ihramlı iken eza fidyesi farz oruçlardandır. Zira hepsi kat'î delille sabittirler. Nezir (Adak) orucu vacip, muharrem'in dokuzuncu günü ile birlikte aşûra orucu sünnet, her ayın ortasında üç gün oruç tutmak mendûp, bunlardan maada, kerahati sabit olmayan bütün oruçlar nafîle, muharrem'in dokuzuncu gününü bırakıp sadece onuncu günü aşure orucu tutmak kerahet-i tenzihiyye ile mekrûh, teşrik günleri ile bayram günlerinde oruç tutmak tahrimen mekrûhtur.» (15)

AYIN DOĞUŞU VE ÜLKELER ARASINDAKİ FARK

Hız. Peygamber (S.A.S.) in Medine'ye hicretinden kısa bir zaman sonra devlet haline gelen İslâm toplumu, ondan kısa bir müddet sonra da imparatorluk haline geldi. Bu gelişte öyle bir sür'at vardı ki, İslâm düşmanları da şaşır kalmışlardı.

İslâm'dan önce çapulcu ve yarı vahşi bir hayat sürdüren Cahiliyye arabı, İslâm ile müşerref olduktan sonra; hatıralarının bile bize birer masal gibi geldiği ve cihanda eşine bir daha raslanmayan harikaların sahibi olmuştur. En büyük mâbetleri Ebrehe ve ordusu tarafından yıkılmak istendiğinde, buna korkusundan hiç kimse ses çıkaramadığı gibi

herkes dağlara sığınmıştı. İslâm geldikten sonra bu korkak millet, Koca İran (fars) imparatoruna «*bu millet sizin yaşamayı ve ziyneti sevdiği-
nizden daha çok ölümü sever,*» diyerek İran'ı feth etmiştir. Çok kısa bir zamanda hiç bir komutan, padişah ve imparatora nasib olmayan toprak parçaları müslümanların eline geçmişti. İslâm, adalete ve müsamahaya verdiği değer yüzünden her milletin gönlünü kolayca feth ederek oralara yerleşiyordu. Feth edilen topraklarda yaşayan insanlar, kendiliklerinden fatihlerin dinlerini kabul ediyorlardı. Böylece yeryüzünün birçok mıntıkası, İslâm İmparatorluğu sınırları içine girmiş oldu. Hele günümüzde, müslümanların yaşamadığı bir memleket hemen hemen yok gibidir.

Bu kadar geniş coğrafi bir sahaya yayılmış bulunan her müslüman, Peygamberimiz (S.A.S.) in «*hilâli görerek oruç tutun ve onu görerek orucunuzu açın.*» (16) emrine uyacaktır. Böyle olunca ayın görünmesi çeşitli memleketlere göre değişik zamanlarda olacaktır. Orucun tutulması ile bayramın yapılması ayın görünüşüne bağlı olunca Türkiye'deki müslüman ile Japon müslümanının Ramazan başlangıç ve sonu hakkındaki tatbikatı farklı olacaktır. Japon müslümanı, Türkiye'de yaşayan müslümandan daha önce oruca başlayacak ve yine ondan önce byram yapacaktır. Bu ise müslümanlar arasında bir farklılığın meydana gelmesine sebep olduğu gibi, bayram günü tutulan orucun haram olması dolayısıyla de zihinleri bulandırır. İslâm âleminde bir tefrikaya sebebiyet verebilme görümündedir. Nitekim 11.11.1972 tarihli «Bizim Anadolu» Gazetesinde, Avukat Hamit Çağıl Beyin daha önce yazdığı bir yazıya Kandilli rasathanesi mezkûr tarihte cevap vermişti. Bu tür münakaşalara Prof. Dr. Muhammed Hamidullah şöyle cevap vermektedir: «Yeni ay (hilâl)in görünebilmesi imkânlarına memleketin doğu veya batıda olmasına olduğu kadar kuzeyde veya güneyde bulunmasına da (boylam ve enlemine) de bağlı olduğu herkesçe bilinmektedir. Ay'ın muhtelif safhalar arz etmesi ve bunlardan özellikle yeni ay safhası, ayın etrafındaki hareketinin eseridir; eğer meselâ yeni ay Japonya veya Endonezya'da henüz görülüyorsa pekâla Pakistan'da, Mısır'da, Türkiye'de, Fransa'da, İngiltere'de v.s. görülmekte olabilir. Aynı şekilde eğer Türkistan'da güneşin batışında yeni ay görülüyorsa pekâla Seylan'da görülebilir. Aynı boylam çizgisi üzerinde bulunmalarına rağmen Paris'te görülmemesine rağmen Lagos'ta (Nijerya) görülebilir. Bazan bir günlük fark olabilirdiğinden meselâ Dakar'da (Senegal) görülen hilâl, Japonya müslümanlarına cebren kabul ettirilemez. İslâm için önemli olan, bayramın hangi gün olduğu değil, fakat sadakatle ibadet etmektir.» (17)

Fukaha arasında «ihtilâf-ı metali» olarak isimlendirilen bu durum görüş ayrılıklarına (ihtilâf) sebep olmuştur.

«Hanefilerden Kadı Han ve Şems'ul-eimme Serahsî gibi bir takım zevata göre «ihtilâf-ı metalia itibar yoktur, zahir olan rivayet te budur.» Fakat bazılarına göre ihtilâf-ı metalia itibar vardır. Fetava-i Hüsamiyede şöyle deniliyor: -Bir şehir ahali ay'ı görerek otuz gün tutsalar; diğer bir şehir ahali de ay'ı görerek yirmi dokuz gün tutsalar ve iki şehri arası yakın olup, her ikisinde hilâl aynı zamanda doğsa, yirmi dokuz gün tutanlara bir gün oruç kaza etmek lâzım gelir. Fakat şehirler birbirine uzak olup hilâl her ikisinde ayrı ayrı zamanda doğuyorsa, bir şehrin hükmü diğerine lâzım gelmez. Hz. Aişe (R. Anha) nın: «Her beldenin fıtır bayramı o belde ahalesinin bayram ettiği gündür,

Her beldenin kurban bayramı da o belde ahâlisinin kurban kestiği gündür,» dediği rivayet olunuyor ki, bu da «ihtilâf-i metalia» itibar olunacağı gösterir. İmam Şafî'nin mezhebi de budur. Hz. Şafî (150-204): «İki belde arasındaki yakınlığın 24 fersahtan az olmakla tahdid etmektedir. Zira bu miktardan fazlada artık hilâl iki beldede aynı zamanda doğmaz.» (18)

Bugün aralarında binlerce kilometre uzaklık bulunan İslâm ülkelerinde ayın doğuşu tabiatıyla farklı olacaktır. Bu yüzden de memleketlerin Ramazan başlangıcı ile Bayramlarının değişik olması normal karılanmalıdır.

ORUCUN FAZİLETİ

Kitap ve Sünnet'te başlı başına bir konu teşkil eden «Oruc» un fazileti hakkında, bir çok eser yazılmıştır. Biz burada sadece bazı hadislerden bahs edeceğiz. Okuyucu bütün sahih hadis kitaplarının «Oruç» bölümlerine bakabilir.

1 — Ebû Said el-Hudrî (R.A.) Resûlullah (S.A.S.) den şu hadisi rivayet eder: «Hiç bir kul yoktur ki, Allah rızası için bir gün oruç tutsun, ancak Allah onun yüzünü Cehennemden yetmiş hafif (70 senelik yol) uzaklaştırmasın.» (Buhârî - Müslim).

2 — Ebû Hüreyre (R.A.) Resûlullah (S.A.S.) in şöyle dediğini rivayet eder: «Ramazan gelince, Cennet kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır ve şeytanlar bağlanır.» (Buhârî - Müslim).

3 — Sehl b. Sa'd (R.A.) Resûlullahtan şunu nakl eder: «Cennette Reyyan adı verilen bir kapı vardır, bu kapıdan ancak oruçlular girebilir. Kıyamet günü, oruçlular nerede diye çağrılır. Herkes kalkar ve ancak oruçlular o kapıdan girebilir. Başka hiç bir kimse oradan giremez. Oruçlular girdikten sonra kapı kapanır.» (Buhârî - Müslim)

4 — Yine Ebû Hüreyre (R.A.) Resû'u-Kibriya'dan şu hadisi nakl eder: «İnanarak ve sevabını Allah'tan umarak Ramazan Orucunu tutan kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.» (Buhârî - Müslim)

5 — Ebû Hüreyre şunu da nakl eder: Resûlullah (S.A.S.) şöyle dedi: «İnsanoğlunun her ameli (hayır) kat kat artırılır. İyilik (hasene) on ila yediyüz arasında değişir. Taala Hazretleri buyurdu: Ancak oruç bu hükmün dışındadır. Çünkü o, benim içindir. Ve onu mükâfatlandıracak olan da ancak ve ancak benim. (Oruçla) yeme, içme ve şehvetini benim için bırakır. Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri iftar ettiği zaman, diğeri de Rabbine kavuştuğu zaman. Onun ağız kokusu, Allah indinde misk kokusundan daha hoş ve rayihalıdır.» (Müslim)

6 — Ebû Hüreyre (R.A.) Resûlullah (S.A.S.) in şöyle buyurduğunu Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu, Allah indinde misk kokusundan daha sevimsidir. (Allah Taâlâ şöyle buyurur): Oruçlu yemesini, içmesini ve şehvetini benim için bırakır. O halde onu mükâfatlandıracak olan da ancak benim.» (Buhârî - Müslim)

Oruçla ilgili daha birçok sahih hadis olmasına rağmen biz ancak birkaç tanesini zikr ettik. Bunun yanında orucun birçok da maddî faydası vardır. Konunun fazla uzamaması için buna pek temas etmedik.

- (1) Prof. Dr. M. Hamidullah: Resûlullah Muhammed s. 82-83, Terc. Doç. Dr. Salih Tuğ. İrfan Mat. İstanbul, 1973.
- (2) Kur'an: Nahl/68.
- (3) Kur'an: Bakara/183.
- (4) İbn-i Kesir: Tefsir, c. 1, s. 275-376, Beyrut, 1966.
- (5) Prof. Muhammed Ali es-Sayis: Tefsiru Ayat'il-Ahkâm. c. 1, s. 90, Terc. Naim Erdoğan - İhsan Toksarı. Tan Mat. İstanbul, 1971.
- (6) Elmalılı Hamdi Yazır: Hak Dini Kur'an Dili, c. 1, s. 626, Nebioğlu Basımevi, 1960, 2. Bsk.; Prof. Muhammed Ali es-Sayis: a.g.e. s. 90.
- (7) M. Hamidullah: Resûlullah Muhammed, s. 231, Terc. Doç. Dr. Salih Tuğ, İrfan Mat. İstanbul, 1973.
- (8) Geniş bilgi için bk. K. Kerim ve G. Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık ile yakında neşredilecek olan «Kur'an ve İncil» adlı eserlerimiz.
- (9) Kur'an: Meryem/26.
- (10) H. B. Çantay Kur'an-ı Hakim ve Heal-i Kerim, c. 2, s. 554 Dip Not 27 İstanbul, 1965 (5. Bsk.).
- (11) Ahmed Davudoğlu: Bülûğ'ül-Meram (terc. ve şerhi) c. 2, s. 409 Nurettin Uycan Mat. İst.
- (12) Kur'an: Yusuf/53.
- (13) Kur'an: Enbiya/69.
- (14) Kur'an: Bakara/286.
- (15) Ahmed Davudoğlu: Bülûğ'ul-Meram (Terc. ve Şerhi) c. 2, s. 409. N. Uycan Mat. İstanbul.
- (16) Tirmizi: Sünen, c. 2, s. 14, Terc. O. Zeki Mollamehmetoğlu, Fatih Yayın-
evi Mat. İst. 1972.
- (17) Muhammed Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 2, s. 94, Terc. M. Sait Mutlu - Salih Tuğ, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1969.
- (18) Ahmed Davudoğlu: Bülûğ'ul-Meram (Terc. ve Şerhi) s. 2, s. 415-416, N. Uycan Mat. İstanbul.

TEBRİK

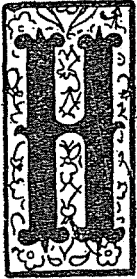
Hulûlü ile müşerref olduğumuz Ramazan ayının ve kavuşacağımız Ramazan Bayramı'nın milletimiz ve bütün İslâm âlemi için hayırlı olmasını dileriz.

İstanbul Yüksek İslâm
Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti

ORUCUN VE RAMAZANIN FAZİLETİ

İzmirli İsmail HAKKI

Neşre hazırlayan: Cahid BALTACI

Herkes dünya ve âhirette bahtiyar olmak ister, dünya ve âhiret bahtiyarlığı ancak Allahü Azimüşşana karşı kulluk vazifelerini hakkiyle ifa etmeğe bağlıdır.

Her kim Allah'ın emrine, nehyine boyun eğerse dünyada, âhirette bahtiyar olur. Alalhü Zülcelalın her emri hayırdır, menfaattır; her nehyi de şerdir, mazarrattır. Kulluk vazifeleri içinde Oruç denilen ibadetin öyle bir imtiyazı vardır ki hiç bir ibadette o imtiyaz yoktur. Çünkü Cenab-ı Hak sevgili Peygamberimizin lisanı ile: «*Âdem oğlumun her ameli kendisindedir, yalnız oruç böyle değildir; o benimdir. Onun mükâfatını ben veririm.*» buyuruyor. Peygamberimiz efendimiz de: «*Oruç tutanın nefes kokusu kıyamet gününde Allahü Teâlâ indinde misk kokusundan daha hoştur. Oruç tutanın iki sevinci vardır: Oruç bozduğu (iftar ettiği) zama oruç bozmasına sevinir, Tanrısına kavuştuğu zaman Oruç tuttuğuna sevinir.*» diyor.

Cenab-ı Hak, Oruç tutana daha bir çok menfaatlar da bahşeder:

Ruhuna manevî bir lezzet verir, kalbine safa verir, bize daima kötülğü emreden nefsi kırar, günah işlemekten alıkor, hayvanlık sıfatlarını da zayıflştırır. Bedene de sıhhat ve âfiyet verir. Oruç Müslümanların dinî bir riyazetidir. Allah'ın emri veçhile Oruç tutan kimse de maddî ve manevî mazarratlarından sakınmış olur. Şurasını asla unutmak ki Oruç bu gibi menfaatları temin ettiğinden dolayı tutulmaz. Ancak ve ancak rız-ı Bâri'yi elde etmek için tutulur. Bu gibi menfaatlar da Allahü Zülcelâl'dan umulur.

Oruç kötülüklere karşı büyük bir kalıktır. Oruç tutan kimse kötü sözden, kötü işten, döğüşmeden, söğüşmeden; gözünü, dilini, kulağını, her bir azasını günah işlemekten sakınsın. Mâlâyanıyı bıraksın. Yalan söyleyen, döğüşen, söğüşen, harama el uzatan, bakan, kötü sözleri dinleyen, vaktini oyun ile lüzumsuz şeyler ile geçiren kimse bu mükâfat-ı mâneviye ve maddiyenin hiç birini ele geçiremez. Açlık ve susuzluktan başka eline bir şey geçmez.

Dünyada âfiyet ve beden sıhhatını temin etmek, âhirette ahkemül hakimîn olan Allahü Zülcelâl tarafından ecir ve mükâfata nail olmak, kalbinde safa duymak, ruhunda manevî gıda bulmak, vücudu sabır ve mücadeleye alıştırmak insan için ne büyük bir nimettir.

Oruç'a lâıyk-i veçhile riayet ettiğın gibi, iftar zamanında da âdab-ı İslâmiyeye riayet et. Evvelâ: «*Yâ Rabbi, ancak senin için oruç tuttum. Ancak sana inandım. Ancak senin verdiğın rızıkla orucumu açtım*» duâsında bulun. Besmele-i şerife ile başla, sağ elinle ye, sağ elinle iç, sağ elinle al, sağ elinle ver, önünden ye, su içerken bardakta nefes alma, dayanarak yeme, yemeğe, suya üfürme, Allah'ın verdiğı nimetlere şükret.

İşte bunun zamanı geldi, onbir ayın sürürü mübarek ay girdi, elhamdülillah yine mübarek Ramazana yetiştik. Bu ay öyle bir aydır ki, bin aydan hayırlı olan Kadir gecesini bu aydadır. Her kim inanarak, uhrevî mükâfatai gözeterek Kadir gecesinde namaza dursa bütün geçmiş günahları affolunur. Bu ay öyle bir aydır ki bu ayda Oruç farz, Teravih sünnet kılınmıştır. Her kim inanarak

ve uhrevî mükâfatını gözeterek Oruç tutarsa Cenab-ı Hak onun geçmiş günahlarını affeyler. Hatta bir Ramazandan diğer Ramazana kadar ne kadar günahı var ise hepsi affolunur. Bu affolunan günahlar kul hakkından başka olan asâgir kabilinden (küçük günahlardan) olan günahlardır. Bu ay öyle bir aydır ki her kim Cenab-ı Hakka güzel bir haslet ile yaklaşırsa, başka bir ayda bir farîza edâ etmiş gibi olur. Bu ay sabır ayıdır; sabrın sevabı Cennettir, ahlâkî faziletlerin temeli sabırdır. Sabrın yolu zafer ve necat yoludur. Ashab-ı kiram birbirlerine hak ve sabır ile tavsiye ederlerdi. Mübarek ayda sabra alış ta hayatta maraz kalacağın güçlüklerle karşı göğüs ger. Açlık acısını duy da zamanının çoğunda o acıyı duyan fakara ve miskinlere kalbinde merhamet ve rikkat uyan. Kardeşinin ahvalini düşün de melekiyetin yükselsin; kalbinde kardeşlerine, hatta bütün insanlara karşı şefkat hissi hasıl olsun. Bilki Müslümanlık Allah'ın mahlukatına şevkat etmektir. Bu ay yardım ayıdır. Kardeşin kardeşe yardımı ilâhî emirlerdendir. İzzet ve şevkat, asalet ve şeref, kuvvet ve saltanat yardımlaşma ile elde edilir. Hayat teâvünsüz olmaz. Bu ay mü'minlerin rızkı artırılacak olan bir aydır. Bu ayda her kim Oruç tutan bir kimseye nafaka verirse bu verdiği şey, günahlarının affolunmasına ateşten kurtulmasına sebep olacağı gibi, Oruç tutanın ecrinden hiç bir şey eksilmeksizin onun ecri kadar ecre nail olacaktır. Bu ayda her kim hizmetçisinin işini hafifletirse Cenab-ı Hak ona mağfiret ihsan eder, onu Cehennem ateşinden kurtarır. Bu ay öyle bir aydır ki değil Müslümanların, belki bütün insanların maddî ve manevî, dünyevî ve uhrevî saadetlerini temin eden, ölmüş Müslümanlara taze hayat veren, Müslümanları bütün tehlikelerden kurtaracak olan Kur'ân-ı Azimüşşan bu ayda nazil olmuştur. Bu ay öyle bir aydır ki evveli rahmet, ortası mağfiret, sonu necattır. İnsan bu ayda va'd-i Celîl-i İlâhiye kolayca nail olur. Bu ayda Müslümanların kalpleri cilâlanır, ruhlarında bir yükseliş, hislerinde bir safa hasıl olur. Nasihatlar hararetle bir sûrette bir kabul mevki bulur.

Salih olanlar ibadeti, din kardeşlerine yardımcı iş, güç edinirler. Halk akın akın Teravihlere, mukabilelere, vaazlara, duâlara ko-

şar, âlem-i İslâm aynı halde bulunur. Bu hal Müslümanlar için ne güzel bir nümunedir. Sakın Oruç yeme! Kasden göz önünde Oruç yemek kadar rüvaylık, rezillik yoktur. Bu husus hem Allahü Teâlâ'ya karşı pek büyük bir günahdır, hem Oruç tutanlara karşı pek büyük bir hakarettir, hem âdab-ı İslâmiye'ye karşı pek büyük bir tecavüzdür, hissiyat-ı İslâmiyet bundan çok rencide olur. Buna mebnî kasden, göz önünde Oruç yiyenlere şeriatımız en büyük bir cezayı veriyor. Mübarek Ramazan'da Oruç'a, bütün dinî vazifeleri ifaya çalış, bütün şâir-i İslâmiye'ye riayetkâr ol.

Müslüman diyarı Müslüman alâmeti bulunan yerdir. Müslüman alâmeti bulunmayan yer Müslüman diyarı değildir. Müslüman diyarı Müslüman şeriatı hakim olan yerdir, Müslüman şeriatı hakim olmayan yer Müslüman diyarı değildir. Dinine sahip olmayan kimselerin dini de kalmaz diyarı da.

Geliniz hepimiz habl-i metin-i İlâhiye yapışalım, kavgaya tutuşmayalım. Yoksa dağlırız, kuvvetimiz mahvolur, gider. Gıybetten, nemîmeden, iftiradan hasıl biribirimizin kalbini kırarak muameleden son derece sakınalım. Emin, samimî, ciddî kardeş olalım; birbirimize yardım edelim, fitne ve fesaddan kaçınalım, aramızdaki münafeıklığı kaldıralım, el birliği ile çalışalım. Medreselerimizi, mekteplerimizi, camilerimizi, müessesat-ı hayriyemizi harap etmeyelim. Belâ geldi mi yalnız zâlimlere gelmez, iyiler de onun ateşine yanar. Dünya ve âhiret bahtiyarlığı temin eden ahkâm-ı diniyeye riayet edelim, necatımız ancak ona riayet ile hasıl olur. Dinimizi kemaliyle anlayan, bilen, mûcibi ile âmîl olan dünya ve âhirette bahtiyar olur. Büyüklerimize itaat edelim, küçüklerimize merhamet edelim, mahlûk-i Bârî'ye şefkat edelim. Emr-i ilâhiye tâzim edelim, ahlâkımızı güzelleştirelim, şan ve şevketimizi yüceltelim, küfran-ı nimeti, meskeneti bırakalım. Yoksa ebedîyyen esir, ebedîyyen mahkûm olacağız.

Hemân Cenab-ı Hak cümlemizi meded-i sübhaniyesine mazhar buyursun. Âmîn...

(1) Bu yazı Meşihat-ı İslâmiye tarafından çıkarılan Ceride-i İmiye'nin 46. sayısı olan Ramazan 1337 nüshasından alınmıştır.

İnsan İçin İmânın Lüzumu

Hayreddin ŞALLI

Yüksek İslâm Enstitüleri Talebeleri
Federeasyonu Genel Başkanı

İnsan denen şahsiyet, kâinata-ki diğer varlıklardan üstün vasıflarla yaratılmış ve onlardan farklı sorumluluklar yüklenmiştir. Sorumluluklarının en önde geleni Allah'a iman etme mecburiyetidir. İnsan, Allah'ı, bütün mahlûkatı yaratan, yaşatan, gerektiğinde öldüren, yücelikte, kudrette, hükümde ve ilimde tek olan ve kesinlikle yaratılanlara benzemiyen bir varlık olarak tanımak mecburiyetindedir. Bu mecburiyet yaratılıştan gelmektedir. Mukaddes kitabımızda şöyle buyurulmaktadır: «Hatırla ki, Rabbin, Ademoğullarının sulblerinden zürriyetlerini çıkarıp da onları nefislerine karşı şahid tutarak «— Ben sizin Rabbiniz değil miyim?», diye buyurduğu vakit onlar da «— Evet, Rabimizsin, şahid olduk.» demişlerdi. Bu şahit tutuşumuzun sebebi, kıyamet günü, bizim bundan haberimiz yoktu, dersiniz diyerdir.» (1)

Âlemlerin Rabbi, insanlar dünyaya gelmeden önce, onların zürriyetlerine, itiraf ve şahadet etmek, kendi nefislerinde ilâhî etkiyi duymak, duyurmak yaratılışını, insanlık ruhunu verip, hepsini birliğine, varlığına, Rab'liğine şahit tuttu. Hepsi de Allah'ın varlığına, teklîğine, Rab'liğine ayrı ayrı şahadeti taahhüt ettiler. İnsan fıtratına girdiler, insan şahsiyeti aldılar. Rab'lerine karşı hiç bir inkârda bulunmadılar. İnat halinde ki küfür o zaman kendileirnde yoktu. Hak'tan başka bir şey tanımıyorlardı. Böylece mükemmel bir irade ve suur içersinde, bütün varlık ve çalışmalarında Rab'lerinin emrine ve kanunlarına uycaklarına dair söz vermiş oluyorlardı.

Günümüzden önce gelmiş, günümüzde yaşayan ve gelecek insanlar, topyekün, kendi nefislerinde Rab'lerine iman ve emirlerine itaati fitri ve fiili bir mukavele haline getiriyorlardı. Bu hususta

gözülme ve ahde riayetsizlik daha sonra başlamıştır.

Yüce Allah, kitabında: «İnsanlar iman üzere bulunan tek bir ümmet idi, sonra kimi iman etmek, kimi küfre varmak sûretiyle ayrılığa düştüler de Allah, rahmetinin müjdecileri ve azabının habercileri olmak üzere peygamberler gönderdi, ve insanlar aralarında ayrılığa düştükleri şeyde hak üzere hükmetmek için, o peygamberlerle kitap gönderdi. Halbuki kendilerine açık deliller geldikten sonra aralarındaki zulüm ve hasetlerinden ötürü, ihtilâfa düşenler, o kitap verilenlerden başkası değildir. Onların hak hususunda ayrılığa düktükleri şeyde, Allah, kendi izni ile (peygamberlere) iman edenleri doğru yola hidayet buyurdu (ilette). Allah dilediğini doğru yola iletir.» (2)

Demek oluyor ki, insanların, yaratılıştan iman duygusuna sahip olduğu, adı İslâm olan hak dinlerin, onun fıtratına uygun olduğu kesin bir gerçektir. Fıtratlarının gereğini yerine getiren, onu muhafaza edenler imanlı kişilerdir. Allah'ın arzuladığı, hidayete eren tipler bunlardır.

Fıtraten mevcut olan ilâhî akdi budünyada bozanlar, küfürde ısrar edenler, fıtratlarına ters bir yönde, yaratılışlarındaki mutlak cevheri örten kişilerdir. Bu tipler Allah'ın ilâhî vahiy ile bildirdiklerini, fıtratlarını inkâr edip gereğini yapmayan, kendi kysusunu eyleyle kazan, nefislerine zulmeden ve ebediyyen ilâhî aftan mahrum kalacak kişilerdir. Allah'ın, insanlar için kesinlikle uygun görmediği bu durum, ideal değildir ve yaratılış gayesine ters düşmektedir.

Ayrıca, Yüce Allah Kur'an'da insanı niçin yarattığını, araza hangi safhalardan sonra, ne gibi yeteneklerle yerleştirdiğini, tutumunun nasıl olması gerektiğini

şöyle açıklıyor: «— (Ey Habibim), o vakti hatırla ki, Rabbin Meleklerle: — Ben yeryüzünde (hükümlerimi yerine getirecek) bir halife (bir insan) yaratacağım, demişti. Melekler de: — Biz seni hamdinle tesebih ve noksanlıklardan tenzih etmekte olduğumuz halde, orada fesat çıkaracak ve kanlar dökecek kimse mi yaratacağın, demişlerdi. Allah: — Ben, sizin bilemiyeceğiniz şeyleri bilirim, buyurdu.»

«Allah, Hz. Adem Aleyhisselâma bütün isimleri öğretti. Sonra meleklerle gösterip: — Eğer (her şeyin içyüzünü bilen) sadıklarsanız bunların isimlerini bana haber verin, buyurdu.»

«Biz (sana itiraz olunmaktan) seni tenzih ederiz. Senin bize öğrettiklerinden başka, hiçbir ilminiz yok. Muhakkak sen herşeyi hakkıyla bilensin, üstün hikmet sahibisin, dediler .

«Allah, Hz. Adem'e: — Ey Adem, eşyanın isimlerini meleklerle haber ver, buyurdu. Adem Aleyhisselâm da, meleklerle, o isimleri haber verince, Allah: — Ben size demedim mi ki, göklerin ve yerin gayblarını ben bilirim. Açıkladığımızı da, gizlediğinizi de ben bilirim, buyurdu.

«Onu hatırla ki, meleklerle: — Adem'e (hürmet olarak) secde edin, demiştik de bütün melekler secde etmişlerdi. Ancak İblis secde etmektan yüz çevirip kibirlendi de kâfirlerden oldu.

«Ve biz demiştik ki: — Ey Adem, sen eşinle Cennette sakin ol. Onun nimetlerinden ikinciz de bol bol yiyin, fakat şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa (nefislerine) zulmedellerden olursunuz.

«Nihayet onları (Alem ile Havva'yı) Şeytan (bir desise ile) Cennetten kaydardı ve içinde buldukları nimeten onları çıkardı. Biz de: — Birbirinize düşman olarak buradan (yere) inin. Yeryüzünde sizin için bir vakta (ömrünüzün

sonuna) kadar yerleşmek ve menfaatlanmak vardır, demiştik.

«Derken Adem, Rabbinden bir takım kelimeler aldı. O'na yalvarıp tevbe etti. O da tevbesini kabul buyurdu. Çünkü tevbeyi çok çok kabul eden asil esirgeyici O'dur.

«Biz, onlara: — Hepiniz Cennetten inin, benden size bir hidayet (Peygamber ve Kitap) gelince, biliniz ki, benim gu hidayetime bağlı ve tabi olanlar için asla korku yoktur ve onlar mahzun da olmazlar, dedik.

«Küfre sapıp âyetlerimizi yalanlayanlar ise, Cehennem ehlidirler. Onlar, o ateşte ebedi olarak kalıcıdır.» (3)

Bu âyetler ortaya koyuyor ki: Âlemlerin Rabbi, yeni bir varlık olan insanoğluna yeryüzünün hâkimiyetini teslim etmek istiyor. İnsanoğlu orada, yaratılışına uygun ameller yapacak, Allah'ın ruhsatı ile, yeryüzünün yapı ve terkibinden istifade edecek, kâinatın hikmetini araştırarak, eleştirecek, aklını kullanacak, pazusunu gerecek, enerji kaynaklarını, madenleri, çeşitli hazine ve cevherleri keşfedecek... Eldeki bütün imkânları yerli yerinde kullanacak... Kâinata hükmeden kanunlarla, insana hükmeden kanunlar aynı olduğundan, insanla insan, insanla madde aralarındaki bütün münasebetleri ilâhî iradeye tam bir uygunluk içinde yürütecek.

Allah, insana bazı sırlar bağışlıyor, eşyayı isimlendirmeyi öğretiyor. Yeryüzünü ifsad edecek, kan dökecek yeni mahlûka yüksek bir ikramda bulunuyor. Melekleri secde ettiriyor. Meleklerden üstün kılacak sırlar veriyor. Doğru yolu seçebileceği hür irade sırrını veriyor... İnsan tabiatının iki yönü ortaya çıkıyor, kendi yardesiyle Allah'ı bulma emaneti açıkça anlaşılıyor.

Cennette yedikleri yasak meyve (ağaç), insan için zaruri olan yasaqlardan bir numüne oluyor. Yasaqsız iradenin yeşermeyeceği hakikatı ortaya konuyor. Hz. Âdem, Allah'a verdiği ahdi ilk defa unuttu ve müthiş bir tecrübe kazandı.

İnsanla şeytan arasında sürüp gidecek çetin mücadele ilk defa başlıyor. Hz. Âdem, hatasını an-

lıyor, yanlışını doğrultuyor, tevbe ediyor. Bu yeni insanı Allah, bazı tecrübelerle tabi tutmuş, yetiştirmiş bulunuyor. İnsanın varlığında gizlenmiş olan kuvvetleri uyarıyor, sapıklıkla savaşa hazırlıyor, acılar tattırıyor, pişmanlığı yudumlatıyor, düşmanını tanıttırıyor ve her halde emin olan sığınağa iltica etmekle kurtuluşa erileceğini öğretiyor. İnsana ders veriyor, onu çok kere karşılaşacağı hususlarla şeytanla mücadeleye hazırlıyor.

Yine bu âyetler bize, insanın geleceğini, Allah'ın bildirdiklerinden başa bir şeyi, bilemeyeceğini, Allah'ın verdiği imkânlar nisbetinde bilebileceğini ve yapabileceğini anlatıyor. Bir yığın değer ve tasavvurların hakikatını aktarıyor. İnsanın, yeryüzünün halifesi, efendisi olarak yaratıldığını, maddi ölçü ve değerlerin hepsinden üstün insan için, insan varlığının yetiştirilmesi ve yerleştirilmesi için yaratıldığını açıkça ortaya koyuyor.

Yine, yeryüzündeki başarıların en önünde insan başarısının geldiğini, maddenin insan tarafından idare edildiğini ve insana yeryüzünde çok üstün bir mevki sahibi olduğunu, hâkim durumda bulunduğunu bu âyetlerden anlıyoruz.

Bu kadar nimetlere kavuşturulan, yeryüzünün yeni ve üstün yaratığı insan, seviyesi nisbetinde üzerine mes'uliyet yüklenen bir varlık olarak karşımıza çıkıyor. Onu, Allah, sebepsiz yere, gayesiz olarak, başıboş bırakmayıp, mes'ul tutmuş oluyor. Yeryüzünün diğer varlıkları, sadece kendi mes'uliyetlerini üzerlerine aldıkları halde, insan kendi varlığının dışındakilerinin hukuklarından da mes'ul tutulma emanetini yüklenmiştir. Eminlik, yeryüzünün halifelîği görevini deruhte etmeye memur kılınmıştır. Fıtratında iman ahdi bulunduğu, iman gereğini kavrayacak akıl ile bezenildiğine, akli imana ulaştıracak deliller kendisine gösterildiğine ve yaratannın elçileri vasıtasıyla bu durumlar te'yid edildiğine göre, iman etmeye mecbur edilmiştir. Bu mecburiyet, Allah'ın, kendisini üstün vasıflarla yaratmasından, çeşitli lütuflara gark etmesinden, mes'ul tutulmasından ve ya-

ratana muhtaç olmasından ileri gelmektedir. Yaratan şöyle buyurmaktadır: «Ey insanlar, siz Allah'a muhtaç olanlarıdır. Allah ise hiç bir şeye muhtaç değildir, Hamiddir.» (4)

İnsan Allah'a muhtaçtır. Allah'ı, ilâhlıkta olduğu gibi, hüküm sahibi olmakta da tek tanması varlığının gereğidir. Gayesi, yaratannın rızasını kazanmaktır. Nitekim Allah aşağıdaki âyet-i kerimelerde şöyle buyurmaktadır:

«Ancak Rabbinin rahmetiyle hak din üzere anlaşış ayrılmayanlar müstesnadır. Allah, insanları bunun için (bir kısmının ihtilâfı ve bir kısmının hak din üzere bulunması için) yarattı, ve Rabbinin meleklerine olan şu: — And olsun, Cehennem tamamen insanlardan ve Cinlerden dolduracağım, sözü tamamen yerine geldi.» (5)

«Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak kötülük ve iyilikle deneyeceğiz. Hepinizde, sonunda bize döndürüleceksiniz.» (6). «Ey insanlar, eğer öldükten sonra dirilme işinde şüphe de iseniz (ilk yaratılışınızı düşünün), muhakka ki biz, sizi (Âdem'den, Âdemî de) topraktan yarattık, sonra bir nutfeden (meniden), sonra pıhtılaşmış bir kandan, sonra yaratılışı tam ve yaratılışı nokson bir et parçasından ki, size kudret ve hikmetimizi beyan edelim. Hem sizi dilediğimiz bir vakte kadar rahimlerde durduruyoruz a, sizi bir bebek olarak çıkarıyoruz. Sonra sizi, kemal ve kuvvet çağına erişmeniz için bırakırız. Bununla beraber, içinizden kimi öldürüyor, kimi de önceki bilgisinden sonra, hiç bir şey bilmemek üzere, kuvvetten düşürülüp kocalama haline çevriliyor. Bir de arzı görürsün, ölmüş (kürümüş), fakat biz onun üzerine suyu indirdiğimiz zaman, hareket geçer, kabarır ve her güzel ciftten nebatlar bitirir.» (7)

«(Ey inkarcılar), sizi biz yarattık, halâ (peygamberleri) tasdik etmeyecek misiniz?» (8)

«Amelce hanginiz daha güzeldir diye, sizi imtihan etmek için hem ölümü, hem hayatı, icad eden O'dur. O, Aziz'dir, Gafûr'dur.» (9)

«Doğrusu biz ona, gerçek yolu gösterdik, ister şükreden (mü-

min) olsun, ister nankörlük eden (kâfir),» (10)

Demek oluyor ki Allah, insanların iman edenleri ile etmiyenlerini, kulluk edenlerle etmiyenlerini, hidayette olanlarla delâlette olanlarını, denemek, ayırdetmek, onlara kudretini göstermek için, bir imtihan yeri olan arz üzerine, onu yaratıp yerleştirmiştir.

İnsan kendisine gösterilen, hak ve batıl olarak ayrılan iki zıt yoldan birini tercih edecektir. Allah'ın rızası hak yoldadır. Hak yol, hayır, aydınlık, mükâfat yoludur. Allah'ın gidilmesini emrettiği yol budur. Şer yol ise şeytanın önderliğini yaptığı, sapıklık, karanlıklar yoludur. Allah bu yola gidilmesine razı değildir. Birinci yoldakiler ebedi sevince, mükâfata, cennete, Allah'ın rızasına ulaşacaklardır. İkinci yoldakiler ebedi hüznine, pişmanlığa, azaba, Allah'ın lâ'netine muhatap olacaklardır. Şu halde insana, yaratılış gayesine, Allah'ın rızasına uygun olan iman ve hidayet yoluna gitmek yararır.

Peki, insanoğlu hak yolu, hidayet yolunu, ideal doğruyu nasıl bulacaktır, sapıklığı, şeytanın yolunu, mutlak yanlış nasıl kavrayacaktır? İşte çözümleni gereken en büyük problem budur. İnsanlık bu problemi doğru çözebildiği ve doğru yolu tercih ettiği zaman kurtuluşa erecektir.

Allah'ın verdiği aklı yürüterek tümen tümen insan bu problemi çözmeğe uğraşmış ve uğraşmaktadır. İnsan kendisinden başlayarak, bütün kâinatı incelemeye ve bir hakikat bulmak gayretine düşmüştür. Bir kısmı yanlışlıklar okyanusunda boğulmuş, bir kısmı hakikatın kulpuna yapışmıştır.

Hakikat, mutlak doğru veya ideal doğru dediğimiz nedir? Biz neyiz, neyin hakikatını arıyoruz? Biz hakikatı bulabilir miyiz, bulursak nasıl buluruz?

Bizce hakikat, Allah'ın hakikatıdır. Mutlak doğru veya ideal doğru Allah'ın doğrusudur. Allah'ın yaratıklarını olan insanlar, Allah'ın bahsettiği imkânlar nisbetinde ideal doğruyu arayabilir ve kavrayabilir.

Evvvelâ aklı üzerinde düşünmelidir. Çünkü insanlığın çoğunluğu akli herşeyi halleden bir put, bir

ilâh kabul etmişlerdir. Acaba bu doğru mudur? Doğru düşünceye isim olarak verilen mantıklı düşüncenin, doğru olduğu nasıl ispat edilebilir? Ortaya atılan doğru, haği doğruya paraleldir ki, doğruluğu ispat edilebilsin. Şu halde mücerret akıl, kendi düşüncesinin doğru olduğunu iddia etmekle beraber, her zaman ispat edemez. Bir dayanağı, bir ölçüsti olması laâzımdır. Ölçüye zaruret vardır. Zira bir hakikat aranırken, doğruluğu iddia edilen binlerce hüküm ortaya atılmaktadır. Kaldı ki bu hükümler izâfidir. İçlerinden birinin doğru olma ihtimali vardır. Yahuta hiçbirisi doğru değildir. Zira doğru tekdir. Mücerret akılla verilen hükümler arasında doğru olsa bile bu nasıl ayırt edilecektir? İşte bu kesin olarak ortaya konmadan, kuru iddialarla safsata pazarına bir takım doğrular sürülmektedir. Bunların doğruluğu kesinlikle inandırıcı olamamaktadır.

Bilhassa metafizik konularda mevzubahis olan bu husus, şöylece aydınlatılabilir: Kâinatı yaratan Allah, insana akıl nimetini bahşederken onu sınırlamıştır. Akıl tekâmül etse de bazı hakikatlara kesinlikle ulaşamayacaktır. Misal olarak, Allah'ın mahiyeti, melek, şeytan, ahiret hayatı, ruhun mahiyeti zikredilebilir. Kaldı ki aklına tapan insanoğlu kendi mahiyetini ve çevresindeki ufucuk yaratılıkların mahiyetini dahi çözememiştir. İnsan, Allah'ın yarattığı varlığını cebren belli eden bir takım kanunların sadece varlığını tesbit edebilmiştir. O kanunların mahiyetini anlayamadığı gibi o kanunları yaratma gücüne de asla sahip bulunmamaktadır. Sadece temaşa-edip hayran kalmaktadır. Kimi zaman o eserlere tapmakta, kimi zaman onun müessirini, hakiki yaratana bulup ona tapmaktadır.

Ortada bir kâinat var, bir-takım olaylar, varlıklar müşahede ediyor, birçok kanunlar tesbit ediyoruz. Fakat bunların mahiyetini tamamen çözmüş değiliz. Akıllara durgunluk verecek şu kâinatta, bir tohumu anlamış değiliz. Bir hücreyi kavramış değiliz. Hücrenin kimyasal elemanlara ayrılan maddesi hiçbirşey ifade etmiyor,

canlılığı veren kuvvet maddenin neresindedir? Bu ölümlere hayat veren yaradana ravaleden başka cevabı olmayan bir sualdir. Ruh nasıldır? Nerededir? Allah'ın çok az bilgi verdiği çözümlenemeyecek bir soru bu. Canlıların özelliğini nesilden nesle taşıyan genlerdeki bu faaliyeti kim yaptırıyor? Hayat nedir? Öte hayat var mıdır? Olmadığı nasıl iddia edilebilir? Olmadığını iddia eden de kesin bir bilgiye dayanmak mecburiyetine olduğuna göre, inkârı mümkün müdür? Küçük bir madde moleküllerinin istikametinin sabit kalması için küçük küçük yere sığdırılan büyük kuvvet nasıl meydana geliyor? Bir atoma sığdırılan müthiş enerji nasıl mümkün oluyor? Sonsuzluk nedir? 26 adetlik rakam dizisinden başka sayıyı zihnine sığdıramıyan insanoğlu, bütün bunları nasıl sığdıracaktır?

Fiziki konuları bile açıklığa kavuşturamayan insan aklının, fizik ötesi bütün gerçekleri kavrayacağını iddia etmesi çok gülünçtür. Akıl, çok değerli bir nimettir. Fakat putlaştırarak kadar üstün değildir. Akıl mutlak doğruya ulaşması için vasıta âzımdır. Her şeyi halledemiyen akıl, aczini itiraf etsin de, gerçeklere ulaşma vasıtası arasın. Hatta, ulaştığını iddia ettiği gerçeklerin ideal olup olmadıklarını ortaya koyacak bir ölçü arasın, gururu bıraksın.

Aklın ulaşamadığı gerçeklere ulaştıracak olan vasıta, o halde nedir? Bu vasıta, bütün kâinatı yaratan, kudretiyle saran ve bilmediklerimizi bilen Allah'ın, kulları arasından seçtiği elçileri vasıtası ile insanoğluna ulaştırdığı vahy-i ilâhidir. Hz. Âdem'den başlayarak her millete, Yaratan ayrı ayrı elçiler göndermiştir. Kur'an bunu şöyle açıklar: «Gönderdiğimiz öyle peygamberler vardır ki, onları, bundan (bu süreden) önce sana beyan ettik. Öyle peygamberler de vardır ki, sana onların kussalarını bildirmedik ve Allah Musa'ya vasıtasız) hitabetti.» (11)

Son peygamber olarak da, bütün insanlığa Hz. Muhammed (S.A.V.) gönderilmiştir: «Muhammed, Allah'ın peygamberidir...» (12)

Son peygamberin getirdiği Kitab'a, bütün insanlar sarılmağa

meçbur edilmişlerdir. İnsan aklının asıl görevi, ilâhî vahiy olan Kur'an'a bağlanmak ve onun ışığı altında, insan ile Yaratana, insan ile insan, insan ile madde arasındaki bütün münasebetleri düzenlemektir. İnsan nihai gayeisne bu şekilde ulaşacaktır. 20.ncı Asır insanlığının mutluluğu, ancak Allah'a, onu peygamberine ve peygamberinin getirdiği Kur'an'a imân edip, içindekilerle amel etmesi sureti ile mümkün olacaktır. İşte 20. Asır insanlığının fitratı ve yaratılış gayesi kısaca budur.

İnsanoğlu Yaratana ile imân ahdi yaptığı ve yaratılış gayesi de Allah'ı tanıyıp ona kulluk etmek olduğu halde, her çağda ve bilhassa çağımızda, insanlığın büyük bir kısmının imân etmemesi, doğru düşünenleri hayrette bırakmakta ve sebeplerini araştırmaya sevk etmektedir. İmân nimetini bırakıp, delâlete sürüklenen insanların, buhranlı ve hasta kişiler oldukları kesindir. İmkânsızlık hastalığının en başta gelen sebebinin, Allah (C.C.), biz insanlara şöyle bildirmiştir:

«Mekke Müşrikleri Allah'ı bırakıp da yalnız dişi putlara (Lât, Uzza ve Menat'a) tapıyorlar, onların bu putlara tapmaları da ancak inatçı bir Şeytana ibadet etmektir.»

«Allah, o İblis'i (Şeytanı) rahmetinden kovdu. O da dedi ki: — Muhakkak kullarımdan bir mukadder pay alacağım, onları sapıklığa çağıracağım.»

«Onları gerçekten saptıracağım, kendilerini uzun emellere düşürüp olmayacak kuruntularla aldatacağım. Ve elbet onlara emred-ceedğim de hayvanların kulaklarını (putlara adamak üzere) kesip yaracaklar. Şüphesiz, onlara emre-deceğim de Allah'ın yarattığım (fitratlarını bozarak) değiştirecekler. Kim Allah'ı bırakıp da Şeytan'ı bir dost edinirse, gerçek bir ziyana düşmüştür.»

«Şeytan onlara vadeder, onları uzun emel ve kuruntulara düşürür. Şeytan'ın kendilerine vadettikleri, aldatmadın başka bir şey değildir.»

«İşte onların varacakları yer Cehennem'dir ve ondan kurtuluşa hiç bir çare bulamayacaklardır.» (12)

«Allah'a şirk edenler, Allah'ı bırakıp, ancak inâse dua ederler, Kancıklara çağırır, kancıkları taabbüd ederler, onların en ziyade perestîş ettikleri, gönül verip yalvardıkları veya namuna davet ettikleri ma'budları kancıklar olur. Bunların nazarında ilâh mefhumu, Ma'bud tasavvuru her şeyden önce bir kadın hayalidir. Ve bunun içindir ki putların ekserisi nâs sûretinde, inâs ismindedir. Bunlar nefislerinden başka bir fâil görmek istemediklerinden ma'budlarını müessir, hâkim, fa'al olmak üzere değil, kendilerine mutavaat mevkiinde bulunacak, Levalarına râm olacak diki unsurlardan mün-fail mahiyetlerde ararlar ve bu halet-i ruhiyyede dolaydır ki bir işte kendilerine bir reis intihap edecek olsalar böyle yumuşakları ve âcizleri seçerler...» (13)

«... Dâvâya bakarsınız kadın herşeydir. Fıliyata bakarsınız, kahrın oyuncakların en sefilî olmuştur. Bu hal Şeytanların öyle bir desisesidir ki herhangi bir şeyi sevecek olsalar ona mutlaka bir kadın tasavvuru karıştırırlar...» (14)

«Ve böyle yapmakla Allah'ı bırakıp Şeytan'ı meride dua ve taabbüd etmiş olmaktan başka bir şey de yapmış olmazlar. Bunu onlara yaptıran, teşvik eden Şeytan'dır. Onların nâse tapmaları ya Şeytan'a tapmanın aynı veya mukaddimesi veya neticesidir. Aksayı muhabbetlerini bir Allah'a hasretmeyip de kadamlara hasretmiş olanlar, Şeytan'a aldanmaktan, Şeytan'a kul olmaktan kurtulamazlar. «Kadınlar Şeytan'ın ağılarıdır.» denilmiştir. Şeytanlar başka tarik ile aldatamadıkları en ziyade kadımla aldatırlar. Bu suretle müşriklerin esnâma perestîşleri de Şeytan'ın emridir...» (15)

Bu durumlar, yalnız geçmiş milletlerin hâli değil, bilhassa zamanımız insanların çoğunluğunun hâlidir. Bütün bu hükümler, ebediliğe namzed insanoğlunun zaafını ve düşmanını göstermek ve onu hidâyet yoluna çıkarmak içindir. 20. Asır insanlığı için imânın lüzumu ele alınırken, bu insanların itikad, hayat problemi, oluşum ve tekâmül, ahlâk, psikoloji, iktisad, siyaset gibi konularda, düştükleri sayısız yanlışlıkları dile

getirmeyi tercih etmedik. Yaratana, akıl, ilim, insan, kâinat, hayat ve öte hayat gerçeği karşısında insanın fitri değerini, yaratılış gayesini, özet olarak görevlerini ele almayı tercih ettik. Zira insanların yanlışlarını tekrarlamak yerine, tek olan Allah'ın, tek olan doğrusun ele almak, neticeyi en kesin hatlarıyla geçmiş insanlar ve 20. Asır insanlığı noktasından ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki temel fikirlerin ışığı altında, 20. Asır insanlığına seslenerek imâna davet ediyoruz:

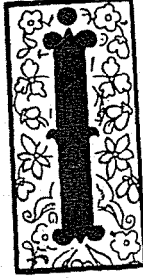
Ey 20. Asır insanlığı! Ey insan-daki insan, fitratına dön! Kâinatın en önde gelen imân problemini, Allah'a imân ederek hallet. Yıldızlara da ulaşsan, Allah'a imân etmedikçe, tepene yıldızlar sayısı musibet dökülecektir. Arzın derinliklerine inen, Allah'a iman etmedikçe, ebedi ve korkunç uçurumun dibine yuvarlanmaktan kurtulamıyacaksın. Gözlerin dikileceği, dillerin tutulacağı, insanın halden hale gireceği, pişmanlığın fayda vermeyeceği, imân edenlerin ebedi sevinçte, imân etmeyenlerin ebedi hüzünde olacağı, geleceğini âlemlerin Rabbinin kesinlikle bildirdiği o müthiş güne, Ahiret gününe ulaşmadan önce imâna gel. Ebedi kurtuluşa gel. Kan damarlarına kadar nüfuz eden Şeytanın sana en büyük düşman olduğunu unutma. Allah'ı, peygamberlerin, imân edenlerin seni memnûniyetle karşılayacakları hidâyet yoluna gel. Ve ebedi kurtuluşa erenlerden ol!..

(1)	Kur'an-ı Kerim, A'raf	172
(2)	„ „	Bakara 213
(3)	„ „	Bakara 30-39
(4)	„ „	Fatır 15
(5)	„ „	Enbiya 119
(6)	„ „	Enbiya 35
(7)	„ „	Hac 5
(8)	„ „	Vakıa 57
(9)	„ „	Mülk 2
(10)	„ „	Dehr 3
(11)	„ „	Nisa 164
(12)	„ „	Feth 29
(12)	„ „	Nisa 117-121
(13)	Elmahh, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1960, c. 3, s. 14681469	
(14)	Aynı eser, c. 3, s. 1470	
(15)	Aynı eser, c. 3, s. 1471	

Mâlî Bir İbadet

ZEKAT

Taner CÜCÜ
Uşak Müftü Yardımcısı

GİRİŞ :

İSLÂM'IN beş ana esasından biri olan Zekât hicretin ikinci yılında farz kılınmıştır. «Zekât islâmın beş esasından biridir. Hicretin ikinci senesinde farz kılındı, onun farziyeti dinde zarûretledir. Farz oluşunun delili Kitap, Sünnet ve icma ile dir.» (1) İnsanların büyük imtihanlarından olan zekât verme işlemi en önemli bir kulluk borcudur. Hakikî mâ-nâda var olan her şey, İslâm nazarında Allah'ın mülkü tasarrufundadır. «Göklerde ve yerde en yüce sıfatlar O'mundur. O, yegâne galip yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.» (2) Öyle ise insanın elinde bulundurduğu ve bilmiyerek kendisine ait olduğunu iddia ettiği mal ve mülklerin, Yaradanına, besleyip büyü-tenine, muhafaza edip muayyen müddet, muayyen gaye ve muay-ten yolda, harcanmak üzere insana intifa hakkını veren yüce Allah (c.c.) izafe ve isnat edilmesi lâzımdır.» (3) Demek oluyor ki bütün emlâk Allahındır. Kime dilerse ona verir, kime dilerse de ondan gerisin geri alır.

MANASI :

Zekât lügatta temizlenme ve artma demektir (4). «Zekât, temizlenme ve artma demektir. *Şer'an: Zekât nisabına malik olanların fakirlere veya zekâtı hak edenlere mallarından belli bir kısmı temlik tarikiyle vermeleri farziyetine denir.*» (5)

İLGİLİ AYETLER :

«Sadakalar, (zekâtlar) Allah tarafından bir farz olarak, ancak şunlar içindir: Fakirler, miskinler, zekât toplayıcıları, kalpleri müslümanlığa ısındırılmak istenenler, mükatep köleler, borçlular, Allah yolundaki geziler, ve yolda kalmışlar. Allah alimdir, hâkimdir.» (6)

«Müslümanların namazı gibi namaz kılın, onlar gibi zekât verin. Ve rüku eden müminlerle rüku edin (cemeata devam edin).» (7)

«Mü'minler o kimselerdir ki, namazı gereği üzere kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıklardan Hak yolunda harcarlar.» (8)

Bu âyetlerin açıklamalarında çeşitli ifadeler kullanılmıştır. Bunlardan birkaçı şöyledir: «... Allah'ü teâlanın yolunda, O'nun taatı için tasadduk ederler. Buna vacip infaklarda girer. Zekât, adak ve ferde nafakasını karşılamak zorunda kaldığı kimselere verdikleri ve cihad için infak girer...» (9)

«Onlar gayba inanırlar, namazı kılar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden de infak ederler (Bakara - 3) Bu âyet ittika etmeye tahmil edilmiştir. Çünkü muttakî iyilikleri işler kötülükleri terkeder. Bu ya kalbi bir fiille olur (inanmak... gibi) ya da uzvî bir fiille olur. Namaz, zekât ve sadakalardır. Çünkü ibadetler bedenî ve malî kısımlarına ayrılır. Namaz ve zekâtı, Resûlullah (S.A.V.) şöyle isimlendirdi: «Namaz dinin direği, zekât ta onun ölçüsü, tartısıdır.» (10)

Bir başka yerde bu konu şöyle anlatılır: «İnfak malın elden çıkarılması, harcı ve sarfı demektir. Şer'an farz, vacip, mendup kısımları vardır. Bu infak karinesiyle ya rızık mala tahsis edilmek veya infak mecazen maldan başkasına da temin olunmak iktiza edecektir. Zahir olan evvelkisidir. Fakat ikincisi de müh-temeldir. Binaenaleyh âyetin bu fıkrası evvelemirdi zekât ve sair sadakat ve sılalar ve ianeler ve vakıf gibi fukaraya vesair vücuh-i birre ve mefûnit-i iyâle sarfı emval gibi bütün ibadet-i maliyeye şamildir.» (11)

«Sadaka insanın malından mahza Allah için muhtacına temlik edilmek üzere çıkardığı vergidir. Allah'a sıdk-ı sadakat manasında me'huzdur. Sadaka vermek demek olan tasadduk kelimesi de «taharri-i sıdk» manasını tazammun eder. Sadaka mefhumunda üç vasf-ı ulvî vardır: Fakir (yani ihtiyacı), temlik, Allah için olmak. Sadaka önce vacip veya tatavvu yani nafie olmak üzere iki kısımdır ki vacip olan kısmına zekât tesmiye olunur.» (12)

İşte bütün bu açıklamalar insanın elindeki maldan belli kısmını başkalarının olmak üzere vermesinin önemli olduğunu gösteriyor.

HADİSLER :

«Sizin müslümanlığınızın tamamlanması mallarınızın zekâtını vermenizdedir.» (13)

«Kim namazı kılar, zekâtı vermezse, ameli kendisine fayda veren bir müslüman değildir.» (14)

«Zekâtı men eden (zekâtı vermeyen) bir cemaatı Allah, kıtlık (fakirlik) belâsına çarptırır.» (15)

«Allah kime mal verir de, o kimse malın zekâtını ödemezse (vermezse) ona Kıyamet günü üzüm tanesi gibi iki gözü olan bir yılan musallat edilir. Kıyamette boynuna dolanır ve ona: Ben senin malınım, ben senin hazinenim der.» (16)

«Zekâtını ihlâs ile tam vermeyen kimse, hiç zekât vermeyen gibidir.» (17)

«Kulların içinde sabahladıkları her günün sabahında gökten iki melek iner, o iki melekten birisi: (Ey Allahım! malının zekâtını, sadakasını verene verdiğini halefini ver. —yani onun harcadığının yerini doldur— diye duâ eder. Öbür melek de: Ey Allahım! malının zekâtını, sadakasını tutup da vermeyenin malına bir felâket ver.) der.» (18)

«Cerir ibni Abdullah'dan dedi ki: «Biz Resulullah (s.a.v.)a namazı dosdoğru kılacağıımıza ve zekâtı vereceğimize her müslümana nush ile muamelede bulunacağıımıza dair biat ettik (söz verdik).» (19)

ŞARTLARI :

Zekâtın bir müslümanın üzerine farz olması için bazı şartları vardır:

«Zekâtın vucubiyetinin şartları:

- a) Müslüman olmak,
- b) Bülûğa ermiş olmak,
- c) Aklen normal olmak,
- d) Nisaba mâlik olmak,

Ayrıca malın üzerinden bir sene geçmesi ve borçtan uzak olmak lâzımdır.» (20) Böylece, «Malı olan sabiye, deliye, zekât vermek yoktur.» (21)

Edâsının sıhhatının şartı: Niyettir. «Zira ibâdet ancak niyet ile belirlilik kazanır. Niyetsiz ibâdet sahih değildir.» (22)

Niyet hakkında bir başka yerde söylenir: «Edâsının sahih olma şartı: Eda etmek üzere yapılan niyettir velevki hükmen de olsa niyetsiz olarak verse de sonra niyet etse bu anda mal da fakirin elinde olsa, veya vekile verse vekil de niyetsiz olarak verse, çâizdir. (Zekât sahih olmuştur.)» (23)

İslâmiyet müslümanların zekâtlarını vermelerini isterken, onların mallarını hemen öyle heder etmelerini, gelişigüzel vermelerini veya sahibini aramadan önüne gelene verilmesini ta-tiyyen tasvip etmez.

O zaman zekât hakikî gayesinden uzaklaşmış olur. Sonra hangi mallardan dolayı zekât verileceğini de belli esaslara bağlamıştır: «Zekâtı verilmesi gereken mallar beş kısımdır:

1 — Hayvanlar (Deve, sığır, koyun, bunlar ehli olmak şartıyla vahşilerden zekât gerekmez.)

2 — Ticaret metâi

3 — Altın ve gümüş (İşlenmiş olsun, olmasın)

4 — Maden ve rikaz

5 — Hububat ve meyveler'den. Bu beş kısmın dıkındaki-lerden zekât gerekmez.» (24)

Bunların dışındaki süs eşyalarından zekât vermek yoktur. «İnci ve mücevherat için zekât gerekmez. Velevki bin liraya kadar olsun, ittifakla verilmez. Ticaret metâi olursa verilir.» (25). Bunlardan, ölçü birimi olarak en çok kullanılan, altından 20 miskal, gümüşten 200 dirhem nisab miktarı olarak tesbit edilmiştir. (26)

«Bir malın zekâtının verilebilmesi için üzerinden bir yıl geçmesi lâzımdır.» (27)

KİMLERE VERİLİR :

Zekât herkese verilmez. Belli şartları haiz, fakir ya da fakir hükmünde olan bazı kimseler vardır ki, işte zekât bu kimselere tahsis edilmiştir. «İslâm zekât işini Veliyyü-lemr'in takdirine bırakmamıştır. Bilâkis (onun) sarf yerlerini belirlemiş ve açıklamıştır. Ve o'nu te'vil kabul etmeyen Kur'anî nasla tesebit etmiştir: «Muhakkak ki sadakalar, yalnız fakirlere, hiçbirşeyi olmayan yoksullara, sadakaları toplamaya memur edilmiş olanlara, kalpleri islâma ısındırılmak istenenlere, kölelere, borçlulara, Allah yolunda savaşanlara, ve yarı yolda kalmış yolculara verilir.» (28). İşte bu Kur'anî nas zekât al-

maya hak kazanan sınıfların adedidir. Bu her bir sınıfı özli kelimelerle açıklayacağız:

1 — *Fakirler* : Bunlar malları olmayan kimselerdir. Zekât alırlar. Böyle olanların malları nisaba ulaşmaz. Yanlarındaki malları az olup ihtiyaçlarına kâfi gelmez. Şöyle denildi: Bunların evinde bir gece ve gündüzlük yiyecekleri (azığı) yoktur.

2 — *Miskinler* : Miskin isteyen demektir. Miskinler fakirlerden daha çok muhtaçtır. Abdullah İbni Abbas'ın mevlâsı Akremeden rivayet edildiğine göre; Fakirler müslümanların yoksullarıdır, miskinler ise ehli kitabın yoksullarıdır.

3 — *Zekât İçin Çalışanlar* : Bunlar zekâtı sahiplerinden toplamak için çalışırlar. Ve onu almaya hak kazananlara dağıtırlar. Onlara çalışmalarının karşılığı ve kendi gibi olanların denk bir ücret verilir.

4 — *Kalpleri (İslâma) İsvandırılanlar* : Bunlar kalpleri veya yakınlarının kalbi İslâm'a bağlanmaları veyahutta yaklaştırılmaları için kendilerine zekât verilen gruptur.

5 — *Köleler (Rikab)* : Köleleri esirlikten kurtarmak arapların âdetinden idi. Kölelerden birine kölelikten kurtulması için bir malı tahsis eder, ve kurtuluşunu bu malı getirmesine şart koşarlardı. Allah (c.c.) İslâm hükümetine bu esirlerin kölelikten hürlüğe kavuşmaları için zekât mallarından yardım edilmesini emretti.

6 — *Borçlular (Garimin)* : Üzerinde borç olup, elinde (yanında) ödeyecek bir şeyi olmayanlardır.

7 — *Yol Oğlu (İbnissebîl)* : Bundan maksat vatanına gidecek kadar malı olmayan misafirlerdir. Ona vatanına ulaşacak kadar zekât malından verilir.

8 — *Allah yolunda savaşanlar (fi sebilillah)* : Bundan maksat, gazilere şehirlere himayesinde çalışanlara, daima Allah yolunda mücadele etmeğe bağlı kalan orduya da zekâtтан verilir.» (29)

Borçlu zekât verir mi? Bu konuda şöyle denilir: «Kimin malını kapsayan bir borcu varsa ona zekât vermek gerekmez. Eğer malı borcundan fazla ise (ve bu fazla miktar nisap hadine ulaşıyorsa, bu fazlası için zekât verilir).» (30)

ZEKÂTIN HİKMETİ :

Zekât, denilebilirki, İslâmiyetin müntesiplerine tavsiye edip mutlak olarak yapmalarını istediği en önemli bir kulluk borcudur. Bu emriyle İslâm dini fakirin gözünü zenginin malından beri almış ve zengini kendi ferdi malını kontrol etmeyi önemsemiş oluyor. «...O (zekat) muhkem bir farızdır. O'nu terketmek mümkün değildir. O'nunla mücadele eden (zekatı inkâr eden) kafir olur. Farz oluşu, Kitap, Sünnet ve icma ile sabittir. İmam-ı Muhammed dediği: Zekatını vermeyenin şهادeti kabul olmaz...» (32)

Dinde söz sahibi âlimlerden bir başkası da zekat hakkında şöyle der: «Zekat vacib olma durumuna en layık olandır. Çünkü o (zekat) sağlam, muhkem bir farızdır. Zekatı terketmeye yeltenenlerin —inkâr edenlerin— tekfiri üzerinde ülema icma etmiştir.» (33)

Zekat fakrlerle zenginler arasındaki dengeyi sağlayan, iki tabaka arasındaki korkunç uçurumları meyilleştirip satha indiren en önemli bir farizadır.

«Zekâtın zenginlerden alınıp gereken fakirlere verilmesinde hikmetler vardır. En önemli özelliği; Mal tabii olarak sevimidir. Bu da büyüklük sıfatlarından bir özelliğin sebebidir. Üstün olmak ise çok sevimidir. İşte bu kuvvete sahip olmak mal vasıtasıyla olur. Mal da çok sevimidir. Bol mala sahip olan da Allah (c.c.)'in sevgisi yerine mala meyleder. İşte zekât vermek suretiyle Allah'ın taatına yaklaşılır» (34)

Bir başkası da bu konuda şöyle diyor: «Malın çokluğu kuvvetin şiddetini, kudretin temelini (kemalini) gerektirir. Malın çokluğu, kudretin çokluğunu, kudretin çokluğu da lezzetlerin çokluğunu gerektirir...

Şüphesiz mal çokluğu tuğyanın meydana gelmesine sebep olur. Kalbde darlık meydana getirir. Zîra malın çok olması, muktedir olmayı, kudretli olanda lezzetleri çok sever olur. Âşık maşukuna kavuşursa onda gark olur (boğulur). İnsan mal istemede ihtiraslıdır... Bu ancak zekatla önlenebilir.» (35)

Durum böyle olunca, insanın ihtirasları ancak malından kendi arzusuyla vermek suretiyle önlenebilir. Nitekim Cenab-ı Hak derki: «*Sevdiğiniz şeyleri vermedikçe (hakiki) iyiliğe ulaşamazsınız. Ne verirseniz muhakkaki Allah onu bilir.*» (36) Ve yine bir başka âyette de: «*Onlar (müslümanlar) öyle kimselerdir ki bollukda da darlıkda da infakda bulunurlar...*» (37)

Zekat Cennete girmeğe bir vesiledir: «Ebu Eyyub'dan rivayetle bir adam Nebî (s.a.v.)'e dedi ki: Bana bir amel söyleyin ki beni Cennete girdirsin. Dedi di: *Allaha hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet edersin; namazı kılar, zekâtı verirsin. Yakınlarını ziyaret edersin.*» (38)

SONUÇ :

Zekat bir bakıma kulların imtihanıdır. Her müslüman elindeki malıyla imtihana çekilir. Zekatını veren bu imtihanı kazanır, vermeyen, cimrilik yapan da kaybeder: «Zekât İslâm'ın bariz içtimaî esaslarından. Zekat malın hakkıdır. Bir cihetten ibadet sayılır. Diğer cihetten de içtimaî bir vecibedir.» (39)

Bir başka müellif de eserinde şöyle der: «Allahü Teâlâ (Kur'an'da) birçok yerde müslümanların zekatı vermelerini emretti. Kur'an namazın kılınmasını istediği her yerde zekatın verilmesini de emretti. Zekat ve namaz İslâm'ın üzerlerine bina edilmiş iki metin direktirler. Allahü Teâlâ'nın, şu sözüyle: «*Namazı kılın zekatı verin.*» (40). Zirâ müslümanlar ancak o'nun edasiyle dîni kardeşliği bulabilirler. «Eğer onlar bilâhere tövbe ederlerse ve namazı kılarlar ve zekatı da verirlerse artık sizin dinde kardeşinizdir.» (41)

Peygamberimiz (s.a.v.) de zekâtı vermeyenleri kuraklık tehlikesi ve geçim darlığıyla korkutarak şöyle haber vermiştir: «*Hangi kavim zekâtı vermezse onlar gök damlalarından (yağmurlardan) mahrum edilecekler.*» (42)

Netice olarak zekât bir ibadet olduğu kadariyle aynı zamanda her türlü belâların definde büyük bir kurtarıcılık rolü

oynamaktadır. Bu mevzuda son sözü Kâinatın Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v.) e bırakıyoruz. O büyük Resûl tavsiye reçetesinde şöyle söylüyor biz ümmetine: «*Mallarınızı zekâtla koruyunuz, hastalarınızı sadakayla tedavi ediniz, ve belâ dalgalarını duâ ve tazarruyla (Allah'a yalvarmalarla) karşılayınız.*» (43)

- (1) El-Fıkhu Alâ Mezahib-ül Erbea: c. I, s. 590, 3. baskı, Mısır.
- (2) Er-Rum: 27
- (3) Dört Rükûn: E. H. Nedvi, trc.: İ. Ersöz, s. 108, Konya 1969, I. baskı.
- (4) Reddül-Muhtar: c. 2, s. 2 (haşiyeli basım) Mısır 1332 H.
- (5) El-Fıkhu Alâ Mezahib: c. I, s. 590 / Ruhü Diynil İslâmî: Tabbara, s. 332 9. baskı, 1392 H. Beyrut. / Haşiyeye-i Tahtavi: c. I, s. 388.
- (6) Et-Tevbe: 60
- (7) El-Bakara: 43
- (8) El-Enfal: 3
- (9) Tefsir-i Hazin: c. 1, s. 23, 735 H.
- (10) Tefsir-i Kebir: F. Razi, c. 1, s. 246, İst. 1307 H.
- (11) Hak Dini Kur'an Dili: E.A.H. Yazır, c. 1, s. 192, İst. 1938
- (12) A.g.e.: c. 3, s. 2572
- (13) Et-Terğiyb vet-Terhiyb: Münziri, c. 1, s. 520, Beyrut, 3. baskı 1968
- (14) Et-Terğiyb vet-Terhiyb: Münziri, c. 1, s. 540
- (15) A.g.e.: c. s. 543
- (16) Et-Tac: Ş.M.A. Nasif: (Kitab-üz Zekat), c. 2, s. 7, 3. baskı Mısır 1961 M.
- (17) A.g.e.: c. s. 28
- (18) Muhtar-ül Ehadis: s. 133
- (19) Et-Terğiyb vet-Terhiyb: Münziri, c. 1, s. 534
- (20) Mecmeul Enhür: c. 1, s. 192 / Fethül Kadir, İbnü Hümmam: c. 2, s. 112
- (21) El-Fıkhu alâ Mezahib-ül Erbea: Heyet, c. 1, s. 593 / Fethül Kadir: c. 2, s. 115
- (22) Mecmeul Enhür: c. 1, s. 195 / Tahtavi: c. 1, s. 394
- (23) İbn-Abidin: Reddi Muhtar, c. 2, s. 11
- (24) El-Fıkhu Alâ Mezahib-ül Erbea: Heyet, c. 1, s. 956
- (25) İbni Abidin: Redd-ül Muhtar, c. 2, s. 14
- (26) Mecmeul Enhür: c. 1, s. 205 / İbni Abidin: Reddül Muhtar: (Kitab-ül Zekât)
- (27) İbn-i Abidin: Reddül Muhtar, c. 2, s. 10 / Fethül Kadir, c. 2, s. 113
- (28) Tevbe: 60
- (29) Ruhü Dini-l İslâmî: A. Afif Tabbara, s. 340-342, 9. baskı 1392 H. Beyrut
- (30) İbn-i Hümmam: Fethü'l-Kadir, c. 2, s. 118 (Şerhli basım) Kitabü-z Zekat / El-Fıkhu Alâ Mezahibu'l-Erbea: Heyet, s. 1, s. 602
- (31) Ruh'u Diyni-l İslâmî: A. A. Tabbara, s. 343 9. baskı, Beyrut
- (32) Mecmeul-Enhür: c. 1, s. 192 (Kitabü- Zekat)
- (33) Tahtavi: c. 1, s. 393
- (34) Tefsir-i Hazin: c. 2, s. 237
- (35) Tefsir-i Kebir: F. Razi, c. 4, s. 671, 1321 H.
- (36) Âl-i İmrân: 92
- (37) Âl-i İmrân: 134
- (38) Et-Terğiyb vet-Terhiyb: Münziri, c. 1, s. 533
- (39) İslâm'da Sosyal Adalet: Prof. S. Kutup, c. 1, s. 182, İst. 1964
- (40) El-Hac: 78
- (41) Et-Tevbe: 11
- (42) Ruh'u Diyni-l İslâmî: A. A. Tabbara, s. 333
- (43) Et-Terğiyb vet-Terhiyb: Münziri, c. 1, s. 520.

Tasavvuf

Ramazan ve Ramazaniyeler

Selçuk ERAYDIN
İst. Yüksek İslâm Enst.
Öğretim Üyesi

CTİMÂÎ dayanışmanın, kardeşliğin, birlik ve beraberliğin, sevginin, vefanın, hülâsa bütün meziyetlerin bir araya gelmesine vesile olan mübarek Ramazan ayının kudûmuyla mesrûr ve bahtiyâruz.

Allah Taâlâ'nın bu ilâhî ziyâfetini hep birlikte idrak etmek istiyorsak, boynu bükük, ebeveyninden mahrum, biçâre yavruları, yoksulları, feleketzedeleri, kısaca ihtiyaç içinde kıvranan herkesi bağrımıza basmamız, Hakk'ın bize bahşetmiş olduğu ihtiyaç nimetlerinden, onlara da vermemiz elzemdir.

Ferdî heyecanın, sadece kendimiz için yaşamamız, dinimiz indinde hiçbir önemi yoktur. Şahsî hareketlerimiz bizleri mes'uliyetten kurtaramaz.

Yukarıda kısaca arzettiğimiz hususların tahakkuku, samimiyet ölçüleri içersinde mümkündür. Fuzulî:

«Aşk imiş her ne var âlemde - ilim bir kıl ü kâl imiş ancak.»
derken, faydasız ilmin, bilinip yaşanmayan, samimiyetten uzak, sadece hâfızalarda kalmaya mahkûm edilen ilmin dedi-kodudan ibaret olduğunu ifade ediyor.

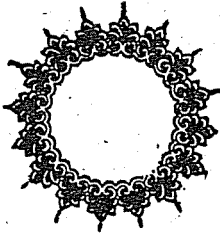
Cânu cânanda arayan, kendinde bir varlık görmeyen, enesini mavh ile mâsivâyı gönülden çıkarıp söken insanlar, zamanımıza kadar herkesin gönül tahtında saltanat kurmuşlardır.

En büyük hürriyet, Hakk ve hakikatın esiri olmaktır. Mualim Nâci:

«Dil esirin olduğu günden beri âzâdedir,
Mâsivâya bağlanır mı bağlanan vicdan sanı»

derken bu hususu anlatmak istiyor.

Ferhad'a dağları deldiren, Mecnûn'u çöllere sevkedene mecâzi aşk, Mevlâyâya koşmaya, yalnız O'na iltica etmeye vesile olmuştur.

Satırlardan sadırlara akan, nesilden nesile coşup gelen, yatağına sığmayıp taşan bu ırmak niçе sahralara hayat, çorak vâdilere bir canlılık getirerek, ummanlarda eriyip gitmiştir.

Aşk, sevmenin ne olduğunu öğreten, ferâgat ve fedakârlığın yollarını gösteren, gönülleri oda yanmaya mütad eyleyen bir lûtuflar... Mevlâna Celâleddin Rûmî bir beytinde insanlara şöyle sesleniyor:

«Bükşay türbe-i men ba'de ez vefâtı binger
Gez âteş-i derûnem dâd ez kefen berâyed»

— Vefatımdan sonra benim türbemi açtığın zaman, içimin âtesinden, kefenimden duman yükseldiğini görürsün. —

Muhyiddin Râif Beyin aynı mânaya yakın bir beyti de bu güzelliktedir:

«Ben ölünce kabrimi açsalar, tüter an-be-an kefenim benim
Güneşin harâreti bitse de, yine âteşim feverandadır.»

Zaman ilerledikçe âbideleşen, kıymetleri gün geçtikçe artan ecdadın takdire şâyan yaşayışlarını dile getirmekten öte ne yapabiliyoruz? Ah keşke onları yeteri kadar anlayabilesk... Zarfın bile sustuğu yerde, mazruftan nasıl bahsedilebilir?

Ramazan münasebetiyle divan edebiyatımızdan bu hususla alâkalı manzumeler sunmadan önce, kısaca bazı meselelere temas etmek istiyorum:

Bir hayli zamandanberi hummalı bir şekilde başlayan terceme ve sadeleştirme hamleleri, hizmetten çok para kazanmak gayesine mâtuf olduğu için, hasıl olacak mânevî zararı düşünen pek yok...

Bir eseri terceme edecek veya sadeleştirecek olan kimselerin ihtisasa hürmet göstermesi, bilmediği mevzu'lara el sürmemesi toplumun menfaati icabıdır. Sadece kendi menfaatini düşünen, cebine girecek bir miktar paraya karşı, okuyucuların inançlarının zedelenmesine vesile olan bu davranışlar büyük mes'uliyetleri mücbirdir. Bunu idrak edemiyen insanların halka sağladıkları zararın telâfisi güçtür.

Hizmet gayesiyle yapılan telif, terceme ve sadeleştirmelerin sahiplerini takdirle yâdetmek en büyük vazifemizdir.

Tarikatlarda en yüce makam «rıza» makamıdır. «Bana seni gerek seni» diyen Yunus Emre, her amelin sadece Hakk'ın rızası için ifâ edilmesi gerektiğini anlatmak istemiştir. Telif, terceme ve sadeleştirmelerde göz önünde tutulması gerekli olan en önemli husus menfaat değil, rıza olmalıdır; aksi takdirde vebal çok büyüktür.

Vasıtaların gâye kabul edildiği, mânevî değerlerin pek ucuza satıldığı bir devirde rıza menfaatte, ihlâs riyada kaybolup gidecektir.

Kur'an-ı Kerim'i yalnız ölümler arkasından okunan bir mersiye kitabı hâline getiren, dinimizle alâkası olmayan yedinci, kırkıncı, elli ikinci gecelerin yaşamasını temin eden, hidayet ve rahmet kaynağını sadece bir kazanç metâi imiş gibi mütâlâa eden zihniyetin karşısında bulunmak her müslümanın başlıca görevidir. Mehmed Âkif:

«Gâh açar nazm-ı celîlin bakarız yapırağına
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına
İnmemiştir hele Kur'an bunu hakkıyla bilin,
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için!»

diyor.

Elinde âsa, ayağında çarık, aç bî ilâç mücadele edip, binlerce kişinin hidâyete ermesine sebep olan insanların yanı-sıra, vazifesini sadece namaz kıldırmaktan ibaret zannedip, geri kalan vakitlerini hatim ve mevlid siparişleri ile değerlendiren kimseler arasında mukayese yapılabilir mi?

Hattı zâtında imam, hatip ve vâizlerin vazifeleri câmi'den çıktıktan sonra başlar. Câmi, içinde sarfedilen mesâî dinî bir vecibedir. Din adamı mesleğinde söz sahibi olmaya gayret edecek, bildiklerini öğretecek, kıb-leye insan çevirmek için faaliyet gösterecektir.

Bu meziyetlere sahip din adamlarımızı hürmet ve şükranla yâdetmek vazifemizdir.

Gufrâr ayı olan mübarek Ramazanın bütün müslümanlara hayırlı olması, ihlâsın, samimiyetin, diğer-kâmlığın milletimize avdet etmesi en büyük niyazımızdır. Tevfik Fikret:

*«Vaktiyle baban kimseye minnet mi ederdî,
Yok kalmadı haşa sana zillet pederinden
Dünyada şereftir yaşatan milleti ferdi,
Sülkin şu mezellet tozu uçsun üzerinden.»*

diye sesleniyor.

Midhad Cemal Kuntay'ın «EĞİLME» adlı manzûmesi de bu vesile ile zikre değer:

*«Zincirlerin altınsa da hattâ koparıp kır,
Susmak ne demekmiş! yere haykır, göğe haykır!
Vicdan bile duymaz sesi çıkmazsa bir âhı
Sessiz kölelerdir yaratan binbir ilâhı.
Elbet put olur öpülen eller etekler,
Elbet öpen oldukça olur öptürecekler!
Hürriyyet... bu en son şerefindir onu satma,
Bir Tanrı yeter, kendine bin tanrı yaratma!
Tarihteki dört tane ayak devrini bilme,
Mahvolşa eğilmezdi baban, sen de eğilme.»*

Allah'ın rızasını kazanmak ve dolayısıyla memleketimizin selâmetini istiyorsak ihlâs ve samimiyete yönelelim. İşte o zaman kesif karanlıkları dağıtıp parçalayan İSLÂM GÜNEŞİ bizim ülkemizi yeniden aydınlatacaktır.

Şu mübarek ayın kalblerimize sunduğu şevk ve heyecanla Hakk'ın ve Rasûlünün yolunda olmaya tekrar yemin edelim. Bu samimi davranışımızın Kur'an-ı Mübîn rehberi olsun.

Müslümanların hayatları boyunca ifâ etmeleri gerekli başlıca prensipleri şâir Nâbi bir manzumesinde şöylece sıralamıştır:

*«Kimseye bu'z u adavet etme
Terk-i asayiş-i adet etme!*

*Gadab u hiddet ü kîn gösterme
Kimseye çîn-i cebîn gösterme!*

*Hüsn-i hal ile geçin herkesle
Hoş-dil ol herkes ü her na-kes ile!*

*Zîr-i restarın azar etme!
Serd-i teklif ile bîzar etme!*

*Olmasın kimse yüzünden derhem
Hulkunun bendesi olsun âlem!*

*Cevr ile kimseyi bîzar etme
Sana cevri etse de azar etme!*

*Yar ol dostlarına bar olma!
Sû-i hulk ile dil-azar olma!*

*Kimşenin cevri ile canın sıkma
Hatırın yapmağa sa'y et, yıkma!»*

— RAMAZANİYELER —

Divân edebiyatımızda «Ramazaniye» adıyla, bilhassa kasîde tarzında pekçok manzûme yazılmıştır.

Biz burada Şabit ve Nedim'in manzumelerinden bazı parçalar sunmadan önce Nâbi'nin yazmış olduğu bir manzumeyi zikredelim:

*«Bî maraz ta ola cisminde tüvan
Eyleme fevt-i siyam-ı Ramazan* (2)

*Savmdır kullarına lûtf-i Huda
Savma bizzat ider Allah ceza* (4)

*Savm bir maide-i rahmetdir
Nûrdan sâime bir hil'atdır* (6)

*Savmdır kâbil-i ketm ü ihfa
Dahle fırsat bulamaz savma riya* (8)

*Sırr-ı pâk-i samedîyyetdir savm
İttisaf-ı melekîyyetdir savm* (10)

*Nefes-i sâim için dedi Rasûl
Büşkten piş-i Hudâda makbûl* (12)

*Reh-nümây-ı niam-ı cennet olur
Terk-i ni'met sebeb-i rahmet olur.* (14)

*Ne saadet olasıñ leb-beste
Olasıñ dağdağadan vareste* (16)

*Bend urub reh-güzara dehenin
Ola asûde diyar-ı bedenin* (18)

*Sâlesin jengini kândil-i dâlin
Açasın ayinesin ab-u kilin* (20)

*Ola zatında kesafet na-yab
Bula envar-ı letafet tef ü tab* (22)

(2) Şayet güçlü, kuvvetli ve hastaliksız zinde bir vücuda sahip olmak isterseniz, Ramazanda oruç tutmayı ihmal etmeyiniz.

(4) Oruç, Allah'ın, kullarına en büyük tûfudur. Zira onun mükâfatını bizzat Hak Teâlâ verecektir.

(6) Oruç bir rahmet sofrası ve oruçluya nûrdan yapılmış bir hil'attır.

(8) Oruç, gizlenmesi kâbil olan ve rıyanın sızmasına fırsat vermeyen bir ibadettir.

(10) Oruç, Hakk'ın pâk olan sırrıdır, aynı zamanda meleklerin vasıflarına hâiz olmaya vesiledir.

(12) Peygamber (s.a.v.) efendimiz, Cenab-ı Hakk nazarında oruçlunun ağız kokusunun misk kokusundan üstün olduğunu ifade buyurdu.

(14) Oruç, cennet nimetlerinin kılavuzudur. Ramazan ayında nimeti terk etmek, Allah'ın rızası için yememek, içmemek rahmete sebeptir.

(16) O ayda insanın ağzının bağlı olması ne saadetidir. Zira bu vesile ile oruçlu boşuna telâş ve ızdıraptan kurtulmuş olur.

(18) İnsan şayet ağzını düğümler, yoluna bend vurursa, vücûdu asûde olur, rahata kavuşur, zindeleşir.

(20) Gönül kandilinin pası ibadetle silinir, su ve topraktan meydana gelen bedenimizin aynası bu sûretle parlamaya başlar.

(22) O zaman insanda kasvet ve ızdırap kalmaz. O, lâtif olan nurlarla sıcaklık ve tazelik kazanır.

Sabit'in «Ramazaniye»si şöyle başlıyor:

*«Yevm-i şek niyyetine şıra sıkarken yâran
Sık boğaz etti basub şahne-i şehri Ramazan*

*Çileye vesvesesiz girdi kapandı zâhid
Habs olur ta Ramazan âhir olunca şeytan*

*Dehen ü destini mey-hâre yudu sahbâdan
Kûze-i badeyi ibrik-i vudu' etdi heman*

Sabit'in ifadesine bakılırsa XVII. asrın sonlarında İstanbul'da Ramazanın girişiyle pekçok değişiklikler oluyor; Ramazan ayı sanki bir inzibat gibi, şehri basıp insanları sık-boğaz ediyor.

«Yevm-i şek»; Ramazanın girip girmediği şüpheli olan gündür.

Zühd ve takva erbabı dünyanın süsünden, alâyişinden, debdebesinden yüz çevirip, itikâfa niyet ediyor. Şeytan, Ramazan ayının sonuna kadar hapse giriyor ve insanların kalblerine vesvese veremiyor.

Şarap içenler ağız ve ellerini şaraptan yıkayıp, içki testisini abdest ibriki haline getiriyor, yani içkiyi terk ederek, abdest alıp Namaz kılmaya başlıyorlar.

Daha sonra manzûme şöyle devam ediyor:

«Döndü bahtı gibi levmi yine ayyaşların
Şimdi tevhide giren şeyhlerindir devran

Alınır mı Ramazan sôfilerinden mushaf
Rahlenin nevbetini beklemeyince insan.

Kalb-i mü'min gibi mescid mütesellâ ma'mûr
Dil-i fâsık gibi meyhâne harâb u virân

Donanub al akideyle şeker tabloları
Etdi her kûşe-i İstanbûlu sûk-i mercan

Bu da bu şehri azîmin berekâtındandır
Fukarâsında da âreste hân elvân

Matbah-ı rûzeyi miiftâh-ı akideyle açar
Feth-i rûziye bakan ağzı mühürlü rindan

«Ayyaşların bahtı gibi yüzlerinin rengi de değışti; hal ve hareketlerinde bir başkalık belirdi.

Şimdi «devran», tevhide giren şeyhlerindir. (Devran kelimesi aynı zamanda Kadiri Tarikatı'nın zikrine verilen isimdir.)

Bu günlerde ramazan sofularından Kur'an okumak için sıra gelmiyor. Rahlenin başında nöbet tutmaktan başka çare yok... («Ramazan sofusu» tabiri bugün de halk dilinde sık sık kullanılmakta.)

O günlerde mescid de mü'minlerin gönlü gibi müteselli ve ma'mur, meyhane ise fâsıkların kalbi gibi harâb ve virân.

Ramazanın geldiğini İstanbul'un çarşı ve pazarlarını süsleyen şeker çeşitlerinden de anlamak mümkün.

O büyük ayın bereketinden olmalıdır ki, fakirlerin sofraları dahi çeşitli yemeklerle donanmıştır.

Ağzı mühürlü olan müslümanlar, oruçlarını şekerle açmak için iftar vaktini neş'e ile beklerler.»

Nedim'in «Ramazaniyye»si Sadr-ı A'zam İbrahim Paşa için yazmış olduğu Kaside'sinin başında geçmektedir:

«Bağteten sâbit olub gurre firâsında imam
Hâb için yatmış iken etdi Terâvihe kıyâm

Bâş kaldırmadılar öğleye dek uyhûdan
Yevm-i şek zevkine hazırlanırken ahbâb-ı kirâm

Serd-i fasl-ı bahar etmiş iken teb'a eser
Ataş-ı ruze ana kıldı mekâfât-ı tamâm

Şu soğuk günlere bir pâre usındırdı bizi
Bir gün evvel erişip geldi hele mâh-ı siyâm

Pâsbân verdi kudûmuyla cevâb eyleyene
Ramazan geldi mi âya diyerek istifhâm

Çeşm-i zerkâ-i yemâmeyle mi baktı bilmem
Nazar-ı şâhîde ahsent zihi dikkat-ı tam

Bilemem bende mi şahidde mi takvîmde mi
Hele bir kizb var ortada budur sîd-ı kelâm

Ehl-i keyfin birisi der ki behey sultânım
Aydınay belli hisâb olmadı şâban tamam

Biriki mablag-ı berş ile vurub öldüricek
Geldiler eylediler böyle cihâm sersâm

Olacak oldu hemân çâre ne şimden sonra
Edelim hükm-i kazâ destine teslim-i zimâm

Şevkimiz şimdi anâ düşdü ki inşâallah
Ola sıhhatle selâmetle meh-i rûze tamâm

Kıla erbâb-ı dili âb-ı hayâta sırâb
Erişüb Hızr gibi âh mübârek bayram

İbtida id gün icrây-ı merâsimle geçüb
Gecesi dâhi olub maslahat-ı hâb tamâm

Çün ikinci gün ola böylece ahd eylemişem
Ki ne sabr eyleyem olgün ne direngü ârâm

Çektirüb pek seherî doğruya sâdâbâda
Tutayım zinde iken cennet-i âlâda makam

Varayım hâk-i tarabnâkine yüzler süreyim
Bir gün olsun alayım bâri felekden bir kâm

Havzdan kevser-i pâkizeyi nûş eüliyyeyim
Kasrdan bûy-i cinâm edeyim istişmân

İd ola fasl-ı bahâr ola da sadabâdın
Zevkini eylemeyin sıhhat olur bana harâm

Hurrem-âbâda varınca gideyim zevrak ile
Bî kusur eüliyyeyim seyr-i kusûru itmâm

Bir münâsibce refîk ile gerersek kayığa
Şevk ile kullanırız gayrı bizimdir eyyân

Sonra havzın öte yanına çıkub zevrakdan
Bir draht altına fers eüliyyeyim bir ihrâm

Keç edüb gûşe-i destârımı rindâna geçüb
Oturub eüliyyeyim bir iki saat aram

*Sonra alıp elime ney-şeker-i kâik-i terî
Olayım vasf-ı cihân-dâver ile şîrin-kâm.»*

Mehmed Âkif merhum da Ramazan münâsebetiyle şöyle sesleniyor:

*Ramazan geldi zamanında bu yıl hamd olsun,
O biraz belki azaltır çekilen âlâmı!
Hastalık, zelzele, yangın, karışıklık, kıtlık,
Daha binlerce felâket eziyor islâmı!
«Halk çok azdı da onda bu beledâr» deniyor,
Azmayan yok mu, bütün ehl-i siyâm azgın mı?
Kimse yâ Rabb, süfehâ onları imhâ etme
Yoksa, bir millet-i ma'sûmeyi pâ-mâl etme!*

Yazımızı yine merhum Âkif'in Ramazan ayında Allah'a iltica edip yaptığı bir niyâz ile düğümleyelim:

*«Ya Rabb şu muazzam Ramazan hürmetine
kaldır aradan vahdete hâil ne ise
Ya Rabb şu asurlarca süren tefrikadan
Artık ezilip düşmesin ümmet ye'se
Mademki verdin bize bir rûh-i nevîn
Ya Rabb daha bir nefha-i te'yîd insin.»*

I'TİZAR:

Mecmûamız, Ağustos 1973 târîhli nüshasında çıkan (Yunus Emre'nin bütün şiirleri aruzla yazılmıştır) başlıklı yazıda, 12.nci sahifedeki ilk beyti tâkib eden 4 satırın çizilmesi, değerli okuyucularımızdan istîrâh olunur.

Dr. C. Ö.

DÜNYA BİLGİSİ

İmam-ı GAZALÎ
Terc.: Mürsel SIRADAĞ

U kitabın üçüncü kısmı olan dünyayı tanımak meselesine gelince:

Ey hakikat yolcusu bil ki dünya ve ahiret ilmi, ölümden önce insan için gerekli iki önemli ilimdir.

Zira dünya ve ahiret ölüme en yakın iki ilim dalıdır. Şöyle ki:

Dünya, ölümden önce insana en yakın, ahiret ise öldükten sonra insana en yakın olan iki ilâhî hakikattir.

Dünya, Allah yolcularının uğradığı güzergâhlardan bir konak yeridir.

Dünya, karalar içinde hakikat yolcularının Allah Teâlâ'ya gitmek için uğrayıp azıklarını satın aldıkları (1) bir çarşı gibidir.

İnsan başlangıçta noksan ve aciz olarak yaratılmıştır. Fakat Adem oğlunun hususî istidâdı vardır. Bu istidât ve kaabiliyet sayesinde kurtuluş yollarını bulur. İlâhî hasretin ne olduğunu ve Allah Teâlâ'ya nasıl ulaşılacağını öğrenir. Ayrıca ahirette Allah Teâlâ'yı müşâhede etmenin çare ve yollarını öğrenir. İnsanoğlu kendisine verilen kudret sayesinde Allah Teâlâ'yı görme nimetine mazhar olur. İnsan oğlunun bu liyakatı, sonsuz saadettinin bir Firdevs köşkünü kazanmak için yaratılmıştır.

İnsan için bu âlemde Allah'ü Teâlâ'yı görmek mümkün değildir. Tâki ahiret de gözlerini açsın.

Ahiret de Allah Teâlâ'yı temâşâ ise, bu âlemde Allah bilgisini kazanmakla mümkün olabilir. Allah bilgisi ise mahlûkattaki acâib hikmetleri ve ilâhî ince sanatları öğrenmedikçe elde edilemez.

Varlıkların acâib durumları ise ancak beş duyu ile anlaşılır. Beş duyu da tetkik ve tahkik gücünü ancak su ve toprakta bulur. Su ve toprak olmazsa beş duyu hiç bir şey yapamaz. Şu halde su ve toprak insan için, kaçınılmaz bir azıktır.

Şu halde insan iki şeye muhakkak muhtaçtır: Birincisi kalbin muhafaza ettiği şey ki bunda kalbin gıdası vardır.

İkincisi cesedin muhafaza ettiği şeydir ki, onda da cesedin gıdası ve hayatı vardır. Ki cesed bu gıda sayesinde helâk olmaktan kurtulur.

Kalbin gıdası: Allah bilgisi ve Allah sevgisidir. İnsanın helâkı ise; Allah'dan başka şeylerin sevgisinde boğulmasıdır.

Cesed, kalbe göre; Kâbe yollarında yolculuk meşakkatını azaltmak için hacıların bindiği deve gibidir. Hacılar deveye Kâbe'ye varmak için binerler. Deve ise yolculuk güçlüklerini binicisinden azaltmaya yarar. Hacıların imkânları ve ihtiyaçları nisbetinde develerini korumaları gerekir. Kafile içindeki bir hacı herhangi bir şey ile çok meşgul olur ve bu esnada kabile yola çıkarsa o lüzumsuz yere meşgul olan hacı geri kalır ve belki de günlerce o kafileye yetişemez.

Hacıya lüzum olan şey deveyi lüzumu kadar korumaktır. Aşırı süslemeye beslemeye ihtiyaç yoktur. İşte insan da aynen böyledir.

İnsan cesedinin korunması süsü, püsü ve beslenmesiyle aşırı meşgul olur, kalbinin korunmasını terkederse ebedî saadetten mahrum kalır.

İNSANIN ZARURİ İHTİYAÇLARI

Bu âlemde insan vücudu üç şeye şiddetle muhtaçtır.

- 1 — Yiyecek ve içecek; gıda maddeleri...
- 2 — Vücudunu örtecek, üzerine giyinecek elbise.
- 3 — Kendisini soğuk ve sıcaktan koruyacak bir ev.

Bu üç ihtiyaç bir nizam dahilinde ölçülü ve dengeli olarak kullanılmazsa, insanın mahvına, helâkine sebep olur. Şöyle ki:

İnsan ihtiyacından çok yerse, bu onun rahat-sızlanmasına ölümüne, helâkine sebep olur (2). Ayrıca bu halinden ahiretde de mesul olur.

Elbiseyi ihtiyacından fazla giyerse bu ona hammallık eziyeti verir. İnsan fazla elbise içinde ızdırıp çeker.

Ev ihtiyacını, lüzumundan çok, hırs ve tamahdan dolayı çok tedarik etmeye kalkarsa bu hal o kimsenin kalbinin gıdasına aykırı olur. Gıda alamayan kalb ise ölü...

Kalbin gıdası, Allah bilgisi ve Allah sevgisi ile dir. Bu iki esas gıda insanda ne kadar çok olursa, insanın şeref ve fazileti Allah (C.C.) yanında o kadar yüksek olur.

Cenab-ı Hak insana şehveti (arzu, istek, iç duygu) bir lütüf olarak ihsan edip vermiştir. İnsan bu sayede kalbinin merkebi mesabesinde olan cesedinin helâkını önler. Onun muhtaç olduğu yemeği, elbise ve meskeni temin eder.

Şehvet, yani yukarıda geçen arzuları tatmin duygusu insanda bir ölçü dahilinde yaratılmamıştır. Cenab-ı Hak onun irade ve ihtiyarını insana bırakmıştır. Aşırı gitmesini önlemek için de aklı yaratmıştır. Allah'ü Teâlâ bununla da kalmayarak şehvetin sınırlarını çizmek ve zararlısı ile faydalısını tayin etmek, insanlara öğretmek için elçisi Hz. Muhammed (S.A.V.) in lisânı ile İslâm şeriatını inzal buyurmuştur.

Şehvet, yeme, içme, yatma... duyguları) insana akıldan önce yerleştirilmiştir. Zira buna, sabi olan bir çocuğun ihtiyacı vardır. İnsan, kendisine akıl verildikten sonra Allah'ü Teâlâ'nın emirleriyle mükellef olur. Şu hale göre ise: şehvet akıldan ve dîni mükellefiyetten önce vücuda yerleşmiş olduğundan, insanı tesiri altında bırakmış demektir. Bu itibarla şehvet akla, dolayısı ile şeriatın uygulanmasına, dînin yaşanmasına (3) karşı çıkmaktadır.

Böyle bir durumda aklın vazifesi; vücudun yiyecek, içecek, giyecek, oturacak yer... ihtiyaçları ile meşgul olurken, kalbin gıdasının unutulmasının lazım geldiğini hatırlatmak, fani ihtiyaçlarla aşırı meşgul olmanın doğru olmadığını ikaz etmektir. Zira kalbin gıdası olan güzel amel ve iyi huylar Ahirette insanın azığıdır. Aksi takdirde kıyamet günü inşaa nazıksız kalmak felâket ve bedbahtlığına uğrar...

İnsan yeme, içme, giyme ve mesken ihtiyaçlarını hissedince bu şeylerin meydana gelmesini sağlayacak ziraat, dokumacılık, orman işleri gibi (birbirine zincirleme bağlı) hayali ihtiyaçları hissedecek ve bunlar için de çalışacaktır.

Keza yine bunların işlenmesini sağlayacak ikinci derecede zaruri olan muhtelif dokuma dalları (4) nı da meydana getirecektir, ki bu sayede vücuda giyilecek şeyler tamamlansın... Böylece başka yepyeni bir sanat kolu daha ortaya çıkmış oluyor. Demircilik ve marangozluk gibi (5).

Bütün bu san'at kollarının herbiri başka sanatçılara muhtaç olur. Zira bir sanatkar her ihtiyacını yalnız başına tedarik edemez.

İşte bütün bunlardan dolayıdır ki sanatkarlar bir noktada birbirlerine şiddetle muhtaçtırlar. Meselâ, terzi: bir elbiseyi dikebilmek için kumaşı dokuyana, onu dikecek ip için, ipi bükene, oturup bir yerde rahatça çalışabilmesini temin için inşaatçıya... bütün bunlar ücretle bile olsa birbirlerine muhtaçtırlar.

Netice olarak bütün bunlardan insanlar arasında niza ve geçimsizliklere sebep olan beşeri muameleler meydana çıkmaktadır... Binaenaleyh insan-oglu bu yüzden de üç ayrı san'ata muhtaçtır.

1 — Nakliyecilik,

2 — Hakimlik,

3 — Hukuk.

Bu üç şey sayesinde insanlar arasında kanun ve nizamı temin etmek mümkün olur.

Bu yazdığımız birbirlerine bağlı hayatı ihtiyaçlar ve olaylar neticesinde anlaşılıyor ki dünya meşgalesi çok...

İnsan bu meşgalelere kalbi ve vücudu ile tutulur. Zira yaşaması için bunlara —az, çok— tutulması normaldir.

Lâkin kalbin dünyevi işler ile aşırı meşgul olması ve onu sevmesi; cesedin fâni meşguliyeti ve fâniyi sevmesi kalbde, helâk sebebi olan aşağıdaki kötü huyların meydana gelmesine sebep olur. Bu kötü huylar:

Hırs, tamah, cimrilik, hased, düşmanlık, dedikoduculuk, dargınlık, kırgınlık v.s.

Kalbde bu kötü huyların meydana gelmesinin sebebi; yukarıda açıklanan hayatı sebeplerden dolayı nefislerini kalbe bağlamamaları, aksine kalblerini nefislerine tâbi kılmalarıdır. Bunun neticesi olarak da aslı ihtiyaç olan yeme, içme, giyme ve mesken ihtiyaçlarının gayesi cesedin varlığını temin, cesed ise kalb için yaratılmış olduğu hakikatı unutulmuştur. Halbuki kalb, Allah bilgisini elde etmek ve sadece O'na ibadet etmek için yaratılmıştı (6).

Bu yüzdendir ki insanlar, Kâbe'ye giden hacı adayının Kâbe'yi ve bineğini unutmaması gibi, kendi hakiki varlıklarını (kalblerini) ve Allah Teâlâ'yı unuttular... Ne kadar yazık!..

İnsanlar ömürleri boyunca, ebedî saadetin ilâhî güzelliğini terk edip fâni âlemin aldâtıcı lezzetleriyle meşgul olmaktadır... ve onu devamlı elde etmeye çalışmaktadırlar... ne acı!

Resûlullah Efendimiz aşağıdaki mübarek sözleriyle bu acı gerçeğe işaret buyurmuştur:

— Ey ümmetim! Dünyaya lüzûmlardan çok rağbet etmeyiniz. Zira dünya Harût ile Mârût'un sihirlerinden daha sihirli ve aldâtıcıdır (7).

AHİRET BİLGİSİ

Ey ebediyet yolcusu bilki, ahiret bilgisi, ölümün ne olduğunu öğrenmeden mümkün olmaz, ölüm bilgisi de ancak hayat ilmini öğrendikten sonra elde edilebilir. Biz yukarıda insanın cesed ve kalbden meydana gelen bir mahlûk olduğunu yazdık...

Bil ki, cesed; ruh ve kalbdan ibarettir. Kalp; et, sinir, damar, kan, deri ve ilik gibi maddelerden meydana gelmiştir.

Ruh; fıstık şeklinde, göğsün sol tarafına yerleştirilmiş et, parçasından ibaret olan kalbin içinde devamlı kaynayan bir buhar gibidir.

Kan; kendisinden ruh yükselen bir damar mîsalidir.

Kalbin iç kısmı, dört ayrı cismin bulunduğu veya dört ayrı cismin bağlı olduğu yerdir.

Bu maddelerden dört, tabii şey meydana gelir. Hararet, rutûbet, yumuşaklık ve soğukluk ki, bu dört şeyde: hava, toprak, su ve ateşten meydana gelmektedirler.

İnsandaki bu şeyleri saymadan gaye tıp ilmine

işaret etmektedir. Zira gaye tıp ilmi değil, sayılan dört şeyin vücutta varlığı ve ölçülü, ahenkli olarak devam edişini izah eder.

B udört şeyden ruh ve cesed rahatlık bulur. Ayrıca bu dört şey damarların hareketi ile ruhu dimağa, ve diğer uzuvlara gönderir. Ruh kuvvetli his ve hareketi sayesinde bir odanın ortasında duran kandilin ışık hüzmeleri vasıtasıyla o odanın her köşesini aydınlattığı gibi cesedin her tarafına dağılır.

İşte ruh tıpkı bir lâmba gibi kuvvet, his ve hareket halinde vücudun her köşesinde varlığını gösterir. Eğer cesedin uzuvlarından birinde bir tıkanıklık olursa, ruhun o kısma geçmesine mani olur. Ve vücudun o uzvu derhal hareket his ve kuvvetten kesilir (8). Ruhun şu anlatılan özelliği tıpkı bir kandilin ışığına benzemektedir. Zira bir lambanın bir tarafına katı ve ışık geçirmeyen bir cisim koyduğumuzda o tarafın karanlık olacağı aşikârdır.

Kalbin bu anlattığımız temsildeki yeri ise, lâmbaya nisbetle fitil mesâbesindedir. Alman gıdalarda yağ yerindedir. Lamba yağsız kalınca muhakkak söner.

İşte tıpkı bunun gibi;

İnsan uzun müddet gıdadan mahrum kalınca ölür.

Keza yine yukarıdaki misal gibi:

Lambanın yağı lüzumundan çok ve karışık olursa bozulur. Vücut da lüzumundan fazla gıda alınca hastalanır.

Keza yine:

Lambaya vurulunca söner. Halbuki fitil ve yağ durmaktadır. İşte insan da aynen böyledir. İnsan şiddetli bir darbe yediğinde ölür. Halbuki ruhun aradığı vaşat mutedil bir tarzda olsaydı, ruh lâtif manaları ve Allah Teâlâ'nın izni ile melekûti olan davetleri, kuvvet, his ve hareket halinde kabul ve muhafaza ederdi (9).

Cenab-ı Hakk ruhun emrine, vücudun herbir vazifesini yapacak ayrı ayrı melek tahsis ve hizmetli kılmıştır. Meselâ görme, işitme, konuşma... işleri için ayrı ayrı melek halletmiştir.

Ruh bu ilâhî vazifeleri kabul eder ve kendisini vazifelendirir, ilgili mana ve melekleri vücudun ilgili yerlerine yerleştirir.

Eğer bu ilâhî melekler ruhun mizacına uygun olmaz, hareket, soğuk evya ruhun kabul edemeyeceği başka bir sebep zuhur ederse ruh bu melekûti manaları yani ilâhî emirleri kabul etmez. O zaman cesedden his ve hareket kalkar. Vücut hareketsiz olur. O zaman derler ki «falanca ve filân ölmüş!» Bu anlatılanlar hayvanî bir ölümün izahıdır. Zira ruhun aradığı itidal, ortam olmaması yüzünden ruh vücuttan ayrılmıştır. Bu ruha hayvanî veya cismanî ruh denir. Allah Taâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'de:

— Habibim sana ruhtan soruyorlar (10).

diye beyan buyurduğu ruha gelince ondan hiçbir haber yoktur. Zira o ruh bir cisim, veya cisimde bir hal de değildir. Cesedin ölümü ile de o ruhun hakikatına erişilmez. Belki de o ruh, cismânî cesedin ölümü ile dünyada ve ahirette halinden değişmeyen

bir «ŞEY» dir. Bu ruha, «Ruhânî Ruh» adı verilir. Kâinatın nizamını göklerin ve arzın, dağların, nehirlerin, güneşin ve ay'ın, yıldızların ve daha başka varlıkların düzenli bir şekilde hareketini temin eden MÜEKKEL MELEK'ler, hep Ruhânî ruhlardandır.

Bu müekkel melekler Ruhânî Ruh'lardan istifade ederler. Allah Teâlâ müekkel meleklerinin ruhânî ruhlardan gördükleri istifadeyi onlarda kullanacakları tarzda bırakır. Onlar da aldıkları yardımla vazifelerini ifâ ederler. Müekkel Melekleri cihanın her zerresinde mevcut olup vazifelidirler.

Peygamberler ve Allah dostları da adı geçen Rabbanî —ruhânî— Ruh'tan istifade ederler. Kâfirlerin kalbleri bu ruhtan istifade edemezler (11). Zira kalbleri öyle yüce bir ruhtan istifadeye elverişli değildir.

Müümîyetle müminleri, inanmış olduklarından, enbiya ve evliya vasıtaları ile bu Ruhânî Ruh'tan istifade ederler. Her müminin istifadesi de, imanındaki şamimiyet ve yakini kadardır. (İmanda yakın demek: kati olarak, görüymüş gibi inanma demektir).

Ey ahiret yolcusu! bil ki, şu anlatılanlar yakinen inanan, bizzat müşahede eden bir şahidin itiraflarıdır. Verdiği haberlerdir. Sen, çoğu zaman esasına dayanan kitaplardaki yalanlara aldırma! Zira zan, haktan bir şeye muhtaç olmayınca olmaz (12).

Bütün bu izahlardan sonra Cismânî ruhu izah etmeye gelince o, yukarıda geçtiği üzere birkaç maddeden meydana gelmiş bir kalıp ve bir aletten ibarettir. Öyle ki Allah Teâlâ'ya doğru ulaşmak için yola çıkan, merkebi, Allah sevgisi ve Allah bilgisi olan hususî bir alettir. O kalb eğer emroldukları ile amel ederse ne güzel!.. Cesed ölür, O Allah'ına yükselir. Ve ebedî saadete erer. Böylece Allah Teâlâ'nın velîsî sevgilisi, mübarek bir dostu olur. Dünya meşakkatlarından kurtulur.

Resûlullah Efendimiz —Allah'ın selâmı üzerine olsun— bu hususa:

— Ölüm müminin bayramıdır (13).

hadis-i Şerifleriyle işaret buyurmuştur.

Fakat, kalbde Allah bilgisi ve Allah sevgisi doğmadan cesed ölürse, işte o zaman cesed ve ruh ebedî felâkete uğramış demektir. Artık o ruh ve cesed için sonsuz bir hasret... Şiddetli azaplar içinde ızdıraplardan başka bir şey yoktur.

Bu acı hasret ve ızdırabın başlangıcı kabir azabıdır. Daha sonra da mahşer günü cismanî ruhun hesabı ve azabıdır...

Cesed, Ulu Rabbimiz Allah Teâlâ'nın Resûlullah Efendimiz'in lisanı ile (İslâm Şeriatı ile) izah buyurduğu üzere; iyi amel ve güzel ahlâkı ile cenneti kötü amelleri ile de cehennemîster... talep eder (14).

Cennet: Gözlerin görmediği, gönüllerin hayal edemediği çeşitli meyva ve gıda ağaçları, meyvaları, gözleri kamaştırarak kadar altın ve gümüşten süslü saraylar..., incilerle süslenmiş itaatkâr ve pek sevimli hüriler..., herkesin yaşına göre hanımlar..., tadı bozulmayan süt nehirleri, içenlere üstün bir lezzet ve ferahlık veren şaraplar, bozulmamış sular, nimetlerin bol olduğu yerdir... Cennet, evet Cennet, içindekilere daimî bir saadet bahşeden bir yer...

Cehenneme gelince, korkunç yılanlar, çıyanlar, akrepler, kaynar irin suları, ağu ağaçları, (zakkûm), insana korku ve dehşet veren kaba Cehennem beğileri (15) olan bir ızdıraplar ülkesidir.

Bu anlatılanlar cesedle ilgilidir.

Kalb için ise başka bir cennet ve başkaca bir azap vardır.

Onun cenneti, yukarıda işaret edildiği üzere hiç bir mahlûkun göremediği ve hayal bile edemeyeceği ilâhî nimetler, Rabbâni lezzetlerdir.

Kalbin Cehennemi ise, Allah Teâlâ'nın Hümze süresinde beyân buyurduğu üzere tutuşturulmuş bir layacaktır (16).

Kalbleri ürperten bu azap üç şekilde olmaktadır.

Bu âlemde şehveti terketme ateşidir. Zira kim bu dünyaad bir şey severse o, onun elindedir ve kalbi de o şeye bağlıdır. Sevdiği şey eline gezmezse gönüli ateştedir.

Kim dünyayı ve lezzetlerini aşırı severse, o kimseye dünyada kaldığı müddetçe sevdiği şeyler cenneti olur.

Peygamberimiz Efendimiz buna işaretlerle bir hadislerinde buyurur:

— Dünya müminin hasiphanesi, kâfirin cennetidir (17).

Dünyaya lüzumundan fazla meyleden, ona tamah ederek bağlanan kimsenin ise ahirette gerçek sevgililerden mahrum kalacağı tabiidir. Böyle bir kimsenin ise ahirette gerçek sevgililerden mahrum kalacağı tabiidir. Böyle bir kimsenin hali aşağıdaki kıssaya benzer:

Bir hükümdar dünyanın geniş bir arazisine sahiptir. Yurdunu çeşitli tabii ve sunî güzelliklerle süsler, topraklarını imar eder, tebaasına güzel muamele eder. Süslü-püslü yüksek ve muhteşem saraylar, kâşâneler yaptırır. Fakat memleket ve milletine yaptığı bunca hizmet ve çalışmalarından hiç bir istifade etmeden, gün görmeden, eserlerinin nime-tini göreceği bir sırada civar düşmanlarından biri ona harp açar... Yenilir, milleti ile beraber esir olur. Zafer kazanan o komşu hükümdar, o padişahın yurdunu, baştan başa yağma ve talân eder.. Padişahın çok sevdiklerini gözleri önünde köpeklere parçalatır. Gene o padişahın ve hanımlarının gözü önünde bahçelerini, mücevherlerini, hazinelerini, eşyasını her şeyini gözleri önünde düşmanlarına dağıtır...

Hiç şüphe yok ki, esir padişah ülkesinden aile efradından, servet ve sâmanın böyle hor ve hakir olarak ayrılmasından dolayı ölümü temenni eder ve kendi kendine «keşki ölseydim de gözlerim şu halimi görmeseydi!..» der de uğradığı elem ve ızdırapları «Sevdiklerinden ayrılma» dan dolayı hasıl olan ateşli azabı çaresiz çeker..

Böyle bir kimsenin şu halinde, sevdiklerinden ayrılmadan dolayı kalbindeki elem ve ızdırap o şeylere olan sevgisinden daha çoktur. Öyle ki bu kimseyi ayrıca halkına karşı haya, mahcubiyet ateşleri de yakmaktadır.

Ey okuyucu!

Bu dünyada kötülükleri kendisine binek yapan

kimsenin ahirette uğrayacağı azabı işte sana böylece misaller ve hikâyelerle anlatmaya çalışıyorum.

Ve yine, bu âlemde kötü huyları kendine yâr edinen cimri bir adamın mahşeh günkü mahcubiyet ve felâketi şuna benzer:

Büyük bir hükümdar hasıs ve cimri bir şahsı kendisine vezir yapar, ona her an dilediği gibi yanına girip çıkma izni verir, devletinin bütün sırlarını ona açar, devletin hazinelerini bu hasıs vezirine teslim eder ve ona güvenir. Ayrıca bütün devlet işlerinde ona itimat eder...

Fakat bu cimri vezir, kendisine emânet edilen vazifelerde gizlice hükümdara ihanet eder, hazineyi fahiş bir sûrette isrâfa sokar. Devletin işlerini kötüleştirir. Kendisine yapılan emanete ihanet eder...

Halbuki bu hasıs vezir, kendini, hükümdarın verdiği vazifeleri hakkıyla yaptığı ve emanetleri koruduğu zannını etrafa vermeye çalışmaktadır.

İşler böyle devam ederken, günlerden bir gün hükümdar devlet erzak ambarının duvarında bir delik açıldığını görür. O esnada bu hasıs vezir kendisine verilen vazifeleri bozmaya ve düzenini dağıtmaya çalışmaktadır. Bu kötü niyetli vezir Padişahın her gün kendisini böylece gördüğünü, hoş karşıladığına kanaat getirir ve buna böylece inanır...

Büyük hükümdar ise vezirinin hata ve ihanetini görmemezlikten gelir ve cezasını tehir eder ki, bu hasıs adamın cezası çoğalsın da ona büyük bir ceza verilsin.. Nitekim öyle olur. Nefsine düşkün vezir lâyık olduğu büyük cezaya çarptırılır.

Ey ebediyet yolcusu!

Şimdi o vezirin mahcubiyetini, uğradığı cezayı bir düşün!. kendine gel!..

İşte Allah Teâlâ'nın yasaklarını dinlemeyen emirlerini çiğneyen gururlanan, kişinin hali böyledir.

— Cenab-ı Hakk'ın verdiği mühlet.. ölüme kadar tevbe ve istiğfar nimetleri olduğu halde bunları ihmal ederek tâ ölüm anına kadar O'nun emirlerine isyan eden kişinin hali de böyledir.

Allah Teâlâ zâtına isyan eden kullarının cezalarını vermekte acele etmiyor ki onların cezaları çoğalsın!..

Bir başka misal:

Bir adam düşün, bir duvarın veya herhangi bir manianın arkasından, duvarın diğer tarafındaki eve büyük ve küçük taşlar atıyor... Başka bir adam ona:

— Buradan o eve taş atma, zira orada senin çocukların oturmaktadır, ayrıca orada senin atların, develerin ve daha başka da kıymetli eşyan vardır... Eğer sen şu taşları bu duvarın arkasından oraya atarsan çocuklarına, malları vurursun.. Onları yaralarsın..» der.

Fakat o taşları atan şahıs kendisine öğüt veren bu adamı dinlemez, taşları atar.

Bu adam sonra evine döner, bir de ne görsün ki attığı taşların bir kısmı ciğerpâre çocuklarının başlarına isabet etmiş bu yüzden bir kısmı ölmüş bir kısmı kör olmuş... Taşların bir kaçı atının ayaklarına isabet etmiş ve onu kırmış bir kısım taşlar devesinin gözlerine rastgelmiş.. devenin gözleri kör

olmuş ve daha başka zararlar...

Ey okuyucu!

Şimdi sen bu nasihatı dinlemeyen adamın yaptığı işten dolayı başına gelenleri düşün! Bu yüzden kalbinde meydana gelen derünl elem ve ızdırabı takdir et!

İşte bir Müslümana hased eden bir başkasına sögen, küfreden, başka bir mümini döven ona ezâ ve cefa edenin hali de böyledir. Yaptığı şeylerin zararı kendisindedir. Halbuki bu çirkin işleri yapan kimse, yaptıklarının zararını, yapılan insanlara olmakta sanmaktadır. Heyhât!. ne acı!

Âlimler, hasedçiler hakkında şöyle demişlerdir:

Ey insan: din kardeşine hased etme, zira hasedin sadece senin amellerini yok etmeye yarar.

Resûlüllah Efendimiz bir hadislerinde buyurmuşlardır ki:

— Hased ateşin odunu yakıp tükettiği gibi güzel amalleri yer tüketir (18).

Ey kardeş hiç kimseye sövme, kötü söz söyleme, hiç kimseye haksız yere zulmetme, incitme, zira Allah Teâlâ bu yaptıklarından seni sorguya çekecek ve yaptıklarından cezaya çarptıracaktır.

Aleyhisselâti Vesselâm Efendimiz buyurmuşlardır:

— Kim bir müslümana haksız yere bir fena söz söylerse bana eziyet etmiş olur (19).

Halbuki hased eden, can yakan.. kimse bütün bu sözlere kulak vermiyor, âlimlerin nasihatını dinlemiyor, Peygambere itaat etmiyor da hasedle meşgul oluyor; o kimseye kıyamet günü ceza hak olur. Görür ki, Müslümanlara olan hasedi, eza ve cefası; çığerpâre yavrularından ve ibadetlerdeki şeylerden daha kıymetli ve aziz olan ibadetlerini yok etmiştir.

Peygamberimiz buyurur:

— Dünya kıyamet günü, çirkin suratlı dişleri meydana çıkmış ihtiyar bir kadın sûretinde temsil olunarak azap sebebi olur da ona her bakan kimse onun çirkinlik ve çirkeflüğünden Allah Teâlâ'ya sığınır. Bu âlemden dünyaya lüzumundan çok meyil edenlere o gün denilir: «— İşte bu sizin uğrunda vurduğunuz, hased ettiğiniz dünyadır... O zaman dünyayı aşırı sevenler mahcup olurlar. Öyle ki, bu mahcupiyetlerinden koşarak cehenneme gitmeyi temenni ederler.» (20).

Kim bu dünyada Müslüman kardeşini gıybet ederse, o kimse ölü kardeşinin etini yiyor demektir. Bunun böyle olduğunu o kimse ahirette bilecektir (21). Bak o kimsenin kalbi, kıyamet günü mahcupiyet, haya ve çirkin hareketlerinden doğan bir ateşte nasıl yanyor!. Takdir et!..

Bir başka misal:

Bir hükümdar oğlunu, başka bir padişahın kızlarından biri ile nikâhlaşsa sonra düğününü yapsa, zıfaz hazırlıkları tamamlansa, gelin zıfaz odasına gelmiş, artık gerdeğe girileceği bir gecede damat, bir ihtiyacını görmek için sarhoş olduğu halde kırılara çıksa... da sarhoşluğu sebebi ile gelin olan evi çok aramasına rağmen bulamasa... Sonra o muhitte evini aramak için başka bir muhite gitse, yabancı ışık yanan bir eve kendi hanesi diye girse, orada yerlere oturan bir insan topluluğu görse ve

bundan korkarak yüksek sesle o insanları çağırırsa... Fakat onlardan hiçbir cevap alamasa... Onların uyduğunu zanneder. Bu esnada onlardan birinin üzerinde bir örtü bulur ve kendi kendine:

— İşte bu benim ailemdir, bana gelen gelindir... diye söylenir. Sonra örtüyü kaldırır, güzel bir koku hisseder ve yine kendi kendine:

— Şüphesiz bu benim ailemdir der...

Sonra hükümdarın oğlu olan bu damat parmaklarını o kimseni yüzüne sürer. Dilini o kimsenin ağzına kor ve yüzüne bir serinlik ve yumuşaklık gelir. Zannederki gelin yüzüne gül suyu dökmüştür. Sabah olunca sarhoş damat ayılır... Aklı başına gelir ve etrafına bakınır ki ne görsün, o ışıklı yer, yer altında bir oda, koridor.. ve burası bir Mecûsi Mezarlığı!.. ve işte bu damadın gelin zannettiği cesed de, bu gün ölen çirkin suratlı bir mecûsi kadındır.

Damadın hissettiği koku ise Hanut kokusudur ki ölülerin yüzüne, başına serperler. Hissettiği yaşlılık ise ölüünün yüzüne ve saçlarına ve diğer uzuvlarına bulaşmış pisliktir. Ölüünün ağzında ve boynunda bulduğu (zevk, rahatlık..) ise şiddetli bir şehvet eseridir.

Böyle bir halde kendini bulan damat az kalsın utancından insanların kendini şu halde görecekları korkusundan ölecektir. Derken babası hükümdar, kumandanları, hizmetçileri, hakimleri, ordusu vesair erkânı ile atlı olarak oğlunu aramaya çıkmış ve o haliyle oğlunu bulmuştur...

Ey okuyucu, şimdi sen bu damadın o esnadaki babasından hayasını, kendini öyle çirkin vaziyette bulan bunca erkânı devletin yanındaki mahcûbiyetini; ve kalbi azabını düşün... takdir et, o damadın azabını...

İşte dünya hayatını din hayatına tercih edenlerin kıyamet günü Allah Teâlâ'nın, Peygamberlerin, Şehidlerin, Sıddiklerin, dostlarının, düşmanlarının yanındaki vaziyeti: Tıpkı yukarıda anlatılan sarhoş damat gibi olacaktır... Hem de günah pisliklerine bulaşmış, ateş bukağılarına şeytanlarla beraber bağlı olduğu halde!. Dahası var.. Dünyayı ahiret sevgisinin üzerinde, aşırı sevmelerinden dolayı yüzleri kara boyunları eğri olduğu halde...

Şimdi ey okuyucu sen bu haldeki insanın halini tasavvur ve takdir et.. Ayrıca Allah Teâlâ'yı görme nimetinden mahrum olma bedbahtlığını da düşün..

Ey ebediyet yolcusu; işte ben sana bu ilâhî azapları bir takım hikâyecikler halinde anlatmaya, tarif etmeye çalışıyorum. Sen hisseni almaya bak!

İşte bir misal daha:

Çok sayıda bir misafir, yolcu topluluğu gece karanlığında giderlerken, yolların ıkaybederler. Nihayet derin, korkunç büyük küçük çakıl taşlarının ve rengârenk acıba varlıkların olduğu bir vadiye ulaşırlar. İçlerinden bir kaçı:

— Biz doğru sözlü kimselerden işitmiştik ki bu taşlar ve çakıllarda büyük ve sihirli faydalar vardır. Gücünüz yettiği kadar bu taşlardan alınız.

Bu söz üzerine topluluktan bir kısmı taşıyabildikleri kadar taş yüklenirler. Diğer bir kısmı ise bir şey almaz. Böylece yola devam ederler. Fakat

o vadiden bir şey yüklenmeyenler, yüklenenlerle alay etmeye başlarlar, onları cehalet ve ahmaklıkla itham ederler ve şöyle konuşurlar:

— Akıllı kimse taş yüklenmeden, boş; rahat rahat yürür. Ahmak ve cahil kimse de ne olduğunu bilmediği taşları yüklenip yürür...

Böylece, taş yüklenmeyenler taş yüklenenlerle alay ederek kollarına tâ sabaha kadar devam ederler. O varyi kaybederek uzaklaşırlar. Sabah olup ta güneş doğunca taşlara ve çakıllara bakarlar. Bir de ne görsünler ki, taş ve çakıl zannettikleri o şeyler altın, kırmızı yakût, inci... olmaz mı?.. Herbirinin kıymeti ise yüz bin dinar veya daha çok... İşte o zaman, o dalga geçenler o taşlardan çok çok yüklenmediklerine pişman olurlar. Hayıflanırlar... Fakat heyhat!..

İşte böyledir. Taşlardan bir şey almayanlar kalblerine hasret ve pişmanlık ateşini doldurmuşlardır. Alay edildikleri halde o taşları taşıyanlar ise zengin olmuşlar, nefislerinin arzu ettiği şeyleri alırlar, paraları bol olduğundan dünyadan diledikleri gibi istifade ederler. Diğerleri ise açık ve çıplak ve fakir kalmışlardır. İnsanlar arasında sıkıntılı ve dar bir imkânla yaşarlar...

İşte böyledir.. Cenab-ı Peygamber (S.A.V.) in talimi ve sünneti vehile yapılan ibadetler cevher-yahut ve inci misalidir. Dünyaya aşırı bağlılık ve tamah ise karanlık gecedir. Ölüm ise güneşin doğmasını temsil eder.

Müminler o kimselerdir ki bu dünyada cevherleri almışlar, meşakkatlere tahammül etmişlerdir.

Münafıklar ve kâfirler ise; taşı yüklenmeyenler ve hatta (o mücevher) taşı yükleyenlerle alay edenlerdir. Onlar kıyamet günü müminlere şöylederler, (diyecekler):

— Bizi bekleyiniz ışığınızdan biz de istifade edelim. Onlara denilir: «Dönünüz arkanıza, (Dünyaya) da başka bir nur arayın!» (22).

Ve yine Cenab-ı Hak A'raf süresinin 50 nci âyetinde:

— Böylece onların kalplerindeki hasret ve mahrumiyet ateşi şiddetlenir. Büyüdükçe büyür.. de: Allah Teâlâ çeşitli saadet ve nimetlerini, dünya nimetlerine ve dünyadakilere benzemeyen (yukarıda anlatılan) ilâhî nimetlerini mü'minlere bol bol sağtığı o günde şahadet ederler. Fakat neye yarar...

Ahiretde Cennet mülkünün en küçüğü dünya saltanat ve servetinin en yükseğinden en az on kere daha güzel ve büyüktür. Ancak bu ölçü ve derece dünya ölçüsüne göre değildir. Ruhânî Ruh'un neşe ve lezzetlerine göre bu yücelik ölçü kazanır. Nitekim: «Şu inci yüz dinar gibidir», denir. Fakat bu benzetme ölçü ve hacimde değildir.

Kalblerin Cenneti Allah Teâlâ'yı gözleriyle Cennette müşahade etmek Allah Teâlâ'nın aziz sıfatlarını müşahade ve onun yüce sıfatlarını bizzat gözleriyle görmek, Kadim Kelâmını hiçbir vasıtaya muhtaç olmadan, perdesiz, kalemsiz, harfsiz sessiz konuşmaktır. Keza yine kalblerin cenneti: Onun ayetlerinden, O'na dua ve müracaattan, kulların zevk alması, neşe duymasındır. Öyle ki bu zevki

alanlar için, gözlerin görmediği, gönüllerin hayal edemediği daimi yiyecekler, devamlı gölgeler, işte bunlar Allah korkusu ile yaşayan, dinin emirlerine uyan Salih kişilerin neticede varacakları yer!.. Kâfirlerin sonu ise Cehennemdir.

CESEDİN CENNETİ veya CEHENNEMİ

Cesedin Cenneti veya Cehennemi kalbinkine nisbetle şunun gibidir:

Babası âlim, fadil yüksek makama sahib ve şerefli olan bir çocuk yetim kalmıştır. O çocuğa denir, babanın okuduğu ilimlerle sen de oku, öğren, eğer okursan babanın şeref ve yüceliğine sen de yükselirsin. Bu şeref senden gider.

Bütün bu ikazlara rağmen o çocuk ilim tahsiline koşmaz. Çünkü kendisine vâad edilen şeyin değerini, aksi takdirde uğrayacağı durumun derecesini tayin edememektedir. Çocuk bu halinden mazurdur. Zira makâmı ve mertebenin tadını idrakten acizdir. Eğer âlimler, arifler, makam ve mertebenin faydalarını zevkini o çocuğun yanında inceden inceye anlatmaya kalksalar, bu hal innin (23) olan bir kimsede cinsi münasebetin lezzetini anlatmaya ve onun da bu zevki reddetmesine benzer.

Eğer Sabi çocuğa şöyle denirse:

Eğer okursan mükâfat vereceğiz, bal yedireceğiz, güzel elbise alacağız ve sana inci oyuncaklar alacağız... Eğer derse devam etmez terk edersen seni çok döveriz, seni hocan da dövecek.

İşte o zaman çocuk kalkar gider ve ilimle meşgul olur, tahsiline devam eder.

Eğer bal, elbise, inci gibi hediyelerin teşviki, sopa gibi acının korkusu olmasaydı o çocuk ilmin derecesini idrak edemeyecek böylece ebedî sıkıntılara uğrayacaktı.

İşte insan da böyledir:

O henüz bulûğ çağına girmediği sıralarda, ve ya İslâma yeni girdiği zamanlarda aklı kıttır. Eğer ona Şeriat Mübelliği Hz. Muhammed (S.A.V.):

— Eğer okursan sen sahil bir müminsin, Allah Teâlâ'yı gözleriyle keyfiyetten, sûretten, zaman ve zeminden (yer ve zamandan), uzaklık ve yakınlıktan münezze olarak müşahade edip göreceksin. Ve yine: Eğer Allah Teâlâ'ya küfrederseniz, Allah Teâlâ'yı görememe zevkine erememekten dolayı ahiret günü, kalbiniz elem ve ızdırap ateşleriyle yanacaktır derse; henüz aklı kısır olan kimse bu rüyet yani Allah Teâlâ'yı görme hadisesini inkâr eder ve imana gelmez, dolayısıyla de salih amel işlemez.

Eğer ona denilirse ki:

— Eğer Allah Teâlâ'ya iman eder, salih amel işlersen Cennete girer, Cehennemden kurtulursun.. işte o zaman o şahıs bu sözü anlar ve imana gelir. Zira Cennet ve Cehennem dünyada: ateş ve güzel bahçelerle izah olunmaktadır.

Ve yine Cennet ve Cehennem'in anlaşılmasının ilk ilacı da korkudur. Eğer Cennet nimeti, Cehennem azabı olmamış olsaydı, Allah Teâlâ'yı görme nimeti kullar için uzak ihtimal olurdu.

Hikâye olunur ki Harûn Resîd'in yanında Hris-

tiyan bir tabib varmış. Bu doktor, devrin âlimi ve fadîhî Ali b. Hüseyin el-Vakîdî'ye şöyle der: Sizin yanınızda tıp ilmine dair hiç bir kitap yok. Halbuki ilim ikidir: 1 — Din ilmi, 2 — Vücut yani tıp ilmi. Vakîdî tabibe şöyle der:

— Allah Teâlâ tıp ilminin yarısını Kur'an-ı Kerim'de şu âyetinde toplamıştır:

— Yiyiniz, içiniz, lâkin israf etmeyiniz (24).

Hristiyan tâbib der:

— Sizin Peygamberinizden tıba dair hiç bir şey rivayet edilmedi mi?

Vakîdî der:

— Peygamberimiz tıbbı şu sade ve veciz sözlerinde toplamıştır.

— Mide, hastalığın merkezi; temiz yağ da şifanın başıdır. Her vücûda alışık olduğu şeyleri veriniz (25).

Hristiyan tâbib dedi:

— Kitabınız ve Peygamberiniz Calinus'a hiç bir şey bırakmamış her şeyi halletmiştir (26).

(1) Din yolunda dindar yaşamak suretiyle.

(2) Nitekim zaman zaman gazete ve dergilerden:

« Çok yemek ve içmekten patlayarak öldü. Yapılan bütün müdahalelere rağmen kurtarılamadı.» gibi gülünç haberleri okumaktayız.

(3) Allah'ü Teâlâ'nın emirlerine uymayı, yasalardan sakınmayı, yalnız Allah'a kul olmayı...

(4) Pamuk atıcılığı terzilik v.s. gibi...

(5) Bu nasıl olur diye düşünmeyelim. Zira ma-lumdur ki hayatta herşey birbirine bağlıdır. Terzinin iğnesi, makinesi, makası v.s. ni kim yapacak? Demirci...

Pamuk atıcısının çubuğunu, kendine has aleti kim yapacak? Marangoz.

(6) Nitekim Cenab-ı Hak, zâriyat sûresinin 56 ve 57 nci âyetlerinde meâlen :

— «Ben cinleri de, insanları da (başka bir hikmetle değil) ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben onlardan bir rızık da istemiyorum. Bana (yemek) yedirmelerini de istemiyorum. (Zira rızıkı yaratan, kendilerini ve başkalarını da doyuran benim) buyurmaktadır.

(7) Hadis zayıftır. Bk: Ahâdis-Süddaife vel-mevdu'a c. 1, s. 53. Eibânî Hadisi Hakim Abdul-lah, b. Bısril (Mâzîni) r.R.A.) dan rivayet etmiştir. Feyzül Kadir c. 1, s. 39 Hadis No. 145.

Ayrıca, Hârût ve Mârût hakkında bilgi için bak: Bakare sûresi âyet 102 Kur'an-ı Hakîm ve meâl-i Kerim c. 1, s. 32-33 ve Fîzilâl-il Kur'an c. 1, s. 200-205.

(8) Nitekim felçli hastaların böyle olduğunu görmekteyiz.

(9) İntihar, kastan öldürmek, yolculuk ve iş kazaları neticesinde meydana gelen ölüme işaret olsa gerektir.

(10) Dip not 17'ye bak.

(11) Nitekim Cenab-ı Hak A'râf sûresinin 179 ncu âyetinde meâlen:

— Yemin olsun ki biz Cin ve in'den birçoğunu Cehennem için yaratmışızdır. Onların kalbleri var-

dır, bunlarla idrak etmezler; gözleri vardır, bunlarla görmezler; kulakları vardır, bunlarla işitmezler. Onlar dört ayaklı hayvanlar gibidir. Hatta daha sapkınlırlar. Onlar gaflete düşenlerin ta kendileridir.» şeklinde bu tip insanları beyan buyurmuştur.

(12) İlahî hakikatları zan ile kaleme alınan ashında imanı olmadığını kendisinin Hak'a muhtaç olduğunu Gazzâlî Hazretleri anlatmak istiyor.

(13) Elimdeki kaynaklarda bu metni bulamadım.

(14) İnsan kendisine verilen cüz'i irade sayesinde kendisini cennete veya Cehenneme ulaştır-cak amél ve hareketleri seçme, dolayısı ile de yapma kudretine sahiptir. Çok karışık ve üzerinde durul-ması da yasaklanmış olan bu mevzuu da şunu bil-memiz kâfi gelir kanaatındayım: İyi-kötü müsbet-menfi... amelleri seçme meselesinde insan müstakil ve hürdür. Ancak fil haline geçmesi Allah Teâlâ'nın yaratması ile olur...

(15) Nitekim Cenab-ı Hak tahrîm sûresinin 6 nci âyetinde müminlerle kötülüklerden ailece korunmalarını öğütlerken, Cehennemi «taş ve itaatsız insan yığınlarından ibaret, korkunç bir yer olduğuna işaretle,

— (O ateşin) üzerinde iri gövdeli, sert tabiatlı melekler (cehennem zebânileri) vardır, ki onlar Allah Teâlâ'nın kendilerine emrettiği şeylere aslâ isyan etmezler. Neye memur edilirlerse (onu mutlak) yaparlar.»

şeklinde tavsif ve izah buyurmuşlardır.

(16) Bakınız Hümeze sûresi âyet: 6-9, 2 nci baskı, Mısır. Ahkâmü'l-Kur'an 20. cüz, s. 185-186; Hak dini Kür'an dili: c. 8, s. 6093 6096 1 nci baskı.

(17) Müslim Mişkât'ül-Mesâbih, c. 2, s. 648, H. No. 5158.

(18) İbni Mâce ve Ebû Davûd rivayet etmişlerdir. Bak: Mu'cem ül müfehres li-elfaz'ül-Hadis'in-Nebeviyye. İslâm Araştırmaları Enstitüsü.

(19) Elimdeki kaynaklarda bu metni bulamadım.

(20) Elimdeki kaynaklarda bu metni bulamadım.

(21) Nitekim Allah'ü Teâlâ mübarek kitabımızın Hucurât sûresinin 12 nci âyetinde meâlen:

— Ey iman edenler, zandan çok çok sakının. Zira bir kısım zan vardır ki günahdır. Birbirlerinizin ayıp ve kusurlarını araştırmayın. Kiminiz ki-minizi arkasından çektiğirmesin. Sizden herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'dan korkunuz. Çünkü Allah'ü Teâlâ tevbeleri kabul edendir. Çok esirge-yicidir.

(22) Hadid sûresi, âyet 13.

(23) Cinsel kudreti olmayan kimse.

(24) A'râf sûresi, âyet 31.

(25) Bu söz sadis değildir. Mevzudur. Eski arap doktorlarından Haris b. Kildei'ye aittir. Bak:

1) el-Ahâdis Süd-Daife vel mevdu'a, cüz 3, sh. 47, Hadis No. 252 Eibânî.

2) Mevdûât, Aliyy'ül-Kârî, sh. 74, İslâm. Araş. Enst. No. 2939.

(26) Câlînus: O devrin tabipleri reisidir.

İktisat

Faiz - Banka ve İslâm

— IX —

Tahlil ve Tenkidler

Mustafa COŞKUN
Mehmetçik Ortaokulu
Din Bilgisi Öğretmeni
ESKİŞEHİR

faizin iktisadî hayata girişinden bu yana, iki fikir çarpışa gelmiştir. Faiz ekonomi için lüzumludur, lüzumsuzdur. Bu münakaşa, halen bir çözüme ulaşmış değildir, ulaşacağı da benzememektedir. Bir taraf, «Faiz iktisadî hayatın temel taşıdır» derken diğer taraf, lüzumsuzluğunu söylemiş ve ve faizi fakir ve muhtaçlar için bir canavarlık olarak nitelemiştir.

Dinler ve hatta filozoflarla iktisatçılardan bazıları, faizin lüzumsuzluğunu savunmuş ve bu hususta bir takım fikirler serdetmişlerdir. Dine inanmadığı halde faizin iktisadî ve ictimâî hayatta bir menfaat mekanizması olduğunu söyleyen iktisatçılar bile vardır. Buna karşı bazı iktisatçılar da faizi, iktisadî ve ictimâî hayatın temel taşı olarak iddia etmekte ve bu hususta bir takım fikirler ileri sürmektedirler.

Faizin ma'kuliyyetini ileri süren bu grubun iddialarını evvelâ sıralayalım, daha sonra da bu iddiaları tahlil edelim.

Faizi temize çıkaranlar, şöyle demektedirler:

I — Mal sahibinin kiraya verdiği malından aldığı para, ne kadar ma'kul ve meşru' ise, parasını kiraya veren faizcinin aldığı ızac (faiz) da o kadar ma'kul ve meşru'dur.

II — Faizci, borç verdiği için parasını tehlikeye atmıştır. Bunu için faiz hakkıdır.

III — Faizci parasını kendisi için harcayabilirken ihtiyaç sahibini kendine tercih etmiştir.

IV — Faiz tasarrufa sebep olur.

V — Faizli sistemde borç, daha kolay bulunur.

VI — Faiz, insanın parasını kötü yollarda kullanmasına engel olur.

TAHLİL VE TENKİTLER :

I — Mal sahibinin kiraya verdiği malından aldığı para ne kadar ma'kul ve meşru' ise, parasını kiraya veren faizcinin aldığı ıvaz (faiz) da o derece ma'kul ve meşru'dur. Çünkü ev sahibi, evini kiraya veriyor, kiracı da o evden içinden oturmakla faydalanıyor. Bu faydalanmaya mukabil ev sahibine de —anlaşmaya uygun olarak— kira veriyor. Bu, ma'kul ve meşru' bir muameledir. Şimdi de faizi ele alalım: zengin şahıs parasını faizle bir başkasına veriyor. Borçlu o paradan faydalanıyor.. Bu faydaya mukabil, alacaklıya bir miktar faiz ödüyor. Ev kirası ile para kirası arasında muamele bakımından hiç bir fark yoktur. O halde ev sahibinin aldığı kira ne kadar ma'kul ise faiz de o derece ma'kuldür.

CEVAP : Modern iktisat ilmine göre faiz, paranın kirasıdır. Fakat evin kiraya verilmesiyle paranın kiraya verilmesi arasında fark vardır. Şöyleki;

a) Ev kiralanır, karşılığında da bir ücret ödenir. Kiracı kira ücretinden başka maddi bir zarara uğramamaktadır. Yani kira işinde muamele, hayali değil, hakiki olmuş oluyor. Halbuki faizde durum böyle değildir. Borçlu, —faraza— yüz lira alıyor, 120 lira ödüyor. Fazla olarak ödediği 20 lirayı, neyin karşılığı olarak ödeyecektir? Elbette hayali olan menfaatinin karşılığında. Halbuki borçlunun borç olarak aldığı yüz liradan 20 lira kazanıp kazanamayacağı a—nlaşam anında— belli değildir. Kâr etmesi bir tarafa, zarara uğraması da mümkündür. Böyle olunca yüz lirayı da kaybetme ihtimali vardır. Bu durumda, ihtimaller üzerine alınmış faiz ile, hakiki bir muamele olan kira ibt tutulabilir mi?

b) Kiraya verilen ev, kıymet zayıfına uğramıştır. Bir sene sonra evde bir yıpranma olacaktır. Duvarları kazılacak, badanası bozulacak, kapı ve pencereleri eskiyecektir. Elektrik ve su te'sisatında yıpranmalar meydana gelecektir. Zamanla yıpranan şeylerin kıymeti de azalacaktır. İşte kira, zamanla yıpranan ve kıymet zayıfına uğrayan şeylerin karşılığıdır. Halbuki; borç olarak verilen para, eskimediği gibi kıymetinden de bir şey kaybetmeyecektir. Bunun için faiz ile kira bir tutulamaz.

Şimdi faizi müdafaa edenlerin ikinci delillerini ele alalım:

II — Faizci parasını, borç verdiği için tehlikeye atmıştır. Bunun için faiz almak hakkıdır. Çünkü; bir başkasının eline geçen paranın geri gelip gelmeyeceği belli değildir. Alacaklı, parasını geri alıp almayaacağı korkusu içersindedir. Bundan dolayı faiz almak alacaklının en tabii hakkıdır.

CEVAP : Bir şahsı, «ödünç vereceksin» diye parasından zorla mahrum kılmaya kimsenin hakkı yoktur. Bu bakımdan «Acaba alabilir miyim» vesvesesiyle korkuya kapılmasına da lüzum yoktur. Eğer parasının geri gelip gelmeyeceğinden emin değilse, o zaman borç vermeye-bilirdi. Zira onu, kimse zorlayamazdı.

Ticarî işlerde emniyet esastır. Faizle ödünç veren ise iyilik yaptığına inanmadığı için emniyet edememektedir. Korkusu da bundandır. Halbuki; faizsiz verseydi, onun bu hüsn-ü niyetini borçlu, su-i istimal etmeyecekti. İyilik, onda bir şükran ve saygı hissi doğuracak; borcunu zamanında ödeme zorunluğunu kendiliğinden duyacaktır.

Faiz müdafilerinin bu iddiaları şu bakımdan da çürüktür: Her faiz-

ci, çürük tahtaya basmayacak kadar temkinlidir. İşini sağlama bağlamadan parasını kendinden ayırmaz.

Şayet, faizi alacaklının korkusu karşılığında bir ıvaz (fayda) sayıyorlarsa, bu korkuyu kaldıracak çareler bulunabilir. Bu çareyi, Kur'an-ı Kerim (Bakara: 282-283) göstermiş ve ondört asır evvel noterliğin temellerini atmıştır.

Mevzu bahis olan âyet-i kerimelerle, «Borçlandığımız vakit iki şahit huzurunda âdil bir kâtibin borcumuzu yazması» emredilmiştir. Müteakip âyette de «Borcumuzun karşılığında rehin alabileceğimiz» beyan buyrulmaktadır. Bu hak bize, Allah (C. C.) tarafından verilmiş bir hak-tır. Bu garantiler karşısında, faiz müdafilerinin korkuları yersizdir.

III — Alacaklı parasını kendi menfaati için harcayabilirken bunu yapmamış ve ihtiyaç sahibini kendisine tercih etmiştir. Böylece parasının menfaatinden uzak kalmıştır. Bunun için faiz hakkıdır.

CEVAP : Evet; alacaklı parasını kendi menfaati için harcayabilirdi. Kimse onu, parasından ayrı kalmaya zorlayamazdı. Zorlanmadığına göre, parasını ödünç vermez ve böylece menfaatinden uzak kalmazdı. Bu mahrumiyete (!?) katlandığına göre, faizcinin parasından ayrı kalmakla elde edeceği menfaat, elinde tuttuğu zamankinden daha fazladır. Fazlalığı garantileştirmeden zaten ödünç vermezdi.

Acaba bir insan niçin borç alır?

İnsan, iki sebepten dolayı borç külfeti altına girer:

- İstihlâk (ev ve diğer masraflarını karşılamak) için;
- İstihsal (Ticarette kullanıp gelir getirmek) için.

a) Borç istihlâk için alınmışsa; borçlu bu parayı,

Ya, çocuk-çocuğunun veya bir yakınının gıda ve tedavisinde kullanacaktır,

Veyâ, evinin yakacak masrafını karşılayacaktır,

Veyahutta ölen bir yakınının cenaze giderlerine harcayacaktır.

Çocuk-çocuğunun veya herhangi bir yakınının ihtiyacını karşılamak için —mecburen— ödünç alan bir insandan hangi vicdan sahibi, faiz isteyebilir? Hasta yatağında acıdan kıvranan biçarenin acıklı durumunu kazanca fırsat sayıp sonra da «Ben borçluyu kendime tercih etim» demek onunla alay etmekten başka bir şey değildir. Acıma hissi, insanı insan yapan bir duygudur. Esas parası eline geçeceğine göre, muhtaç bir insanı bir de faiz ödemekle mecbur tutmak, insafsızlık olsa gerekiir.

Kendi aleyhimize başkasını «TERCİH», fedakârlığı gerektiren ahlâkî bir davranıştır. Faizli ödünç vermede ise, muhtaç bir insanı tercih cih değil, onun o halini fırsat sayarak «kendi menfaatini tercih» vardır. Binaenaleyh, insafsızlığa ve karşılıksız bir kazanca, ahlâkî bir davranış (tercih etme) vasıta yapılamaz. Ve bu, bir müdafaa olarak ileri sürülemez. Faizci, hakikaten o muhtaç insanı tercih etseydi —hiç olmazsa— faizsiz ödünç verirdi. (1). Ölümle pençelesen, açlıkla karşı karşıya gelen bu insanın ihtiyacını istismar ederek onu sömürmek, hangi insanî duygu ile bağdaşabilir? Şiddetli ihtiyacı, kâr kazanma fırsatı saymak ticaret kaidelerine de aykırıdır.

Prof. Seyyid Kutup şöyle demektedir: «Bir fakirin bir zengine müraaat edip kendisinden borç istemesini ve bunun ihtiyaçlı durumunu fırsat sayarak bu zenginin fakir kardeşine haram bir vergi yüklemesi ve icabında fakiri hakim huzuruna çıkaracak fazla bir değer tesbit etmesi kadar muhtacı, öfkeliendiren bir şey yoktur.» (2)

İslâm Dinin'e göre, bir mal faizsiz olarak ödünç verilir: Dayanışma, yardımlaşma ve fertlerin birbirini sevmesi ancak bu şekilde mümkün olur. İslâm'ın bu husustaki hükmü de şudur:

«Ve eğer borçlu darda ise o halde, durumu düzelinceye kadar bekleyin ve eğer bağışlarsanız sizin için daha hayırlıdır, eğer bilirsiniz.» (Bakara/280). İslâm'ın istediği işte, budur. İnsanlığa ve vicdan sahibine yakışan da bu değil midir?

«İşte o zaman (şahıs İslâm'ın emrini tatbik ettiği zaman), fert, yalnız şahsı için değil bütün insanlık için yaşadığını duyar. O zaman topluluk, yalnız kendi nesli için değil bütün beşeriyet için yaşadığını farkeder. O zaman Müslümanlar, yeryüzünün vasileri ve yeryüzünde Allah'ın vekilleri (halifeleri) olduğunu anlarlar. Şahıslarının kendi mülkleri olmadığını, çalışmalarının yalnız kendilerine aita bulunmadığını, hayatlarının gaye değil ancak vesile olduğunu görürler. Bu durumda ise, hepsini yüksek ve şumullü hedefler beklerken, küçük ve ferdi çarpışma için ne zaman vardır, ne de saha. (3)

b) Borçlu, istihsal için borç alır. Ticarî açığını kapatmak veya ticarete daha geniş imkânlar sağlamak için borç alır.

Bu durumda faizci, «Ben verdiğim para ile kazanç temin edebilirdim. Öyle olmasına rağmen borçluya verdim, o da kendine kazanç temin etti. Ben de bu kazancın bir miktarını aldım» demektedir.

Zarara iştirak etmeyerek peşinen «Ben şu kadar faiz alırım» demesi, borçluyu ikinci bir külfete daha sokmaktır. Çünkü; borçlunun kâr edeceği veya faizcinin şart kostuğu faizi, borç aldığı para ile karşılayabileceği garanti değildir. Maksadımız kâr ise bunun meşru' yollarını arayıp bulmamız lâzımdır. Başkasının emeği üzerine kurulmuş bir kazanç sistemi, meşru' bir kazanç yolu değildir. Emeksiz bir servet, iyi bir servet değildir.

Borçlu, ödünç aldığı o parayı çalıştırmak için bunca emek sarfediyor, sıkıntı çekiyor. Zarar ve iflâs etme tehlikesiyle gece-gündüz ter döküyor. Böyle sıkıntı içersinde yaşayan bir kimseden emeksiz bir kâr (faiz) istemek reva mıdır? Emeğini ve vaktini harcayan borçlunun bir de zarar ettiğini düşünelim. Bu takdirde, «Ben faiz istemiyorum, çünkü borçlu zarar etmiştir» deme âli cenaplığını, faizci gösterebilecek midir?

«Şayet mukriz (ödünç veren), asıl meblâğı ödünç vermek yerine bunu bir işe yatırmış olsaydı, neticede burdan bir kâr elde edeceği mutlak ve kat'i değildir. Aksine giriştiği bu işten zarara bile uğraması imkân dahilindedir. İşte bu şekilde mukrizin normal ticarî yatırımlardan kâr elde etmesi ne kadar şüpheli ise, aynı şahsın ödünç vermesi halinde, mukrize ödenecek «ilâve para da» o kadar muayyen ve kat'idir.» (4)

Şüpheli bir kazancı nazar-ı itibara alarak kat'i bir kâr istemek vicdansızlıktır. Bir cemiyette vicdansızlık hüküm sürerse, o cemiyette hudsutsuz bir sefalet ve sıkıntı baş gösterir. Bir tarafta çok zenkin kişiler, diğer tarafta alabildiğine fakir insanlar ve neticede anarşi...

Meşru' ve helâl kazanç peşinde olan insanlar için çıkış yolu ancak şudur: «Ticarî ikrazlar (ödünçler) için mudarebe sistemi vardır. Burada bir kimse para ikraz (ödünç) eder ve aynı zamanda hem kazanç ve hem zarara iştirak eder. İki kişi bir şirket kursa her birisi sermaye ve emeğin yarısını temin etse kârın taksiminde bir güçlük olmaz, fakat sermaye bir taraftan, emek de diğer taraftan gelirse yahut iki kişi sermayeyi temin neder ve onlardan yalnız birisi çalışırsa, hülâsa hissedar-

ların iştirak hisseleri emekte ve sermayede müsavi olmazsa ilâh... bu gibi hallerde kârın ve kazancın tevziinden evvel, daha evvel kabul edilmiş esaslar dairesinde sâyin (emeğin) hissesine ma'kul bir kâr verilir, zararları ölmek için tabiatıyla mümkün olan bütün tedbirler alınır. Bununla beraber İslâm, her sözleşmede akid tarafların kâra olduğu kadar zarara da iştiraklerini tlep eder.» (5)

Bu şekilde işleyen kuruluşlar yaygınlaşırsa, servet, muayyen kişilerde toplanmaz. Refah, yukardan aşağı yayılmaya başlar.

Kur'an-ı Kerîm, «*Ta ki (servet) içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmasın*» (Haşr/7) buyurarak zenginleri, servetlerini aşağı tabakaya doğru yaymalarını istemektedir. Bu hüküm, tatbik edildiği zaman insanlar arasındaki sevgiyi tasavvur edelim. Faizin bugün doğurduğu zarurî netice, insanlardan muayyen bir grubun veya muayyen devletlerin ellerinde biriktirdiği servetle birçok insanı veya devletler kümesini iktisadî esarete doğru götürüştür. Servetin belirli ellerde terakümü, ihtilâllerin başlangıcıdır, fakirin zengine nefretle baktığı anıdır.

IV — Faiz tasarrufa sebep olur. aFiz alma gayesiyle insan para biriktirir; zengin olur. Faizle daha fazla kazanacağını düşünür ve harcamalarında ölçülü davranır. Tasarruflarda meydana gelen artma, yatırımlarda da artma meydana getirecektir. Şu halde, tasarruf, zenginlik ve yatırımların artmasına sebep olan faiz, serbest bırakılmalıdır.

CEVAP : Faiz mülâhazasıyla para biriktirmeyi teşvik edenler hakkında El-Mevdudî şöyle demektedir: «Siz insanları para biriktirmeye teşvik ederek cimrileştiriyor, aslında cimri olanları iyice körüklüyor, cimri olmayanları da tasarruf ettirerek para harcamalarını önleyorsunuz. Bir taraftan insanların tamahını artırıp cimrileştirirken diğer taraftan cemiyetin menfaatlerine aykırı ve hatta yoldan toplayarak edindiğiniz kapital ile para kazanmak için tekrar toplumun karşısına çıkıyor, topluma yaptığımız kötülüklerin birini daha katıyorsunuz.» (6)

İnsan, sarfiyattan kaçarak para biriktirmekle refaha erişemez. Diğer bir söyleyişle, iktisadî refah, fertlerin para biriktirme hırslarıyla ölçülemez. Bilâkis, memleket ve milletin refahı, eldeki paranın piyasaya sürülmesine bağlıdır. Farzedelim ki, biriktirdiğimiz paranın yekünü binleri buldu. «Faizle borç veririm» düşüncesiyle kasaya koyup kilitlersek bunun nereye ve kime faydası olacaktır? Kasayı açtığımızda nemlenen banknotların rutubet kokusundan başka faydası (?) olmayacaktır. Halbuki bu serveti, bir sınaî yatırımda kullansaydık he mkendi paramız artacaktı, hem de memlekete bir hizmetimiz dokunacaktı.

«Biz, paramızı bankaya yatırarak hem paramızı saklıyoruz, hem de faiz alarak ondan faydalanıyoruz. Memlekete hizmet fonksiyonunu ise, bizim yerimize bankalar gerçekleştiriyor» denilebilir. Bu takdirde bankaların faaliyet sahası karşımıza çıkar ki, bankalar parasını elinde tutmasını bilmeyenler için bir para saklama yeridir. Bu vazifeyi ise, faizsiz bir banka da yapabilir ki, bugün İngiltere'de bunun denemesi yapılmaktadır. İnsanlık faizsiz sisteme doğru bir gidiş halindedir.

İkinci bir husus, tasarrufların artmasıyla yatırımların artmayacağıdır. Faiz alma hevesiyle, tasarruf edip atıl bıraktığımız para, piyasaya sürülmedikçe veya bu parayla bir iş sahası açılmadıkça yatırımlarda bir artma düşünülemez. Paranın atıl kalması aynı zamanda diğer insanların tasarruflarını da azaltır. Çünkü; piyasaya para arzedilmeyince

muhtaç durumda olanlar, para kazanamıyacaklardır. Para kazanmayan insanların hangi serveti tasarruf edecekleri düşünölmeye değer bir konudur.

Belki, birikmiş paranın bankaya tevdi edilmesiyle yatırımların artmasına hizmet edildiği iddia edilebilir. Fakat bugün bankaların yatırım alanları, dar tutulmaktadır. Ammeye hizmet yerine ortaklara hizmet esas amaçtır. Sümerbank, ve Etibank gibi sanayi, enerji ve tabii kaynaklara bütün bankaların yönelmesi gerekir.

V — Faizli sistemde borç, daha kolay bulunur. Şayet, faiz olma hevesiyle insanlar tasarruf etmemiş olsaydı, muhtaç durumda olanlar ile tüccar, borç bulmakta güçlük çekecekti. Çünkü, herkes kendini sıkıp parasını saklayacaktı. Bunun için faiz sistemi desteklenmelidir.

CEVAP : Bir defa şunu peşinen belirtelim ki, her önüne gelen borç bulamamalıdır. Herkesin istediği zaman, istediği kadar borç bulması, toplum için iyilik değil kötülüktür. Kumarda sıkışan kumarcının faizle borç bulması, her alkoliğin borç aramaya çıkması ve istediği kadar borç bulması, ona iyilik değil, kötülüktür. Çünkü onu, borç vermekle kötülüğünde desteklemiş oluyoruz. İtibar iyiye olmalı, kötüler toplumdan itibar görmemelidir.

Hakikaten muhtaç insanlarla, ticarî faaliyetini düzeltecek tüccarı ele alırsak bunlar, faizsiz işleyen müesseselerden kolayca borç bulabileceklerdir. Çünkü; o zaman insanlarda faiz toplama hırsı olmayacak, böylece sırf iyilik için borç verilecektir. Veya kâra zarara katılmak suretiyle şirketler kurulacaktır. Hz. Muhammed (S.A.V.), Müslim ve Davud'un rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şöyle buyurur: «Fazla bineği olan olmayana versin, fazla azığı olan da olmayana versin». Demekki menfaat karşılığında iyilik, din yönünden bir manâ ifade etmemektedir. İnsanlar arasında özlenen vahdet ancak karşılık beklemeden yapılan iyilikle mümkündür. Bunun için insanın mal toplama hırsını kamçılaman faiz, kanunî yollarla önlenirse, bu duygu (hırs) akacak mecra bulamadığından kendiliğinden iyiliğe dönecektir.

«Fazli olmayınca borç bulunmaz» demek, hatalı bir düşünüş olduğu gibi, insanlığa da bir hakarettir. Şayet faize dayanan iktisat düzeni değişip yerine, kanunlara dayalı ve faizsiz bir iktisat düzeni getirilirse faizsiz borç çok kolay bulunacaktır. Mevcut olmayan veya hayalen düşünüp tatbikatını hayatta göremediğimiz bir şeyin varlığını kabul etmek biraz güçtür. Fakat, faiz kanunen yasaklanınca insanlar buna, zamanla alışacaktır. Bu hususta Elmevdudî şöyle demektedir: «... Fertlere ve milletlere faizsiz borç verilmesini mümkün kılmayan durumu, siz faizi kanunlarla korumak suretiyle yarttınız (meydana getirdiniz). Siz hele faizi bir yasaklayınız ve İslâm'ın ahlâka getirdiği o iktisadî nizamı düstür ediniz de bir bakınız, faizsiz borç almak ferdi ve ticarî hayatta, her sahada ne kadar kolaylaşır ve bollaşır... Faiz çağı gelmeden önce İslâm'ın hiç bir devrinde ne ölen bir müslümanın cenazesini akrabası, faizsiz borç alamadığı için kefensiz bırakıp defnedemediği görülmüştür, ne de hiç bir müslümanın ticareti, sanayii, ziraatı sırf iyilik (faizsiz) borcu alamadıkları için tökezlediği görülmüştür. Ve ne de hiçbir müslüman devletinin, yararnı yaptırmaya kalktığı bir iş için, herhangi bir savaş masrafını karşılamaya uğraştığı zaman milletten faizsiz borç alamadığından muvaffak olamadığı görülmüştür.» (7)

VI — Faiz, insanın parasını kötü yollarda kullanmasına engel olur.

Faiz olmazsa insan parasını faydasız işlerde harcayabilirdi. İçki, kumar ve fuhşiyatta servetini batırabilirdi. İşte bu nedenle faiz, paranın kötü yollardan kurtulup daha kârlı işlerde harcanmasına sebep olmaktadır. Bunun için faiz, insanlık için lüzumlu'dur.

CEVAP : Bu da isabetli bir iddia değildir. Zira; kötülük sadece, içki, kumar ve fuhuş değildir. Bir fakirin servetini emmek de kötülük-tür. Kim garanti edebilir ki, faiz alma gayesiyle biriktirilen o paralar, ihtiyaçtan kıvranan bir fakiri soymayacaktır. Parayı bir kötülükten çekerken diğer bir kötülüğe sebep olmuş oluyoruz. Zaten «Para birik-tirirsen ödünç verir faiz alırsın» nasihatiyle, kötülüğe alışan bir insanı o yoldan uzaklaştıramayız. Bunun için faiz, paranın kötü yollarda kul-lanılmasına engel olamaz. Bilâkis, faizle daha kolay borç bulabilen in-sanların, daha kötü yollara düşmesine sebep olabiliriz.

Şu halde; düşünce sistemimizi, şahsî menfaatlerin tasallutundan sıyrarak işletirsek bu iddialar, hiç bir ahlâkî unsura dayanmayan ve hiç bir insanî duyguya bağlı olmayan kaba maddeciliğin eseridir. Bu iddiaların devamı ve tatbiki halinde insanlık, daha bir çok iktisadî bar-barlıklara kahit olacaktır.

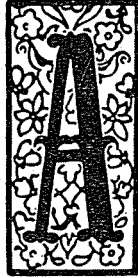
25.VI.1973

- (1) Bu hususta geniş bilgi için bak: El-Mevdudi, Faiz, s. 16-17, İst. 1966
- (2) ve (3) Cihan Sulhu, s. 112 ve 115, İst.
- (4) Prof. Enver Kureşi, Faiz Nazariyesi ve İslâm, s. 53-54, İst. 1966
- (5) Prof. M. Hamidullah, İslâma Giriş, s. 128, İst. 1965
- (6) Faiz, s. 40.
- (7) El-Mevdudi, aynı eser, s. 43.

Sorunuz söyleyelim

SUALLER ve CEVAPLAR

KAYSERİ — Çukur Bucağından Sayın İzzet
Çavuş ODABAŞI :

dınıza mektupla cevap yolladık, inşaallah almışınızdır. Bira alkol hükmündedir ve kesinlikle haramdır.

İslâmiyet, mersupları için kötü, zararlı dolaşısıyla de haram saydığı şeylerin ticaretini de men'eder. Binâenaleyh bir müslüman olarak bir haramın servisini ve satıcılığını yapmamalı, zararlı, kötü ve ağır günah olan bir işin işlenmesine aslâ âlet ve vasita olmamalısınız kanaatindeyiz.

Bira üzerinde daha geniş bir cevabımız (33.) sayımızda yayınlandı. Okuduğunuzu umarım. Alkol hiç bir zaman savunulmaması gereken bir murdardır.

Bu münasebetle alkolle ilgili şu hadis-i şerifleri kaydediyoruz: Ebu Dâvûd ve İbn-ü Mâce'nin İbn-ü Ömer (r.a.) efendimizden rivayeten naklettikleri hadis-i şerif'e göre Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: «Allah (c.c.) hamre, (alkol'e) içene, dağıtana, alan ve satana, yapan ve yaptırana, taşıyan ve taşıtana lâ'net etti.» (1)

İmam-ı Ahmed'in ve İbn-ü Habbân'ın Ebu Musâ (r.a.) dan rivâyeten beyan etikleri bir hadis-i şerifte «Şu üç cennete giremezler (yani önce mutlaka cezalarını çekerler, bağışlanmazlar.) Alkolden (tevbe etmeden, devam ederken) ölen, arkâbası ile ilgili kesen ve sihirciye (falcı, büyücü, kâhîn, arraf, geleceği bildiğini söyleyen, ve benzerleri.) inanan.» (2) buyurmuşlardır. Ebu Hüreyre (r.a.) nin ve Ebu Dâvud'un rivâyet ettiği bir peygamberlik buyruğu ile şöyledir «Şüphesiz Allah (c.c.) hamrı (alkol) (3) ve parasını, ölü (murdar) etini ve parasını, domuzu ve parasını haram kaldı.» (4) buyurmuşlardır.

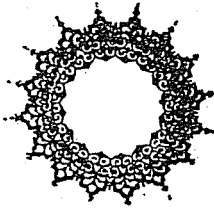
Hiç bir faydası olmamasına karşılık sebep olduğu nice kötülük ve zarar yönünden maddeten ve ma'nen insanlığı çok alçaltıcı bir âfet olan alkollü dinimizin (15) asır önce haram kılmış olması bu günün insanlığı için mu'cize nitelik ve niceliğinde bir emir ve rahmettr.

Artık ondan tamâmen uzaklaşmanın farz olduğunu ve bunun önemini iyice anladığınızı ümit ederim. Selâm ve sevgiler.

★

Almanya'dan sayın H. Hüseyin İTİK şahsı ve arkadaşı olan üç kardeşimiz adına diyorlarki:

Ramazan
ARSLANBABA

«1 — Paramızın zekâtını yakınlarımızdan yoksul, dul ve yetimlere verebilir miyiz?»

Aziz kardeşlerimiz! Kur'an-ı Kerim zekâtın masrafını yani sarfedeceği verilebileceği yerleri açıkça beyan etmiştir. Bu hususta Tevbe sûresinin (60)ncı âyet-i celilesinde aynen şöyle buyruluyor: «Sadakalar, (zekâtlar) Allâhtan bir farz olarak, ancak fakirlere, (zaruri ihtiyacından sonra mah olmayanlar) miskinlere, (hiç bir şeyi bulunmayan yoksullar) âmillere, (zekâtları toplama memurları) kalpleri müslimanlığa alıştırmak istenenlere, kölelere, esirlere, (borcundan sonra zekâtla mükellef olacak ölçüde mah olmayan) borçlulara, Allah yolunda (harcamaya) yani mücâhit ve gâzilere, ve yol oğluna (yani yurdunda zengin bile olsalar meşru bir maksatla sefere çıkıp muhtaç kalmış olan yolculara) mahsudur.»

Demekki zekât, bu âyette zikredilen sekiz sınıfa verilecektir. Bugün bunlardan zekât memuru, köle ve esir yoktur. Kalpleri İslâma alıştırmak istenenler olabilirse de çok iyi bir vukuf ve takdîr-i gerektirir ve tatbikat yönünden güçtür.

O halde zekâtlarımızı geri kalan dört sınıfa vereceğiz ki, bunlar; fakirler, miskinler, borçlular ve yolda kalanlardır. İşte bu dört sınıfa ulaştıran veyâ bu sınıflara girenlere bakan ve yalnız bunların ihtiyaçlarına harcayan şahıs ve müesseselere de zekâtınızı verebilirsiniz.

Aldığı zekâtı fakir öğrencilerin ihtiyaçlarına ayırarak harcamayı teaahhüt eden her hangi bir İmam-Hatip Okulu, Kur'an Kursu derneği veya benzeri müesseseye zekâtınızı verebilirsiniz.

Ancak, zekât verebilecek olan bu sınıflardan yalnız birini seçerek zekâtlarınızı sadece o sınıfa vermeyiniz. Fakir, miskin, yolda kalmış ve borçlulardan birinci dereceye akrabânız ve komşunuz olanları alarak, en yakınlarınızda olup bu sınıflara girenlerin her birine birer miktar zekât veriniz. Bu bizim bir tavsiyemizdir.

«2 — Kadınlara âit altının zekâtı nasıl verilir?»

Kadınlara altın ve gümüş süs eşyasının zekâtı, edinildiği andan itibaren geçen her bir sene de bir defa ve değeri hesaplanarak para gibi verilir.

Üçüncü sorunuz, yüz yüze cevaplandırılması gerekli bir soru olduğu için buraya almıyoruz. Selâm eder, haberleşmemizin devamını dileriz.

★

İzmir'den sayın Şit Necmüddin ALLÂMEOĞLU diyor ki:

«İslâm Medeniyetinin Sorunuz Söylüyelim kısmını okurken ihtilâfa düştüğümüz bir konuyu size yazmayı kararlaştırdık. Konu, Tarikat vardır, yok mudur? ihtilâfidir. Varsa aslı bugünkü gibi olanı mıdır?»

Bu sorunun cevabı ile bizi aydınlatacağınız için size şimdiden teşekkürlerimizi arzedeceğiz.»

Öyle bir konuda öyle bir soru soruyorsunuz ki; doğru cevap ne yâr-ı ne ağıâr-ı hoşnut eder. Çünkü yâr yol'u bilmemekte, ağıâr ise bu cehli iştsimar edip, yâr-ı İslâmın i'tikâdî, amelî ve ahlâkî esaslarından bu suretle uzaklaştırmaya çalışmakta ve doğrusu bir hayli de başarılı olmaktadır.

Ancak biz yine Rasûl-ü Ma'sum Efendimizin ve ashâbının üzerinde buldukları yol'a uygun olduğuna inandığımızı, gerçeği, doğruyu tek cümle ile, bu konuda seâdet devri i'tikadına selef akidesine uygun olan-ı arz ve meyan etmeye çalışacağız.

İnanıyoruzki; kulların ne cenneti ne de cehennemi vardır. O halde korkulacak ve çekilecek yegâne kuvvet ve kudret Rabul'âlemin olan Allah (c.c.) Hazretleridir. Netekim Kitab-ı Akdes'imizde mücâhit ve muhlis mü'minler şöyle tarif ediliyor:

«Onlar Allah yolunda savaşırlar ve hiç bir kınayanın kınamasından (dedi kodusundan) çekinmezler. Bu, Allâhın lûtfü inâyetidir ki onu kime dilerse ona verir. Allâh ihsânı bol olan, en çok bilendir.» (5)

Tarikat var mı, yok mu? sorusu ile kasdınız; her halde tarikatların şeriatle emrolunup getirilmiş müesseseler olarak olup olmadığı hususu olsa gerektir. Zira günümüzde ve geçmişte hattâ İslâmdan önce çeşitli tarikatların varlığı realitesi reddedilemeyecek bir olay olarak ortadadır.

Kasdettiğiniz mânâdâ; âyet, hadis, sahâbe âsârı sözleri içinde tarikatlardan bahseden, nakşilik, kâdirilik, rufâilik, mevlevilik, melâmilik, şunculuk, bunculuk, gibi bir kısım isimleri veren bir tek kelime yoktur.

Demekki; ümmetin en efdal tabakası olan sahâbe bu kelimeleri (bugün taşıdıkları manâlara alarak) aslâ kullanmamışlardır. O devir mü'mini Kur'an âyetleri ve Nebiyy-i Ma'sum'un hadisleri ile amel etmekle yetinmiş ve ancak bu sâde ve sağlam yoldan iki cihan mutluluğuna erişilebileceği gerçeğini cinnü inse isbat edip göndermiştir. O devirde tek yol nas (kitap ve sünnet) idi. Zâten Kur'an-ı Kerim'de: «Şüphesiz ki, (emrettiğim) bu (yol) benim dosdoğru yolumdur. O halde ona uyun (başka aykırı) yollara tâbî olmayın. Sonra sizi Onun (Allahın) yolundan ayırır. İte (Allah) size bunları emretti ki (kötülükten) sakınasınız.» (6) buyurulmuştur.

Tarikatlar naslarda zikredilmemişlerdir dedik. Çünkü gerçek budur. Fakat naslarda kelime olarak bir şeyin olmaması, sonradan görülmesi hemen reddini gerektirir mi? Hayır. Nitekim naslara göre inanç ve ibâdet esaslarını belirleyen itikâdî ve amelî mezheplerin zuhûru ve isimleri de, naslarda zikredilmezler ve naslarla haber verilmiş değildirler.

Fakat bâtil ve merdud yâni naslara aykırı da değildirler. Çünkü, Kur'an-ı Mecid'i ve ehâdis-i şerifeyi esas alarak aydınlatıcı, öğütleyici açıklayıcı çalışmalar yapmışlar ve naslara yani din-i mübine hizmet etmişlerdir bu mezheplerin muhterem müçtehitleri.

Binâenaleyh; sorunuz köyle olmalı, ya da bizim öyle anlamamıza müesâade buyurmalısınız: «Efendim, Peygamberimiz ve muazzez sahâbesi devrinde olmamakla berâber, günümüzde var olan tarikatçılık ceryanları İslâm itikad esasları bakımından yegâne hak ve hayr yolu olan sünnet-i Pâk-i Ahmedîye üzerinde sapsasız yollar olup sâde isimleri mi değişiktir, yoksa hem inançta, amelde ve ahlâkta ve hem de isimlerde Sünnet-i pür enver-i Mustafavî'ye aykırılıkları olup bu sebeple da sapıklık ve bâtilmadırlar?»

Soruyu böylece vaz'ettikten sonra üzerinde düşünüp doğruyu bulmamıza yardım edecek bazı hususları inanç temeli, akide mayası ve çıkış, yükseliş noktası Kur'an ve hadis olan, olması gereken müslümanlar olarak şöyle bir gözden geçirelim, düşünelim. Bu düşünmeye malzeme olarak ortaya dört sual koyacağız:

1 — Biliyormusunuz tekkeler resmen kapalıdır. Konya ve Hacı Bektaşta her sene Bektâşilik ve Mevlevilik adına niçin toplanılıp tarikat gereği olan semâ', âyin, tören ve emsâli şeyler yapılır? Niçin? Düşündünüz mü?

2 — Bu iki muhterem zât için düşünülen anma törenleri, bu ülkenin müslümanlarının hattâ dünyâ müslümanlarının hepsinin bildiği sevdiği ve saydığı bir İmam-ı Ebu Hanîfe için acaba neden düşünülmez ve yapılmaz. Yahut böyle bir anma ve ilgiye ashâb-ı güzînin, bâhusus hulefâ-i Râsîdîn hazarâtının (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali radiyallâhu anhum) daha önce lâyük olduğu ve hattâ onların anılmasından bizzat Hz. Celâlüddîni Rumî'nin ve Hacı Bektaş'ı Velînin bile daha çok hoşnut olacakları neden düşünülmez. Düşündünüz mü?

3 — Yine bu konuda daha önemlisi; muazzez ve muka'ddes yolun en ideal örneği, en yüksek nümûnesi yegâne eksiksiz tebliğ ve tatbik eyleyicisi olan ve Mevlânânın «*Ben onun ayağının tozuuyum.*» dediği Ma'sum Peygamberimizdir. Efendimizin vlâdet ve irtihalleri basın-yayın araçları resmî ve özel mehâfilde Mevlânâ ve Hacı Bektaş için yapılan anma, öğretim ve sevdirmeye çalışmalarının onda biri kadar olsun yer tutuyormu? tutmuyorsa neden? Düşündünüz mü?

4 — İşte bu hal ve tutum bazı meyveler verdi: Müslümanlığı seven fakat yeterince ve gereğince bilmeyen bir toplum! Tarikatların başı sayılan muhterem zevâta âit nice kıssa ve menkıbeyi bildiği halde sa-sâbe hayatını, müctehit imamları, muhaddis ve müessirleri merak etmemiş, öğrenememiş bir müslüman kitle.

Dînî yayın adı altında Kur'ân ve sünnet ölçülerini öğretmek yerine işi heyecan hikâyeciliğine bâzan da selefî sâlihîn'e iftiraya varan kerâmet adı altında hak ölçülerin dışında ve gerçek kerâmetin şartlarında uzak bir efsâneçiliğe düşüren yayınlar. Evet bunlar, bunlar da bu ortamın meyveleri

Abdülkâdir-i Geylânî (470-561 H., 1078-1167 M.) gibi mümtâz bir mürsid hakkında anlatılan şu bühtâna bakınız:

«*Hazret-i Ğavsül Âzam için Cenâb-ı Hak indinde bir derece şöhet, heybet, hasenê ve dileğini kabul etme var idi ki; tarifi mümkün değil. Ğavsül Âzam Abdülkâdir Hazretleri bazı hallerde aşk-ı ilâhiye gark ve envar-ı ilâhiye müstağrak idi ki; Mevlânâ Nureddin Abdurrahman Canâî'nin telif eseri olan «Nefahatül Üns Min Mazarâtül Kuds» adlı kitapta beyan buyrulduğu üzere meselâ kırk kile buğray ekmeği ile iki öküz etini yiyip kuvvet-i kudsiyeleri ile hazm ve mahvederdi. Ve iki sene sene hiç bir şey yemeyip ayak üzerinde Cenâb-ı Hakkın huzurunda durmuş ve sonra Hazreti Hızır Aleyhisselâm gelip beraber süt içmişlerdi.» (7)*

Peki, Efendimiz iftar ve sahur etmeden, oruç niyeti ile dahî bir oruç müddetinden çok aç durmayı ümmeti için yasak etmişken, iki sene aç durmak niçin? (Ebu Hüreyre (r.a.) den rivâyet edilen bir hadîs-i şerifte «*Resûlullah (s.a.v.) savm-ı visâli nehyetti*» buyurulmuştur.) (8)

Kur'ân-ı Hâkim «*Yeyin, için, israf etmeyin. Çünkü O (Allah) israf edenleri sevmez.*» (9) diye fermân edip dururken, bir âlimi böylesine obur gösteren bu esassız uydurma niçin?

Hemen belirtmeliyiz ki; Abdülkâdir-i Geylânî Hâzretleri bu çirkin hikâyede anlatıldığı gibi bir ölçüsüz ve anormal adam değil, yolu yâni sünneti üzerinde olduğu ve olduğumuz Peygamberimizin sünnetine sıkı sıkıya bağlı son derece nezih ve müttekî bir zâttır.

Hakkında ve emsâli haklarında söylenen bu gibi hikâyeler, sözler ve şiirler bu muhterem zâtlara cehelenin ahmakça iftirasından yahutta ve bilhassa sapıkların ve İslâm düşmanlarının maksathı isnâtlarından

ibâretir. Bunlar kimdir ve maksatları nedir? Düşündünüz mü?

Yoksa karnına taş bağlamış bir Rasûlün ümmeti obur olabilir mi?

Muhterem Necmüddin Bey kardeşimiz bize şöyle derlerse: «Efendim, benim soruma tarikatçılık haktır, yahut değildir şeklinde bir cevap veriniz.» Biz kendilerine deriz ki, sorunuzu, kapsadığı konu üzerinde düşünmenizi ve kesin hükme varmanızı sağlayacak olup sorunuzla da doğrudan doğruya alâkalı olan dört karşı soru ile cevapladık kanâatindeyiz.

Şâyet bunlar yetmemişse —ki yetmelidir— Kitap ve Sünnetten ölçüler sunalım da bu şaşmaz ölçülerle mes'eleyi hükme bağlayalım:

«Ey iman edenler, Allâha itâat edin. Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine (yöneticilere, âmirlere) de itâat edin. Eğer bir şey hakkında çekişerseniz (her hangi bir konuda görüş ayrılığına düşerseniz) onu Allâha ve Peygambere döndürün. (A konuda Kur'an-ı Kerim ve sünneti seniyeye baş vurun, başka bir kaynak ve dayanak aramayın.) Eğer Allâha ve âhiret gününe inanıyorsanız. Bu, (böyle yapmanız hem hayırlı, hem netice itibâriyle daha güzeldir.» (10)

«Hepiniz, topdan sımsıkı Allahın ipine (Kur'an-ı Kerim + sünneti Rasûl = İslâm) sarılın. Parçalanıp ayrılmayın.» (11)

«Siz kendilerine apaçık deliller, âyetler geldikten sonra parçalanıp ayrılanlar, ihtilâfa düşenler gibi olmayın. İşte onlar (ın hâli): En büyük azâp onlarındır.» (12)

Dinde tutunacağımız hucdet, bürhân, delil ve dayanağımızın ne olacağı ve başka ne olmayacağı konusunda zikrettiğimiz bu âyetlerden sonra yegâne mürsîdimiz Nebiyyi Ma'sum (s.a.v.) Efendimiz Hazretleri yine bu konuda ne ferman eyliyorlar, bir de Ona bakalım:

«Şüphesiz dîn ğarip (gösteriş, fânî, tantana, yersiz ve ölçüsüz övgülerden uzak) başladı ve ğarip olarak rücu' eder. Ğariplere (yani dînin esaslarının çoğunlukça horlandığı zamanın mü'minlerine) ne mutlu ki, onlar benden sonra benim sünnetimden insanların bozduğunu islâh (ihya, izah tebliğ) ederler.» (13)

«Sizden biri, hevâsı (kendî aklı ve arzusu) benim kendisi ile geldiğim (Kur'an ve Sünnet)e tâbi olmadıkça mü'min olamaz.» (14)

İslâm'ın yegâne hakikat ve Tarikat-ı Muhammediyenin en büyük, en ulvî ve en kutsî tarikat olduğunu önce bütün müslümanlar ve sonra da bütün insanlıkca anlaşıldığı günleri görmemiz duâ ve niyazı ile selâm ve sevgiler sunar ilginizin devamını dilerim efendim.

(1) Tahzirul Müslimin, Mektebetü Selefiye, Medine, Şeyh Sâlih b. Ahmet, s. 3

(2) Aynı eser, s. 4.

(3) Alkol kelimesi; batı dillerine İslâm kültürünün geçmişteki te'sidinin tipik örneklerinden biri olmak üzere gösterilebilir. Aslı arapça El-Kuhl, yani sürme, gözü karartan, çışlatan, humar veren anlamındadır. Sonra Fransızca da alcool, İngilizce de alcohol olmuştur.

(4) a.g.e. sayfa 15.

(5) El-Mâide sûresi, 54

(6) El-En'âm sûresi, 153

(7) Âriflerin Menkubeleri, Demir Kitabevi.

(8) Muhtasar Sahih-u Müslim, s. 160, hadis nu. 595.

(9) El-A'râf sûresi, 31

(10) En-Nisâ sûresi, 59

(11) Âl-i İmrân sûresi, 103

(12) Et-Tarikatül Muhammediye ve Siretül Ahmediye, s. 7, 1309, İst.

Şeyh Muhammed bin Pir Ali El-Birgivi.

(13) ve (14) a.g.e. aynı sayfa.

İSLÂM MEDENİYETİ MECMUASI ÜÇÜNCÜ CİLT FİHRİSTİ
(SÜTUN BAŞLIKLARINA GÖRE)

Yazı	Yazar ve Mütercim	Sayı	Sahife
BAŞYAZILAR			
Din ve Medeniyet:	Prof Dr. Osman Turan	26	2- 6
İslâm ve Medeniyet:	Cahid Baltacı	27	3- 5
Medeniyetin Âkibeti ve Dünya Buhranı	Prof. Dr. Osman Turan	28	3-10
Kur'ân Mantiği:	Cahid Baltacı	29	3- 4
Medeniyetin Müsterek Kaderi:	Prof. Dr. Osman Turan	31	3- 6
Osmanlıların Türk-İslâm Mefkûresini Yüceltmesi:	Prof. Dr. Osman Turan	32	3- 6
Ramazân Beyannamesi:		35-36	3- 5
Garp Medeniyeti'nin İntiharı:	Ebu'l-A'la el-Mevdudî Terc: Mehmed Aydın	35-36	6-12
İLAHİYAT			
Kitabet San'atı	Prof. M. Hamidullah		
Oruç	Dr. Y. Ziya Kavakçı Terc: Arif Etik	25	2-10
Kelime-i Tevhid'in Yüklendiği Mükellefiyetler	Ahmed Memduhoğlu	25	14-16
Kur'ân-ı Kerîm	İsmail Karaçam	26	7-10
Din Adamı ve İlim Adamı	Bekir Topaloğlu	26	11-13
Müslümanlara Borçlu Olduğumuz Şeyler	Prof. Vincent Muteil Terc: Cemal Aydın	26	14-17
Kurban Kesmenin Metafizik Temelleri	A. Murad Daryal	27	6-10
Cehaletin Getirdikleri	Bekir Topaloğlu	27	11-12
İlâhi Dinlerin Fonksiyonu	Osman Cilacı	28	11-14
Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okumak	M. Ali Sarı	28	15-19
Din Nedir ve Ne Değildir?	Süleyman Anamur	28	20-22
The People Whom Allah Likes	Cahid Baltacı	28	43
Duâ	Ramazân Arslanbaba	29	5- 7
Kalbe Dair	H. İbrahim Şahin	29	8- 9
Kur'ân'ın Fazîleti	İsmail Karaçam	30	3- 6
Vahyin Mantiği Yahut İslâmın Geleceği	Ali Bulaç	31	7-13
Hz. Muhammed'in Yaşayışı	Arif Erkan	31	14-18
Kur'ân-ı Kerîm'den Cevherler ve İlimler	Tantavi el-Cevherî Terc: Abidin Sönmez	31	19-25
Tedâvide Duânın Yeri	Abdullah Aydemir	32	7-16
İslâm'da Ziyaret	Hasan Çelikkaya	32	17-23
Hz. Peygamberin Süt Kardeşleri	Prof. M. Hamidullah Terc: Fahreddin Atar	34	3- 5
Oruç	Ziya Kazıcı	35-36	13-20

<i>Yazı</i>	<i>Yazar ve Mütercim</i>	<i>Sayn</i>	<i>Sahife</i>
Orucun ve Ramazanın Fazileti	Taner Cücü	35-36	21-22
İnsan İçin İmanın Lüzumu	Hayreddin Şallı	35-36	23-26
Mâlî Bir İbadet Zekât	İzmirli İsmail Hakkı	35-36	27-32
TEFSİR			
Tefsire Duyulan İhtiyac	Mustafa Çetin	32	24-27
KELÂM			
Ebü Mansur el-Matüridî	A. Vehbi Ecer	29	10-14
FIKİH			
İslâm, Günah ve Tevbe	Ziya Kazıcı	33	9-15
AHLÂK			
Ahlâkın Önemi ve İslâm Dinine Göre Temelleri	Prof. M. Tanci	33	3- 8
TASAVVUF			
Melâmiyyet Tarikatı	Selçuk Eraydın	25	17-20
Hâl	Mahir İz	26	18-19
Hoca Bahaeddin Nakşbend	Selçuk Eraydın	27	13-16
Mir'âtü's-safâ	Prof. A. Nihat Tarlan	28	23-25
Kendini Tanımak	İmam-ı Gazalî	33	16-22
Güzel ve Çirkin Huylar	Terc: Mürsel Sıradağ	34	6- 8
Ramazan ve Ramazaniyeler	Selçuk Eraydın	35-36	33-40
Dünya Bilgisi	İmam-ı Gazalî	35-36	41-48
EDEBİYAT			
Hâkâanî Şirvanî	Prof. A. Nihad Tarlan	25	21-23
Türkçe Mevlid Metinleri			
Hakkında	Dr. Neclâ Peyolcak	25	24-25
Hâkâanî Şirvanî	Prof. A. Nihad Tarlan	26	36-38
İslâmî Türk Edebiyat			
Zaviyesinden Edebiyatımız	Dr. Neclâ Pekolcay	28	29
İslâmî Türk Edebiyatında			
Tevhidler ve Münacaatlar	Dr. Neclâ Pekolcay	30	17-19
İslâmî Türk Edebiyatında			
Tevhidler ve Münacaatlar	Dr. Neclâ Pekolcay	33	23-25
Yunus Emre'nin Bütün			
Şiirleri Aruzla Yazılmıştır	Dr. Cahid Öney	34	9-14
İslâmî Türk Edebiyatında			
Tevhidler ve Münacaatlar	Dr. Neclâ Pekolcay	34	15-16

<i>Yazı</i>	<i>Yazar ve Mütercim</i>	<i>Sayı</i>	<i>Sahife</i>
TARİH			
Selçuklular Tarihi Hakkında			
Araştırmalar ve Tenkidler	Prof. Dr. Osman Turan	29	15-19
Selçuklular Tarihi Hakkında			
Araştırmalar ve Tenkidler,			
Tenkidde Ehliyet	Prof. Dr. Osman Turan	30	11-16
Osmanlı Padışahlarının			
Medfun Buldukları Yerler	Cahid Baltacı	30	33
Sultan Sencer'in Kültür			
Seviyesi Meselesi	Prof. Dr. Osman Turan	31	33-37
Malazgirt Zaferi ve			
Alp Arslan'ın İmamı	Prof. Dr. Osman Turan	32	35-37
Yabgulular Meselesinin			
Tarihî Esasları	Prof. Dr. Osman Turan	33	26-30
Yabgulular Meselesinin			
Tarihî Esasları	Prof. Dr. Osman Turan	34	17-23
MAARİF			
Yeni Öğretim Yılına Girerken	Bekir Topaloğlu	25	26-28
Yüksek İslâm Enstitüleri'nde			
Seminer Çalışmaları	Yaşar Çağlayan	26	20-23
İstanbul Yüksek İslâm Enst.			
Açılış Dersi	Kemal Edip Kürkcüoğlu	26	24-35
Eğitimde Din Eğitim ve			
Öğretiminin Rolü	Halis Ayhan	27	17-20
Yüksek İslâm Enstitülerinin			
13. Kuruluş Yılı			
Münasebetiyle	Bekir Topaloğlu	28	26-28
İlim Tahsilinde Metod	Bekir Topaloğlu	29	20-25
Birinci Dünya Harbinde			
İstanbul Medreseleri	Sadık Albayrak	29	26-29
Orta Öğretimde Din Dersleri	Sefer Dönmez	34	24-25
İKTİSAT			
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	25	38-41
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	26	41-43
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	27	32-36
Zekâtın Yeniden			
Merkezileştirilmesi	Doç. Dr. Salih Tuğ	28	30-33
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	29	36-40
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	30	27-33
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	32	38-42
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	33	34-38
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	34	33-37
Faiz-Banka ve İslâm	Mustafa Coşkun	35-36	48-54
SOSYOLOJİ			
İbadet ve Fayda	A. Murad Daryal	25	29-31
Doğu-Batı Tahlili	Cahid Baltacı	25	32-34

Yazı	Yazar ve Mütercim	Sayı	Sahife
Allah Fikri Üzerinde			
Düşünceler	Sabri Akdeniz	25	35-37
Dinin Sosyal Hedefleri	Süleyman Anamur	27	21-23
Bağımsızlığın Temelleri	Sabri Akdeniz	27	24-27
Marksizm ve Bilim	Sabri Akdeniz	28	34-36
İndonezya Nasıl Kurtuldu	H. Palfrey Jones Terc; Kemal Köni	28	37-39
HUKUK			
İslâm Devletinde Azınlık			
Hukuku	A. Rıza Temel	29	30-33
Osmanlılarda Tanzimat			
Sonrası Yapılan Adli ve			
Hukukî Çalışmalar	Dr. Osman Öztürk	29	34-35
İslâm Devletinde Azınlık			
Hukuku	A. Rıza Temel	30	20-24
Türkiye'de Millî-Ecnebi			
Hukuk Mücadelesi	Dr. Osman Öztürk	30	25-26
Türkiye'de Millî-Ecnebi			
Hukuk Mücadelesi	Dr. Osman Öztürk	31	26-27
İslâm Devletinde Azınlık			
Hukuku	A. Rıza Temel	31	28-32
BİYOGRAFİ			
Mevlâna Celâleddin Hayatı			
ve Eserleri	Dr. Necla Pekolcay	26	44-45
Mehmed Âkif Büyük Nâzım			
Dahî San'atkâr	Cahid Baltacı	26	46-52
el-Bezdevi Ebu'l-usr 'Ali b.			
Muhammed	Dr. Y. Ziya Kavakçı	28	40-42
Ebû Davud	Ali Demirhan	30	39-41
Büyük Hâdimî	Veli Ertan	33	39-44
Türk Kelâmcılarından			
İmam Matüridî	Mehmed Aydın	34	28-30
Halil Can	Kemal Edip Kürkçüoğlu	34	31-32
MEDENİYET TARİHİ			
Kervansaraylar	Hasan Özönder	27	37-39
DİNLER TARİHİ			
Kur'an Kıssaları Yahudilikten	Afif Abd'ul-Fettah Tabbara		
mi Alınmıştır?	Terc: Osman Cilacı	32	28-30
Kur'an Kıssaları Yahudilikten	Afif Abd'ul-Fettah Tabbara		
mi Alınmıştır?	Terc: Osman Cilacı	33	31-33
FELSEFE			
Diyalektik Felsefenin Tahlili	Ali Buluç	27	28-31
HİKÂYE			
Lütfen Çocukları Öldürmeyiniz	İzzet Hanifi	25	42-44

<i>Yazı</i>	<i>Yazar ve Mütercim</i>	<i>Sayı</i>	<i>Sahife</i>
Divane ile Zincir	Terc: Arif Etik	28	44
Kızamık Salgını	Dr. Cahid Öney	30	42-44
Emine Hanım	Yusuf Özcan	34	40-41
PEDAGOJİ			
Pedagoji Gözüyle Kur'ân-ı Kerîm	Hüseyin Varol	31	38-42
Pedagoji Gözüyle Kur'ân-ı Kerîm	Hüseyin Varol	32	31-34
ŞİİR			
Yunus Gibi	Mücteba Uğur	26	17
Müslüman Türk Nesliyiz	Mustafa Beyburtlu	27	36
Bacım	İhsan Işık	28	22
Ses	Kenan Seyidhanoğlu	28	28
Hikmet Çiçekleri	Dr. Cahid Öney	28	39
Çanakkale	M. Âkif Ersoy	29	41-42
Rübâî	A. Nihad Asya	30	16
Görüntü	Ali Nar	30	19
Köy Öğretmeni	İhsan Işık	30	24
Cehalet ve Yoksulluk Ülkesi	Maruf erRusafi		
	Terc: İhsan Işık	31	6
Müstesna	M. Saîd Çekmegil	31	18
Rübâî	A. Nihad Tarlan	32	27
Birlik Olalım	Dr. Halil Çetin	32	30
Hikmet Çiçekleri	Dr. Cahid Öney	32	34
Mehterimiz	M. Ali Körpe	32	37
Gölgeler	İhsan Işık	33	25
Rübâî	A. Nihad Asya	33	30
Oğluma	Ekrem Kılıç	34	26-27
MUSİKİ			
Mûsikîye Evet Ama...	Taner Şenay	30	34-35
Mûsikî Terbiyesi	Taner Şenay	32	43-44
DÜŞÜNEN GENÇLİK			
İmtihan	Yakup Çiçek	34	38-39
NEŞRİYAT-TAHLİL-TENKİD			
İlmî Araştırmalarda Kullanılan Fişleme Usûlü	Zekeriyya Arslantürk	30	36-38
«İslâm'da Zekât Müessesesi» Hakkında	Bekir Topaloğlu	31	43-45
SORUNUZ SÖYLEYELİM			
Yeniden Başlarken	Ramazan Arslanbaba	26	53-54
Sualler ve Cevaplar	» »	27	40-41
Sualler ve Cevaplar	» »	28	45-47
Sualler ve Cevaplar	» »	29	43-46
Sualler ve Cevaplar	» »	30	45-47
Sualler ve Cevaplar	« »	31	46-48
Sualler ve Cevaplar	« »	32	45-47
Sualler ve Cevaplar	« »	33	45-48
Sualler ve Cevaplar	» »	34	42-48
Sualler ve Cevaplar	» »	35-36	55-59